

**UNIVERZITNÍ
CENTRUM
ENERGETICKY
EFEKTIVNÍCH BUDOV
ČVUT V PRAZE**

Reakce obcí ČR na pandemii COVID-19

**Výzkumná zpráva: zkušenosti,
bariéry, příklady dobré praxe**

Mgr. Igor Kytka
Mgr. Nicol Staňková
Mgr. et Mgr. Wojciech Bełch

30. dubna 2021

Název	Reakce obcí ČR na pandemii COVID-19 Výzkumná zpráva: zkušenosti, bariéry, příklady dobré praxe
Datum	30. 4. 2021
Autoři	Mgr. Igor Kytka Mgr. Nicol Staňková Mgr. et Mgr. Wojciech Bełch
Kontaktní osoba	Mgr. Igor Kytka igor.kytka@cvut.cz České vysoké učení technické v Praze Univerzitní centrum energeticky efektivních budov Třinecká 1024 273 43 Buštěhrad www.uceb.cz

Projekt TJ02000344 byl spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci programu ZÉTA.

OBSAH

Použité zkratky.....	1
Úvod	2
1 O výzkumu.....	3
1.1 Cíl výzkumu.....	3
1.2 Metodologie.....	3
1.2.1 Komunikační partneři	3
1.2.2 Průběh výzkumu a použité metody	4
1.2.3 Analýza dat	5
1.2.4 Dopad koronavirové epidemie na podobu výzkumných aktivit	5
2 Zjištění.....	6
2.1 <i>Proměna fungování obecní samosprávy</i>	6
2.1.1 Fungování obecního úřadu	6
2.1.2 Zasedání zastupitelstva, rady města a dalších kolektivních orgánů.....	11
2.1.3 Informovanost obcí.....	14
2.1.4 Informovanost občanů.....	18
2.1.5 Role ORP	20
2.1.6 Meziměstská spolupráce	21
2.1.7 Spolupráce s dalšími subjekty.....	23
2.2 <i>Adaptační strategie a podpora ekonomického sektoru soukromých stravovacích zařízení</i>	27
2.2.1 Kontext výzkumu a situace podnikatelů v sektoru	27
2.2.2 Situace podnikatelů a pracovníků sektoru.....	27
2.2.3 Adaptační strategie podnikatelů.....	31
2.2.4 Podpora obcí pro stravovací zařízení	35
2.3 <i>Obecní budovy a budovy občanské vybavenosti</i>	43
2.3.1 Příprava stavebních projektů a uplatnění zkušeností z pandemie	43
2.3.2 Změna funkce a využití obecních budov.....	45
2.3.3 Obecní byty	52
2.4 <i>Příprava na krizové situace</i>	54
2.4.1 Povinnosti obcí.....	54
2.4.2 Závěry z rozhovorů	54
2.5 <i>Finance obcí v době koronaviru</i>	56
Závěr.....	62
Přílohy	65
<i>Vývoj koronavirové epidemie a dopad na města a obce ČR</i>	65
<i>Dotazník</i>	70
<i>Zohlednění zjištění v hlavních výstupech projektu Smart City Compass</i>	75
<i>Příklady dobré praxe z Česka a zahraničí</i>	78
Seznam grafů	85
Seznam obrázků	86
Seznam tabulek.....	87
Zdroje	88

POUŽITÉ ZKRATKY

CSS – Centrum společných služeb

ČSÚ – Český statistický úřad

DSO – Dobrovolný svazek obcí

EET – elektronická evidence tržeb

HZS – Hasičský záchranný sbor

IZS – Integrovaný záchranný systém

KOPIS – Krajské operační a informační středisko

MAS – Místní akční skupina

MěÚ – Městský úřad

NS MAS – Národní síť Místních akčních skupin

NSZM – Národní síť Zdravých měst

ORP – Obec s rozšířenou působností

SMO ČR – Svaz měst a obcí České republiky

SMS ČR – Sdružení místních samospráv České republiky

STMOÚ ČR – Sdružení tajemníků městských a obecních úřadů České republiky

TA ČR – Technologická agentura České republiky

WHO – World Health Organization (Světová zdravotnická organizace)

ÚVOD

Tento výzkum vznikl v rámci výzvy k řešení krizové situace způsobené celosvětovým šířením viru SARS-CoV-2 a zaměřoval se na reakce měst a obcí v České republice, které jsou základním samosprávním celkem, a tudíž jsou i významným společenským aktérem při řešení pandemie nemoci COVID-19.

Cílem výzkumu bylo **zmapovat zkušenost obcí v České republice s krizovou situací způsobenou koronavirovou epidemií ve vybraných oblastech jejich fungování** a tyto poznatky zprostředkovat řešitelům hlavního projektu „Smart City Compass: Software pro podporu implementace a evaluace chytrých opatření ve městech“ (dále jen Smart City Compass), zástupcům síťových organizací pro města a obce a také obcím samotným, jakožto podklady pro nastavení vhodných podpůrných opatření či vzájemnou inspiraci.

Zpráva je rozdělena do dvou hlavních kapitol. První kapitola O výzkumu uvádí cíl výzkumu a jeho metodologii, která obsahuje jak popis komunikačních partnerů, tak také průběh aktivit a použité metody. **Druhá kapitola představuje podrobný popis zjištění rozdělených do pěti tematických oblastí** – Proměna fungování obecní samosprávy, Adaptační strategie a podpora ekonomického sektoru soukromých stravovacích zařízení, Obecní budovy a budovy občanské vybavenosti, Příprava na krizové situace a Finance obcí v době koronaviru.

Nedílnou součástí souhrnné výzkumné zprávy jsou také **přílohy**. Ty kromě plného znění dotazníku pro obce (viz **Dotazník**) obsahují i přehledový dokument o vývoji epidemie (viz **Vývoj koronavirové epidemie a dopad na města a obce ČR**). Dále přílohy obsahují příklady řešení (viz **Příklady dobré praxe z Česka a zahraničí**) a popis **Zohlednění zjištění v hlavních výstupech projektu Smart City Compass**.

Tento výzkum byl realizován v rámci projektu „Smart City Compass: Software pro podporu implementace a evaluace chytrých opatření ve městech“, který byl v roce 2020 rozšířen o další aktivity na základě výzvy Technologické agentury České republiky (TA ČR) (1) pro řešitele projektů souvisejících s pandemií COVID-19.

Smart City Compass přispívá k implementaci a monitoringu konceptu smart city v České republice prostřednictvím stejnojmenného veřejného softwarového nástroje. Tento SW má tři klíčové funkce, a to vzdělávací funkci ve vztahu k obcím, funkci průvodce pro stanovení kvantifikovaných cílů a funkci umožňující monitoring a evaluaci pokroku při implementaci konceptu smart city na místní úrovni. Projekt vychází z existující metodiky vyvinuté pro Ministerstvo pro místní rozvoj ve spolupráci Českým vysokým učením technickým a Českou radou pro šetrné budovy.

Projekt TJ02000344 byl spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci programu ZÉTA.

1 O VÝZKUMU

Výzkum reakcí obcí České republiky na pandemii COVID-19 je realizován jako rozšíření výzkumných aktivit projektu Smart City Compass. Jeho realizátory jsou výzkumníci z Univerzitního centra energeticky efektivních budov ČVUT (ČVUT UCEEB) ve spolupráci se studenty psychologie Filosofické fakulty Univerzity Karlovy.

1.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je **zmapovat zkušenost obcí v České republice, jakožto významných veřejných subjektů, s krizovou situací způsobenou koronavirovou epidemií ve vybraných oblastech jejich fungování**, a to především skrze uvedení zkušeností a bariér při realizaci konkrétních opatření.

Výzkum se zaměřuje na **tři hlavní výzkumné otázky**:

- 1) Jakým způsobem se proměnilo fungování obecních úřadů při snaze zachovat dostupnost služeb pro občany?
- 2) Jakou roli měly místní samosprávy v podpoře vybraného ekonomického sektoru na jejich území (konkrétně soukromých stravovacích zařízení)?
- 3) Jak přistupovaly obce během krizové situace k využití obecních budov?

Souhrnná výzkumná zpráva je určena třem skupinám příjemců. Tou první je řešitelský tým projektu „Smart City Compass: Software pro podporu implementace a evaluace chytrých opatření ve městech“, který uplatní poznatky při doplnění sady cílů a indikátorů vytvořeného online nástroje Smart City Compass. **Druhou skupinou příjemců jsou síťové organizace** propojující a zastupující města a obce v České republice (např. NS MAS, NSZM, SMO ČR, SMS ČR, STMOÚ ČR). **Třetí příjemců jsou jednotlivé obce**, pro které může tento výstup představovat inspiraci při řešení obdobných krizových situací.

1.2 Metodologie

Výzkum je zaměřen na protikoronavirová opatření ve třech vybraných oblastech, která realizovaly obce České republiky. Přičemž jde o uvedené širší poznatků a také jejich hloubku. Výzkumný projekt je koncipován jako kvalitativní, čemuž odpovídají i užití metody a výběr komunikačních partnerů.

1.2.1 Komunikační partneři

Hlavními komunikačními partnery jsou zástupci místních samospráv obcí ČR, která nemají statut města, tedy nejsou tzv. statutárními městy. Velikost, organizace a související procesy statutárních měst jsou natolik odlišné, že by srovnání jen obtížně proveditelné, proto došlo po provedení předvýzkumu k tomuto vymezení. V rámci zástupců samospráv jsou rozhovory nejčastěji vedeny se starosty, místostarosty, tajemníky a pracovníky krizového řízení.

Další skupinou komunikačních partnerů, a to pouze pro oblast *„Adaptační strategie a podpora určitého ekonomického sektoru – soukromá stravovací zařízení“*, jsou zástupci sektoru gastronomie. Tito komunikační partneři jsou vybráni tak, aby od nich bylo možné získat širokou škálu zkušeností s dopadem koronavirové krize na daný sektor. Na základě svých pracovních zkušeností a kontaktů zároveň mají přehled o aktivitách důležitých aktérů v oboru gastronomie a díky nim je tak možné zachytit odlišné perspektivy na aktuální dění v tomto oboru. Jedná se o tyto tři zástupce: 1) šéfredaktorka odborného časopisu pro profesionály z oblasti gastronomie a hotelnictví HOREKA, 2) obchodní zástupce jednoho z českých pivovarů, zástupce profesního spolku Asociace restaurátérů APRON, majitel restaurace a zakladatel Českého gastronomického institutu a 3) obchodní zástupce menšího zavedeného pivovaru s převážně lokálním dosahem a několika odběrateli ve větších městech mimo region, majitel čajovny.

1.2.2 Průběh výzkumu a použité metody

Předvýzkum započal již v dubnu 2020, kdy od dubna do května proběhlo osm rozhovorů se zástupci vybraných měst a obcí (Plzeň, Praha 4, Kladno, Nymburk, Poděbrady, Strmilov, Stehelčevy, Hrusice, Mnichovice, Písty). Účelem bylo zmapovat situaci, v níž se obce během koronavirové krize ocitly, oblasti a problémy, které obce akutně řešily. Během května započalo intenzivní mapování médií a komunikačních kanálů různých měst a obcí, které posloužilo pro sestavení přehledu dopadu koronavirové epidemie na města a obce v ČR (viz Přílohy). Toto mapování společně s informacemi z rozhovorů z předvýzkumu pomohlo formulovat oblasti a výzkumné otázky, kterým se tým v rámci provedeného výzkumu dále věnoval.

Sběr dat týkajících se první skupiny komunikačních partnerů – zástupců samospráv – se uskutečnil ve třech fázích.

V první fázi byl starostkám a starostům obcí skrze Svaz měst a obcí České republiky rozeslán **online dotazník** zjišťující informace ze sedmi oblastí (celé znění viz Dotazník)¹:

- 1) Základní informace
- 2) Orgány města/obce
- 3) Budovy občanské vybavenosti
- 4) Stravovací zařízení
- 5) Spolupráce s jinými obcemi
- 6) Opatření pro občany
- 7) Finance

Dotazník, který byl distribuován skrze manažery projektu SMO ČR, **vyplnilo celkem 252 zástupců samospráv**, a tudíž odpovědi pokrývají také **252 obcí**². Vzhledem ke způsobu výběru vzorku (příležitostný nenáhodný výběr) jej nelze považovat za reprezentativní pro české obce a zjištěné závěry zobecňovat. Sběr odpovědí probíhal od 3. do 22. prosince 2020.

Druhá fáze sběru dat sestávala z hloubkových polostrukturovaných rozhovorů s vybranými starosty. Polostrukturovaný rozhovor je metoda kvalitativního výzkumu, při které výzkumník k respondentovi přistupuje se seznamem otázek nebo témat, jež je žádoucí během rozhovoru probrat. Je však na tazateli, jakým způsobem a v jakém pořadí potřebné informace získá a jak přesně otázky formuluje. Existence seznamu zajišťuje, že tazatel na žádné téma nezapomene a umožňuje provést strukturované rozhovory s více lidmi a ulehčuje jejich srovnání. Pomáhá udržet zaměření rozhovoru, ale umožňuje rozhovor tematicky rozšířit v jeho průběhu, ať už z iniciativy tazatele či dotazovaného (2).

Rozhovory rozvíjely informace získané v první fázi sběru dat. Ze získaných odpovědí na dotazník bylo vybráno 12 obcí, které výzkumný tým zhodnotil jako vhodné k hlubšímu prozkoumání. Jednalo se o obce Chlebičov, Hostinné, Hustopeče, Jablunkov, Kobeřice, Krhová, Rybníky (okres Příbram), Strahovice, Střeziměř, Teplýšovice, Valašské Meziříčí a Votice, přičemž s obcemi Valašské Meziříčí a Krhová proběhl rozhovor dohromady. Krhová spadá do správního území ORP Valašské Meziříčí, tento způsobem měl zachytit zkušenosti dvou různých typů obcí se stejnou situací. Do vzorku obcí pro rozhovory jsme se snažili vybírat obce, které se navzájem lišily v počtu obyvatel, geografické poloze a typu (dbali jsme na to, aby mezi zvolenými byli i zástupci obcí s rozšířenou působností). Rozhovory se uskutečnily během března 2021 a všechny proběhly online.

Třetí fáze sběru dat se uskutečnila 20. dubna 2021 formou **workshopu** se zástupci dalších českých obcí, které v předchozích fázích nebyly osloveny. Ze 159 pozvaných se zúčastnilo 13 lidí, byli jimi zástupci obcí

¹ Původní dotazník byl rozšířen o tematické oblasti 6) a 7) na základě požadavku SMO ČR.

² Jeden zástupce = jedna obec.

Buštěhrad, Český Těšín, Jilemnice, Krnov, Lázně Bělohrad, Litomyšl, Lysá nad Labem, Písek, Stráž pod Ralskem, Šumperk, Žatec. Cílem workshopu bylo ověřit, jestli dosud zjištěné závěry z omezeného vzorku odpovídaly situaci a opatřením v co možná nejširší škále českých obcí. Během workshopu byly obcím tyto závěry představeny, bylo ověřeno, zda odpovídají jejich zkušenostem, jsou přesné a úplné. Případné dosud nezjištěné informace byly doplněny.

Sběr dat týkajících se druhé skupiny komunikačních partnerů – zástupců sektoru gastronomie – se uskutečnil v rámci jedné fáze **za použití hloubkových rozhovorů**. Témata zařazená do rozhovorů byla vybrána na základě předchozí mediální rešerše, osobních zkušeností členů výzkumného týmu a na základě zjištění v dřívějších rozhovorech se zástupci sektoru gastronomie. Jako stěžejní témata lze uvést:

- Hlavní dopady epidemiologických opatření oblast gastronomie
- Podpora ze strany státu
- Podpora ze strany místních samospráv
- Adaptační strategie
- Role síťovacích a oborových organizací
- Spolupráce a sdílení zkušeností

Hloubkové rozhovory byly provedeny v období od prosince 2020 do února 2021. Bližší popis dotázaných komunikačních partnerů je uveden v kapitole 1.2.1.

1.2.3 Analýza dat

Ze všech setkání uskutečněných pomocí tří výše uvedených metod (dotazníkové šetření, rozhovory a workshop) byly pořízeny záznamy a jejich přepis, ojediněle i zápis. Veškeré takto vzniklé textové dokumenty byly zpracovány pomocí softwaru pro analýzu kvalitativních dat Atlas.ti. Za použití tohoto softwaru byla provedena tematická analýza všech dokumentů. V rámci dalšího kroku analýzy – kódování dat – se uplatnila kombinace selektivního a otevřeného kódování. Vytvořená množina kódů a fragmentů dat představuje hlavní podklad pro formulaci zjištění v definovaných oblastech (viz kapitola Zjištění).

1.2.4 Dopad koronavirové epidemie na podobu výzkumných aktivit

Nečekaný vývoj koronavirové epidemie, zvláště pak vyhlášení nouzového stavu od 5. října 2020 do 11. dubna 2021, zasáhl také do průběhu tohoto výzkumu. Nebyly realizovány původně zamýšlené rozhovory s dalšími stakeholdery popsaných opatření v jednotlivých městech. Dostupnost a ochota účasti na výzkumu ze strany zástupců samospráv byla výrazně limitována enormním zvýšením pracovní zátěže v souvislosti s řešením epidemické situace, proto byla část výzkumu realizována dotazníkovým šetřením. Třetím dopadem byla také nutnost realizovat rozhovory místo osobně, tak skrze online komunikační nástroje.

2 ZJIŠTĚNÍ

Tato kapitola představuje zjištění v **pěti oblastech se zaměřením na dopad krizové situace způsobené koronavirovou epidemií**. Aby byla zachována úplnost přehledu v jednotlivých oblastech a text nebyl zahlcen přílišným odkazováním uvnitř dokumentu, došlo ke zdvojení některých informací a relevantních výpovědí komunikačních partnerů.

První oblast je věnována proměně fungování obecní samosprávy. To zahrnuje například změny na obecních úřadech či v jednání zastupitelstev a dalších kolektivních orgánů obcí. Dále se zabývá popisem přenosu informací a potřeby být informován, a to jak ve směru k obcím, tak také od nich směrem k obyvatelům. V této kapitole jsou také popsány různé formy spolupráce mezi obcemi na stejné i různé úrovni (obec i ORP), dalšími subjekty působícími na území obcí nebo také vyššími územními celky jako jsou kraje.

Druhou oblastí, kterou se zabývá tento výzkum, je dopad koronavirové pandemie na **sektor soukromých stravovacích zařízení**. Tento sektor byl zvolen na základě předpokladů, že představuje jedno z nejzranitelnějších a zároveň nejpostiženějších odvětví, které zvláště v kontextu menších měst a obcí jsou významným prvkem místního podnikatelského prostředí, důležitým článkem v řetězci poskytování služeb zajišťujících základní potřeby obyvatel a zároveň hrají výraznou roli pro komunitní život v daném místě.

Třetí oblastí je využití obecních budov a budov občanské vybavenosti k poskytování důležitých služeb v podmínkách krizové situace. Tato část pokrývá jednu kapitolou již fázi přípravy stavebních projektů, ve kterých by mohly být uplatněny poznatky z této pandemie. Hlavní část je věnována popisu využití budov a změně účelu, ke kterému docházelo v důsledku změny potřeb a restriktivních opatření.

Ve čtvrté oblasti – příprava na krizové situace – najde čtenář stručný výtah povinností a popis zkušeností obcí dle jejich typu (ORP a ostatní obce).

Pátá oblast je věnována obecním financím. Popisuje přístup obcí k vytváření rozpočtů, financování investičních projektů i těžkosti spojené s využíváním dotačních prostředků na rozvoj v době snížených příjmů a nejistoty v jejich vývoji.

2.1 Proměna fungování obecní samosprávy

2.1.1 Fungování obecního úřadu

Změny ve fungování obecního úřadu lze dělit do dvou kategorií – **omezení orientovaná na vnitřní chod úřadu** a **omezení orientovaná na kontakt s klienty**. Změny v obou kategoriích byly **motivovány společným cílem – snížením počtu osob (zaměstnanců i klientů) v budově úřadu a omezením vzájemného osobního kontaktu**.

Mezi hlavní strategie vedoucí ke **snížení počtu klientů** v budově úřadu patřilo „uzavření“ úřadu, které spočívalo v **omezení úředních hodin** a **přijímání pouze předem objednaných klientů**. Docházelo také k **přesunu komunikace s klienty do elektronické podoby**, například skrze mail, telefon a datovou schránku, či k zintenzivnění tohoto způsobu komunikace.

*„Dříve (před pandemií) bylo více otevřeno, nyní se striktně dodržují úřední hodiny.“
(Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)*

„Nemáme rezervační systém jako takový, požádali jsme ale občany všemi možnými komunikačními kanály, aby se vyhnuli osobnímu kontaktu a osobní návštěvě úřadu – ať se s námi spojí jakýmkoliv způsobem, jejich požadavky rádi vyřídíme.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

„V určité fázi byl úřad úplně zavřen, takže to bylo jen na zvonek a telefonicky. (...) Na Facebooku jsme lidi vyzývali, aby využívali elektronické formy komunikace, hlavně e-mail a telefon. Rezervační systém nemáme. Jsme malý úřad a nemáme tolik agendy. Lidi si mohli domluvit schůzku a jednotlivě přijít.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

„Snažili jsme se věci vysvětlovat po telefonu, úředníci měli povoleno zvat si lidi mimo úřední dobu individuálně – mysleli jsme si, že tím dosáhneme rozptýlení lidí. (...) Na ty nejběžnější agendy – vydávání dokladů – máme dlouho rezervační systém, lidé se doma objednají přes počítač nebo se objednají telefonicky, to nebylo nic nového, ale při epidemii nám to pomohlo. Stavební úřad, matrika (...) tam se lidé objednávají telefonicky, rezervační systém není a je vhodnější, aby se objednávali osobně. (...) Všichni úředníci mají maily, mohou se dotazovat i přes e-mail. Motivovali jsme lidi k tomu, aby maximálně využívali jiný než osobní styk.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

„Zavedli jsme omezení úředních hodin podle nařízení vlády, striktně se vymezily časy pro individuální návštěvy úřadu, informace skrz vývěsní tabule a web. Veškerá podání skrz datovku nebo mail. Doporučovali jsme dotazovat se telefonicky.“ (Elen Malchárková, starostka, Strahovice)

„Samozřejmě se upřednostňuje telefonické předobjednání nebo přes rezervační systém na webu, co má město. Snaha je o to, aby se tu lidi nějak nekumulovali, aby se toho co nejvíc řešilo přes telefon a e-mail. Víceméně mimo pondělí a středu by sem ti klienti bez předchozího objednání neměli vstupovat.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

„Dřív jsme všechno řešili osobně, od pandemie jsme přešli na elektronický nebo telefonický kontakt. Co jde, tak s občany řešíme prostřednictvím e-mailu, sociálních sítí. Vždycky si vyberou nějakou platformu, která je pro ně nejlepší, nebo po telefonu – zvláště senioři neholdují informačním vymoženostem. Pokud potřebují řešit něco bezodkladného, nebo to nelze řešit jinak než osobně, tak se předem domlouváme na konkrétní čas schůzky a to nejen v úředních hodinách.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

Omezení úředních hodin na základě vládního nařízení se však také **setkávalo s kritikou** ze strany samospráv – docházelo ke **kumulaci klientů na úřadě** v době úředních hodin.

„Osobně si myslím, že to, co vláda nařídila (4 hodiny dvakrát týdně, aby zamezila kumulování občanů a vyřizování na institucích), má úplně opačný efekt. V životě jsme v Krhové neměli řady, že by lidi čekali před úřadem, aby si mohli v pondělí nebo středu během 4 hodin něco vyřídit. (...) To si myslím, že bylo špatně.“ (Kateřina Halaštová, starostka, Krhová)

Část agendy se také přesunula z budovy úřadu ke klientům – docházelo k **rozvozu věcí**, které dřív byly dostupné k vyzvednutí v budově úřadu. Jednalo se například o pytle na odpad, pytlíky na psí výkaly, případně o rozvoz objednaných známek na popelnice do schránek občanů. Zaměstnanci úřadu také v některých případech pomáhali s rozvozem potravin, léků a jiných potřebností mezi občany. Paralelně v českých obcích docházelo k **elektronizaci některé agendy**, jmenovitě například k výběru poplatků bezhotovostní formou – vodné, stočné, poplatky za komunální odpad či psy – či k realizaci dálkových odečtů vodoměrů.

„Máme místní systém, který se jmenuje Mobisys – lidé se zaregistrují a na mobil dostávají nejdůležitější zprávy od města, a zároveň přes ten systém mohou provádět platby. Teď je poplatkové období, tak uvidíme, jak to budou využívat, nabádali jsme lidi, ať využijí možnost platby převodem. Ty možnosti byly i v minulosti, ale v našem konzervativním prostředí nebyly plně využívány. Doufáme, se to lidé naučí víc používat.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

„Chtěli jsme omezit počet příchozích na úřad, takže jsme distribuovali například pytle na odpadky přímo k nim domů. Jedna skupina zaměstnanců balíčkovala pytle, druhá je roznášela.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

„Na začátku jsem se dívala, jak ostatní starostové řeší distribuci roušek a dezinfekce. Říkali jim, ať přijdou na obecní úřad, což jsem řekla, že teda určitě ne, takže my jsme se vždycky snažili to těm lidem donést domů tak, abychom zamezili nějakému shlukování občanům. Na jaře jsme to rozváželi všem seniorům po Krhové.“ (Kateřina Halaštová, starostka, Krhová)

„Nově jsme umožnili komunikaci, která dříve nebyla tak moc rozšířená a preferovaná. Třeba placení za vodu a odpady – nafotit vodoměr, poslat v příloze mailu, zkontrolujeme, zda nedošlo k manipulaci, a odsouhlasíme. Přičteme k tomu rovnou odpady, poskytneme variabilní symbol, pošleme mailem a občané převodem zaplatí. Využívají to i starší lidé, jejich děti jim s tím pomůžou.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střeziměř)

„Prodej známek na popelnice – agenda na konci roku, nahrne se mi na úřad 300 lidí a chtějí známku. Lidé si vybrali typ svozu, poslali nám peníze na účet a my to rozvezli do schránek bez kontaktu. Způsob výběru místních poplatků (za psy, výběr vodného, stočného...) budu řešit jinak. Lidé byli zvyklí vodné platit osobně už při odečtu. Odečet se dělá elektronicky a pak lidem pošleme fakturu.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

„Novinkou pro úřad je možnost platit poplatky bezkontaktně (na účet) – zavedli jsme to relativně rychle, informovali jsme o tom ve zpravodaji. (...) Lidé také mohli zavolat o roušku, nákup, pytle na plast či exkrementy a někdo z obecních zaměstnanců jim pak po cestě hodil do schránek či před dům požadované věci.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

Bezkontaktní přístup ke klientům však **neumožňoval** klientům **se s úředníky osobně poradit** či požádat o pomoc s vyplňováním formulářů. Dle výpovědi starostů se klienti na úřad mnohdy chodí poptat a poradit, nevědí například co přesně potřebují udělat či jak toho dosáhnout (například jaký formulář mají podat, jakým způsobem ho vyplnit a podobně). Telefonický či elektronický kontakt nemusí být v těchto situacích dostačující.

„Občan prostě někdy musí přijít a říct, co chce, často mu musí úředník pomoci to vyplnit, tohle nelze dělat online. Problém je to třeba na stavebním úřadě – lidé o něco žádají, ale přesně nevědí, který formulář si mají stáhnout, existuje devět typů stavebních povolení, pak ještě nějaká výjimečná. Nevědí, co dalšího potřebují –hygienu, orgán ochrany přírody, vyjímání ze zemědělského půdního fondu... (...) Člověk si dům povoluje jednou, dvakrát v životě, takže to neví a je pro něj jednodušší styk s úředníkem, než aby složitě studoval web – je to komplikovaná problematika.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

Snížení počtu zaměstnanců na úřadě města dosahovala skrze **převod** aspoň části **zaměstnanců na práci na dálku** a **střídání skupin zaměstnanců na pracovišti**. Zavedeny byly také **online komunikační platformy** pro organizace, zmiňován byl například Microsoft Teams.

„Úřad jsem já (starostka), místostarosta, jedna zaměstnankyně, co má na starost administrativu, příchozí poštu a podobně. Ta je od počátku pandemie na home officu. Sbalila si na úřadu počítač a odvezla si ho domů. Práci plánujeme tak, že se na tom úřadu míváme. Stejně tak s místostarostou.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

„Pracovníci měli v podstatě nařízený home office, aby se na úřadě střídali a potkávali co nejméně. Všichni to zvládli dobře, fungovalo to, úřad jede dál. Všechno, co bylo třeba splnit, se splnilo.“ (Elen Malchárková, starostka, Strahovice)

„Na začátku jsme museli vymyslet, jak to udělat, aby to fungovalo. Museli jsme zajistit možnost práce na home office, vzali jsme staré počítače a zprovoznili je, dali je zaměstnancům, protože je doma třeba neměli. Museli jsem je připojit k obecní síti. Máme dva týmy (zelený a žlutý podle obecního znaku), které se střídají v kanceláři.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

„Museli jsme se naučit technologie, schůzky jsou online.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

„Máme příkaz tajemníka k fungování úřadu, kdy si vedoucí musí zorganizovat svůj odbor a má se snažit o to, aby v kanceláři, pokud možno, byla jedna osoba, a podporovat co nejvíc home office. Spousta úředníků nafasovala notebook místo stolního počítače, mají umožněný dálkový přístup do sítě.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

„Máme práci z domova, máme převedený Outlook do domova, úředníci se mohou dostat do spisů, někteří si to nosí domů na celý týden, lidé se nepotkávají, pokud to není nutné, máme týden A a týden B.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

Práce na dálku v mnohých případech **narážela na technická a kompetenční omezení** – úřad nemusí mít potřebné vybavení (např. disponuje pouze stolními počítači), potřebný software se nachází pouze na pevných počítačích v kancelářích, v důsledku nedostatečného zabezpečení se nelze k vnitřnímu systémům připojit vzdáleně či zaměstnanci nemají dostatečné kompetence pro práci na dálku. Určité typy agendy také dle výpovědí oslovených v současné době elektronizovat nelze. Zmiňováno bylo například vydávání dokladů, provoz datové schránky, CzechPoint, tedy vidimace a legalizace (kvůli které se dříve vyjíždělo za klienty) a recepce či podatelny.

„Hovoří se o tom, že se spousta z agend dá přenést domů. U nás je to poměrně komplikované, protože máme různou bezpečnostní ochranu, máme různé bezpečnostní systémy pro určité agendy, ke kterým lidé z domova nemůžou mít přístup. Dá se to vyřešit u některých agend, třeba přestupková agenda z domu fungovala, ale i ta paní občas musela přijít na úřad zadat to do systému. Jak ale z domova vydávat občanku pas, řidičák, techničák? To nejde. Něco málo se teda z domova dělalo, drtivá většina práce je nutná provádět na úřadě. Náš úřad na to není připravený a v některých agendách to ani nejde.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

„Home office jsme moc nenařizovali – IT systém nemáme tak dobrý, dálkový přístup je rizikový. Pouze výjimečně, třeba v případě karantény.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

V některých případech starostové obcí zmiňovali **zahlcení úřadu, personální krizi**, případně **prodloužení lhůt** potřebných k vyřízení agendy. Příčiny tohoto stavu jsou spatřovány v tom, že úřad musel vedle běžných úkonů realizovat i činnosti zaměřené na řešení koronavirové krize, na začátku pandemické situace se jednalo především o zajištění a distribuci dezinfekce a dalších hygienických a ochranných prostředků, v pozdních fázích zase třeba zajištění povinných respirátorů a testování pro zaměstnance.

Především na menších obecních úřadech s jednotkami zaměstnanců personální krizi zapříčiňovala nemoc, karanténa některých zaměstnanců či ošetřování člena rodiny. Mezi další zatěžující faktory patřilo také vyšší množství dotazů ze stran občanů – jednalo se například o nejasnosti ohledně platných koronavirových opatření či o dostupnosti očkování. Dalším faktorem brzdícím práci obecních úřadu bylo zpoždění ze strany dalších orgánů veřejné správy.

„Máme tady přehršel práce, jsme malý úřad, dva úředníci a jedna poštovní úřednice a uklízečka. Nevíme, kam dřív skočit. Neustále přicházejí nová nařízení a mění se situace. (...) Největší průšvih se nám stal minulý rok (2020) v květnu – jedna kolegyně musela do karantény, druhá byla pozitivní a třetí na ošetřovném. Ocitli jsme se docela v pasti, na úřadě jsme zůstaly jenom dvě, ve volném čase jsme si i uklízely, to byla skutečně personální krize.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

„Na úřadě máme daleko více práce – koordinujeme všechny kroky, které je třeba v souvislosti s vládními nařízeními činit. Sledujeme vládní opatření a zavádíme je do praxe. Do toho máme normální agendu. Veškeré projekty, které byly plánované a nastavené, běží. Museli jsme se naučit technologie, schůzky jsou online. Musíte se starat o ohrožené skupiny – senioři, děti. Více práce to přineslo. (...) Odpouštěli jsme 80 % nájmu u nebytových prostor, které pronajímáme podnikatelům, kteří byli zasaženi opatřeními. (...) Také se v souvislosti s tímto zvýšila administrativa – je třeba dát návrh na radu, propočítat, o kolik město přijde, musí to projít schvalovacím kolečkem, pak musíte dělat dodatky...“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

„Živnostníci pozastavovali živnost, pak zas zjistili, že je kvůli vládní podpoře lepší být přihlášen. Všechny odbory, hlavně živnostenský úřad – máme zde velké zastoupení vinařů a gastrů – odbor dopravy, správní a sociální odbor, měly hodně práce. Přibylo jim problematických věcí, třeba problémy matek samoživitelek a podobně.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

„Situace má dopad na úřad, protahují se lhůty. Někteří zaměstnanci jsou postupně v karanténě, je také problém s dalšími orgány státní správy, které navazují třeba na stavební nebo další řízení – ty v době nouzového stavu fungují v omezeném režimu.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

„Problematicky vnímám i očkování, na obec se obrací lidé, když neví, co dělat. Třeba co s imobilními senioři, kteří se na očkování do Opavy nebo Ostravy nedostanou. Máme tu dva doktory, jeden odmítá očkovat a posílat lidi na testy. Lidé to pak chtějí řešit s obcí. My se pak obracíme na kraj a nevím až kam.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

V jiných případech však starostové naopak uváděli vnímané **zefektivnění a zklidnění práce úředníků** – omezila se návštěvnost úřadu pro nevýznamné úkony, které lze vyřešit po telefonu, a docházelo tak k méně častému vyrušování úředníků. Některé obce také zmiňovaly, že se jim povedlo udělat si pořádek v agendě obyvательства, jednalo se například o shromáždění kontaktů na ohrožené skupiny pro účely cílené komunikace. Některé změny, kterými jsou například přesun úkonů do elektronické podoby, hodlají obce zachovat i do budoucna.

„Trvalé změny? Myslím, že určitě. I ta práce úřednic se určitým způsobem zklidnila. Omezila se návštěvnost po málo významné záležitosti, které jde vyřídit telefonem, úřednice mají větší prostor pro výkon své práce.“ (Elen Malchárková, starostka, Strahovice)

„Zjistili jsme, že lidi nemusí sedět namačkaní v kanceláři a čekat, než se jim všechno vypíše, dneska je všechno elektronicky.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

„(...) používáme SMS infokaná. Začali jsme ho teď lépe využívat, rozčlenili jsme si kategorie osob (senioři, rekreatanti ...), abychom je mohli oslovovat zvlášť. Udělali jsme si pořádek v agendách obyvateľstva, získali jsme lepší přehled, zaktualizovali si kontakty, získali mailové adresy, zjistili, kteří senioři jsou navštěvováni, kteří nikoliv...“ (Miloš Jelínek, starosta, Střeziměř)

„Frekvence různých videokonferencí, jak se to teď hodně preferuje, bude uplatňováno možná i do budoucna – to všechno urychlí tu komunikaci a řešení nějakých problémů.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

„My jsme celou dobu úřadovali čtyři, nikoli jenom dva dny v týdnu, vždy na objednání nebo dle domluvy na podatelně – doteď se to osvědčuje, máme chuť to tak nechat, lidé si zvykli na objednávání se. (...) Dříve se nám na chodbách shromažďovaly mraky lidí, dnes naši úředníci vyřídili více agendy než předtím, i když ne o moc. Občané nejsou ošizení o tu službu, ale necpou se nám tu. Některé odbory to mají opravdu tak, že si přijdou pro toho klienta/občana. Máme to v docela srozumitelném systému, občané si na to zvykli.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

„Určitě by nám ulehčilo, když by lidé do budoucna více využívali možnost plateb místních poplatků bezhotovostním převodem. Fronta u pokladny opravdu není nutná, řešení takovýchto agend je více komfortní pro občana i pro úřad.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

„Do budoucna zamykání úřadu mimo úřední hodiny, aby se zde tak necouralo, úředníci taky potřebují klid na práci.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

2.1.2 Zasedání zastupitelstva, rady města a dalších kolektivních orgánů

Nejčastěji zmiňovanou změnou týkající se zasedání zastupitelstev a dalších kolektivních orgánů byl jejich **přesun do větších prostor**, kde bylo možné dodržovat rozestupy mezi jednotlivými osobami, a **zavedení hygienických opatření**, jakými jsou dostupná dezinfekce a ochrana úst a nosu. V případě nedostupnosti vhodných, tedy zpravidla dostatečně velkých, prostor se některé obce uchýlovaly k zasedání ve venkovních prostorech.

„Přesunuli jsme se do velkého prostoru, abychom dodrželi rozestupy. Jednalo se o obecní sál, ve kterém je kapacita asi pro 100 lidí.“ (Elen Malchárková, starostka, Strahovice)

„Zasedání zastupitelstva se dělo ve větších prostorech k tomu uzpůsobených v souladu s nařízením. Obecní úřad je v přestavěné budově bývalé jednoty, jsou v ní velké prostory, zasedání jsme přesunuli do bývalého hlavního prodejního prostoru.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střeziměř)

„Vždycky připravujeme sál, abychom dodrželi minimální odstupy, lidé měli k dispozici roušky, respirátory, dezinfekce. (...) Máme také pravidelné pracovní skupiny zastupitelstva, které nejsou veřejné. Komunikace zastupitelstva také funguje na platformě Teams.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

„Máme nově rekonstruovanou budovu kina, tam se nám to líbí, vidíte na auditorium, je tam podium. V únoru jsme tam měli zasedání, které máme každé dva měsíce. Dubnové zasedání bude také tam. Menší obce to mají těžší, scházejí se venku, na hřištích, v tělocvičnách, školách a podobně, ale ta zastupitelstva jsou menší.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

„Změnili jsme místo konání zastupitelstva, je v sále národního domu, kulturáku. Je to velký prostor s vysokými stropy, zasedačka na úřadě je malá. Zasedání výkonné rady

svazku obcí Horní Labe se tu koná také. (...) V okolní obci zasedali během léta venku na louce.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

„Zástupců veřejnosti chodí na zasedání zastupitelstva celkem málo, ale zasedačka na úřadě není tak velká, abychom se tam s nimi s požadovanými rozestupy vešli. Přesunuli jsme se do kulturního domu, ten je relativně velký. Vyklidili jsme sál, kde se konají tancovačky a plesy. V jedné části bylo sezení pro zastupitele, v druhé jsme rozestavěli židle po dvou metrech od sebe pro veřejnost. Nainstalovali jsme tam stojan s dezinfekcí a zásobník na roušky a respirátory, občané si mohli vzít. Nebylo to těžké, ten prostor byl k dispozici, běžně se pronajímá, konají se tam oslavy a svatby, ale v této době byl prázdný.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

„Ze začátku to bylo jednodušší, protože bylo napsáno, že se zastupitelstva konat nemají, a tím padly i zákonné požadavky, co jsou v zákoně o obcích (= zasedání min 1x za 3 měsíce). Dříve jsme měli malou zasedačku, kde se zasedání konala, nyní už máme velký sál pro 200 lidí, kde sedíme dál od sebe a je to v pohodě. Část pravomocí přešla v nouzovém stavu na Radu. Od léta se zase omezení snížila, zastupitelstva se už konat mohla (alespoň v nezbytných případech). Snažíme se o setkání alespoň 1x za 3 měsíce. Sál je technicky dobře vybavený (projektor a další technika), takže tam zasedání pořádat lze.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

„Teď se scházíme v sokolovně, která je velikým sálem, ještě větším než naše kino. Devatenáct se nás zde rozmístí – máme stolký od sebe daleko, máme roušky. (...) Může se účastnit i veřejnost. Z epidemiologického hlediska to není nebezpečné, nikdy se nic nestalo, a je to jednodušší než online volání.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

Docházelo také k **omezení četnosti zasedání** zastupitelstev, oslovení starostové se snažili zastupitelstvo svolávat především umožnil-li to zdravotní stav zastupitelů, v případě nutných záležitostí (například v případě přípravy rozpočtu obce nebo když to vyžadovaly povinnosti plynoucí z udělených dotací) nebo tak, aby byla dodržena povinná tříměsíční lhůta vycházející z § 92 zákona o obcích (3).

„Snížili jsme intenzitu na minimum. Běží tříměsíční lhůta, musíme udělat zastupitelstvo do konce března.“ (Josef Škvor, starosta, Teplýšovice)

„Zasedání zastupitelstva jen když to bylo nutné, jednou se ani nedodržel ten zákonný termín 3 měsíce, zasedalo se až po 4 měsících, protože to prostě jinak nešlo.“ (Elen Malchárková, starostka, Strahovice)

„Řešili jsme to, co musíme zákonně řešit, třeba právě přípravu rozpočtu. My jsme malé zastupitelstvo – 5 lidí, což je minimální počet, který může být. I já jsem si covidem prošel, šlo o to najít správnou dobu, kdy všichni byli fit a všichni jsme se sejít vůbec mohli. To byla první věc, kterou jsme museli zohlednit. Taky jsme museli hlídat zákonné lhůty, kdy musíte vyhlásit návrh rozpočtu, jak dlouho vám musí viset na úřední desce, to jsou procesní věci, které vám jasně nastavují fahrplán, kdy musíte které zastupitelstvo svolat. K těm zastupitelstvům, která jsme museli udělat povinně, jsme přidávali nejnnutnější věci – investiční akce, které byly s dotacemi, tam vám hoří termíny, že třeba musíte správně vyhlásit výběrové řízení, vybrat vítěznou firmu a podobně. Musíte to zveřejňovat, dokládáte to poskytovateli dotace. Snažil jsem se najít nějaký soulad toho všeho, abychom to zastupitelstvo udělali ve chvíli, kdy se nám nakumulovaly věci, které bylo třeba probrat a přijmout k nim usnesení.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střeziměř)

Objevily se také pokusy o **online zasedání** zastupitelstva, častěji se však přechod do virtuální podoby týkal zasedání rady města, případně jiných kolektivních orgánů. V některých případech zasedalo

zastupitelstvo kombinovaným způsobem – část zastupitelů se účastnila fyzicky a část, která například z důvodu karantény či nemoci nemohla, se připojila virtuálně. Starostové v této oblasti identifikovali především problémy s tím, že někteří zastupitelé **nemají dostatečné technické vybavení či znalosti práce s počítačem**, aby se mohli účastnit virtuálního zasedání. Především na začátku krize se také objevoval problém s nedostatkem vhodného softwaru, který by umožňoval online hlasování zastupitelstva a plnohodnotné zapojení veřejnosti. Pro běžnou komunikaci byly také využívány **online komunikační platformy pro organizace**.

„Zařídili jsme se tak, že se spojujeme přes maily, telefony. Na videokonference jsme připravení, ale ještě jsme to neudělali a vždycky jsme se zatím sešli. Na úřadě jsme udělali maximum opatření, co jsme mohli, z mého pohledu je to bezpečné.“ (Josef Škvor, starosta, Teplýšovice)

„Od podzimu máme jednacích řádů zastupitelstva, všechna ta zastupitelstva, rady a potřebné komise probíhají formou videokonference. U zastupitelstev, kde musí být umožněn přístup veřejnosti, je vyhrazen prostor pro veřejnost, kde občané mají možnost si vyslechnout celé to zastupitelstvo a mají možnost se tam dálkově i nějak připojit a vyjadřovat se k těm bodům. (...) Nutné věci, které není možné řešit videokonferencí, se řeší v nějaké větší zasedací místnosti za co nejmenšího počtu osob a za udržení epidemiologických opatření, rozestupů, dezinfekce.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

„Rada probíhala videokonferencí, tři rady se uskutečnily přes videokonferenci. Je to složité, když máte víc než 5 lidí a opravdu potřebujete fungovat a ta rada vlastně nahrazuje veškeré odbory, které jsou na město, a tím pádem řešíme škálu přes všechny odbory. Takže samozřejmě na začátku března jsme měli několik videokonferencí s radními, ale pak už jsme to nějak zvládli, chatovali jsme a nějak tímto způsobem jsme se snažili vykomunikovat záležitosti. Zastupitelstvo jsem posouvala, dokud jsem mohla, aby bylo do třech měsíců. Proběhlo prezenčně, máme velký sál, takže v rámci toho šlo udělat, aby zastupitelé byli dva metry od sebe, aby byly zachovány základní hygienické předpoklady – dezinfekce, roušky a odstup. Zároveň veřejnost z toho nemohla být vyčleněná, ale za celý rok a půl se nám nestalo, že by na zastupitelstvu bylo víc než jedna nebo dvě osoby.“ (Kateřina Halaštová, starostka, Krhová)

„Zastupitelstvo online nejde udělat, to je komplikované. (...) V obecním domě je velký sál, lze dodržovat rozestupy i s občany.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

„Udělali jsme online zastupitelstvo v dobách, kdy to nebylo rozvinuté, a dělalo to obrovské problémy, ne každý je zdatný s počítačem. Jak jsou lidé doma, tak komunikace není úplně racionální. Nemůže tam probíhat normální řádná diskuze, nelze tam prezentovat věci tak, jak je to při běžném zastupitelstvu. Lidé se chtěli ptát a diskutovat, to bylo složitější, několika kolegyním to vypadávalo, tehdy chyběly systémy na hlasování, to je teď už lepší. My jsme hlasovali po jménech – zastupitele jsem vyvolával a bylo to zdlouhavé. (...) Obec je členem mikroregionu Voticko, zakládali jsme nyní nově i MAS. Já sám jsem byl ještě minulý měsíc členem správní rady turistické destinace Toulava. Hlavně tyto aktivity se děly online, hlavně pro tyto větší organizace jsme to využívali. U nás někteří zastupitelé neumí s počítačem třeba kvůli věku.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

„Komunikace a pracovní jednání se zastupiteli probíhá přes Teamsy. Jsem v Moravskoslezském kraji v komisi – tam také doporučuji, abychom se scházeli přes elektronické nástroje, protože se scházíme z celého kraje. Dozorčí rada sanatoria hlasuje per rollam. Sdružení obcí Jablunkovska přešlo na ten samý systém.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

„V Písku Rada města pořád a jenom zasedá online. U zastupitelstva jsme na to ještě nepřišli, jak to udělat s veřejností celé online.“ (Zlataše Hofmanová, tajemnice MěÚ, Písek)

V některých místech se uskutečnilo **promítání zastupitelstva pro veřejnost**, například v místním kině, kde bylo opět možné dodržovat rozestupy. Některé obce zavedly **streamování zastupitelstev**, případně **zveřejnění záznamu**. Tato praxe dle některých starostů vedla ke **zvýšení zájmu obyvatel** o zasedání zastupitelstev.

„Když jsme měli to on-line zastupitelstvo – promítali jsme ho v kině pro obyvatele. Byla tam i připravená možnost se zeptat – byl tam mikrofon a člověk, který to obsluhoval. (...) Online setkání i běžná setkání zastupitelstva jsou nahrávaná. Na webových stránkách to lidé mohou navštívit a navštěvují to poměrně dost. Vždycky alespoň přes 100 shlédnutí, někdy to bývá i přes 200, přičemž 200 lidí by na zastupitelstvo nikdy nepřišlo.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

„Nejdřív jsme zasedali ve velkém kulturním sále s dodržáním vládních nařízení, měli jsme plátno a online přenos, 2 přenosné mikrofony, max 2-3 zastupitelé online – když někdo byl v karanténě nebo zastupitel-doktor měl službu, ale většinou se nám dařilo face to face. Měli jsme místa pro občany, zvládali jsme i emotivnější jednání s občany.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

Výše popsané změny v mnohých obcích vedly ke **zvýšení nákladů na zasedání** zastupitelstva.

„Museli jsme udělat rozpočtové opatření (roušky, dezinfekce a podobně). Vloni jsme dali milion korun na ochranné prostředky, vyčerpalo se asi 600-700 tisíc. Letos jsme plánovali 200 tisíc korun a zvedli jsme to o dalších 500 tisíc. Kvůli respirátorům, povinnosti testovat a tak dále.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

2.1.3 Informovanost obcí

Z výpovědí oslovených starostů vyplývalo, že především (ale nejen) **v začátcích koronavirové epidemie informace na obce chodily pozdě**, obce tak neměly dostatečný přehled o aktuálním dění a byly nucené konat bez návodů a metodik. Nejasnosti panovaly například v počtech nakažených na území obce, v tom, jak vybavit karanténní místo pro osoby vykázané a bez domova, jak distribuovat ochranné pomůcky či jak dary zaevidovat do obecního majetku.

„Nedostávaly se nám informace o tom, jestli někdo z občanů potřebuje pomoci, to jsem vnímala jako hodně tristní. (...) Ted' už máme více různých informací, na začátku vůbec. (...) Pomohlo by nám, kdyby nebylo všechno řešeno zpětně, my všechno děláme v rámci svého nejlepšího vědomí a svědomí a selského rozumu a pak zpětně vám přijde metodika, jak rozdávat ušité roušky, což už vyřešili dobrovolníci. To mě na jaře tak nadzvedlo ze židle, kdy vám nikdo neřekne, jak a co máte udělat, vy to uděláte podle svého selského rozumu a zpětně vám přijde metodika od ministerstva vnitra, jak naložit s darováním a jak to zaevidovat do majetku.“ (Kateřina Halaštová, starostka, Krhová)

„Hlavně na jaře loňského roku to bylo dost žalostné, informace se k nám nedostávaly. Sepisovali jsme různé petice, na vládu a tak dále, protože jsme chtěli být informováni o tom, co se děje. Konkrétně třeba informace o počtu nakažených občanů. Na ty bylo na začátku informační embargo a my jsme chtěli vědět, jak si v obci stojíme. Na začátku tedy informace nebyly.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

„Nejvíc mě namíchlo, že se nám zpočátku nedostávaly informace o tom, kolik je kde nakažených – byly tajné. Furt jsme si museli volat na ORP a tajit to. Pořád někam volám, nikdo mi nic nechce říct. Přišel víkend a najednou to bylo na seznam.cz, tady 56 lidí nakažených, všichni v panice.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

„Na podzim jsme řešili zajištění péče o osoby bez přístřeší – to bylo celkem komplikované. Hygiena nám nedala takové ty noty, jak to zajišťovat. Pomáhali nám zaměstnanci místní příspěvkové organizace Kulturní zařízení města, museli jsme je vybavit prostředky, nikdo nám pořádně neřekl, jak přesně mají být vybavení. Bylo jasné, že musí být respirátory a dezinfekce, ale nikdo nám nenapsal, jak má ten objekt vypadat, co mají mít ti lidé na sobě, nějaké základní parametry té péče, to jsme nebyli schopní z hygieny dostat. Vycházeli nám vstříc, ale některé věci nevěděli sami, jak řešit. V té chvíli, kdy jsme je ubytovali, byl teprve vydán příkaz k tomu, že je máme ubytovat a vyhradit objekt – ubytovali jsme je bez nějakého právního rámce, bylo to takové náročnější. Naštěstí to všichni v pořádku přežili, jeden z těchto lidí skončil v nemocnici, ale nemám informace, že by to nějak nedopadlo.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

„Velmi problematická pro nás byla oblast zajištění karanténních prostor pro osoby bez přístřeší a vykázané (nedostatečné metodické podklady či systémové řešení).“ (Šumperk)

„Když jsem se obrátil na hygienu, častokrát neměli ani ty informace, které jsem měl já, takže bylo to dost těžké.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

„Nová nařízení přicházejí neustále, mění se situace, mění se nařízení. Z kraje jsme dříve nedostávali informace včas a přesné – museli jsme si je obstarávat sami. Mám jeden příklad se základní školou, který se stal v den, kdy padlo rozhodnutí o zavření školy, což bylo od 11.3.2020. Ředitelka na malé škole učila, nebrala telefony a nebyla u mailu. Dovolala jsem se jí až po čase a oznámila jí informaci o zavření školy, kterou jsem se dozvěděla z Facebooku. Ona to slyšela prvně, zděsila se, že prvňáčci odcházejí domů a ona jim musí rychle něco napsat do notýsku, jinak je rodiče zítra budou vodit do školy. Tento příklad vystihuje situaci.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

V souvislosti s **pozdějšími fázemi** koronavirové krize zaznívaly spíše stížnosti na **zahlcení obcí informacemi**. Zástupci obcí zmiňovali, že z různých míst chodily shodné informace.

„Některé informace přišly dvakrát i třikrát – z kraje, tedy krajského krizového štábu, od hasičů, z ORP.“ (Elen Malchárková, starostka, Strahovice)

„Teď je těch informací zase tolik, až je to někdy moc. A chodí třeba jedna informace z různých míst. Těch usnesení od kraje, hygieny, ministerstev... Nejspíš na začátku dostali zpětnou vazbu, že tok těch informací nefungoval, tak teď zase teče ze všech stran a je toho strašně moc.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

Obce by přivítaly, když by se k nim **informace** dostávaly už **protříděné a interpretované**. V některých případech tuto roli zastávali krizová manažerka či manažer příslušné ORP či kraje, manažerka či manažer svazku obcí nebo informační portál Krajského operačního a informačního střediska provozovaného HZS příslušného kraje (KOPIS). **Koordinační role** krizového manažera (případně jiného prostředníka) **byla označována za velice důležitou**.

„Dost by nám pomohlo, když by byly informace jednotné. Když by existoval souhrn informací, které vláda předává starostům. Něco podobného jako tiskové konference pro veřejnost, ale pro samosprávy, pro obce – doporučujeme to a ono, ještě abyste zavedli tohle, ale tohle už není povinné. To by usnadnilo život ve chvílích, kdy jsme po informacích tápali.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

„Z ORP už to bylo konkretizované a doplněné o další informace, nebylo to jedno strohé zaslání vyhlášky, zákona, nebo nějakého předpisu. Řešily se další konkrétní věci, které s tím souvisely, aby to nařízení mohlo v praxi fungovat.“ (Elen Malchárková, starostka, Strahovice)

„Měli jsme přešel informací, já už jsem se potom začínal ztrácet a ani jsem na to celou dobu neměl čas. Pověřili jsme krizového manažera, ten to zvládal perfektně – selektoval informace a podával je, tlumočil je do naší řeči. Přišlo nařízení, které mělo 20 stránek a na dalších 30 změny, on to přetlumočil. (...) Kolikrát přišlo z ministerstva, z krajské hygienické stanice, z hasičského sboru, další ještě od starostů, a najednou nastal veliký chaos. Velmi dobře to ale zvládal zachytit ten jeden člověk u nás.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

„Ty zásadní informace, krizová opatření, většinou chodí z ministerstev na kraje a na obce, ale je to takové nepravdivé, takže my tady aspoň za ORP víceméně hlídáme ta krizová opatření vlády a ministerstva zdravotnictví, případně krajské hygienické stanice, a snažíme se posílat to těm obcím s nějakým komentářem, aby byly trochu v obraze.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

„Zároveň pan Ondřej, krizový manažer ORP, nám posílá informace a ty si myslím, že jsou daleko důležitější, než ta nařízení vlády a hejtmana, která chodí datovkou. To vytisknem, uveřejníme to a stejně se z toho člověk dozví jenom to, že je zakázáno, je nařízeno... Ale pan Ondřej tomu dá to, co si pod tím člověk má myslet a co má dělat.“ (Kateřina Halaštová, starostka, Krhová)

„Obrovská výhoda je, že jsme členy mikroregionu. Je to dobrovolný svazek obcí Chopoz, máme 21 členských obcí. Je tam skvělý manažer a administrátorka, když někdo něco potřebuje, přes ně se dá získat kdeco. (...) To funguje skvělým způsobem, nemá to obdoby široko daleko, jsme takhle společně od roku 1999.“ (Josef Škvor, starosta, Teplýšovice)

„Hodně pomáhal KOPIS, hlavně se sbírkami zákonů, kterými je těžké se pročíst a vyznat se v tom.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

Menší obce se setkávaly i se situací, kdy jim **zaslané informace neodpovídaly zcela jejich potřebám.**

„ORP obdržela informace, zpracovala, vyhodnotila a poslala nějaké rozhodnutí dál bez toho, aby to s menšími obcemi konzultovala. My můžeme mít jiné potřeby než ORP. Stalo se třeba, že jsme pak nevyužili nějakou službu, o které jsme ani nevěděli, že nám ji někdo nabízel.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

Za klíčové **zdroje informací** oslovení označovali

- **Kraj**, případně **krajský portál krizového řízení**, do kterého mají přístup všichni starostové. Informace z kraje směřovaly především do ORP.

„Všichni starostové mají přístup na Krizový portál Středočeského kraje, skrze něj s krajem komunikujeme – dostáváme informace o počtech nakažených, uzdravených a podobně. Máme přesné informace o stavu v jednotlivých obcích. Tohle je významná pomoc. Můžeme takto krotit mediální senzační zprávy.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střezimíř)

„Máme novou hejtmanku v kraji a ta se se opravdu snaží... Dá se říct, že nám i „předkousává“ některá usnesení a nařízení, aby to pro nás bylo stravitelné a mohli jsme lidi líp informovat. Musím říct, že tam je obrovská změna, obrovský zvrat.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

„Vždy nám poradili krizaři z Jihomoravského kraje.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

- **ORP**, které pomáhaly s šířením informací z krajů k menším obcím. V některých ORP se ustálil systém pravidelných videokonferencí s krajem a zástupci hlavních složek, tedy s hasiči, nemocnicemi, hygienickými stanicemi a podobně.

„Nyní už máme pravidelné videokonference s krajem, s hejtnanem a zástupci těch hlavních složek (z nemocnice a krajské hygienické stanice). Sdělují nám informace, které my přeposíláme na starosty obcí. Nějak se to stabilizovalo a vytvořil se systém.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

„ORP bylo výš, bylo součástí komunikace kraj-hygiena. Ty videokonference probíhaly tak, že měly vyšší informace, než jsme měli my jako malé obce.“ (Kateřina Halaštová, starostka, Krhová)

„Pak nám docela chodily informace od Dobříše (ORP), ti přeci jen od kraje měli víc informací než my na konci – ty obce.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

„ORP zajišťovala naši informovanost, dále také hasiči a krajský úřad, podílel se na tom krizař z Kravař. Informovanost byla velká a aktuální.“ (Elen Malchárková, starostka, Strahovice)

- **Okolní obce**, které si informace předávaly navzájem. Nezřídka se tak činilo v rámci svazků obcí.

„S ostatními starosty na Hlučínsku jsme hodně v kontaktu, máme sdružení obcí Hlučínska, sdělujeme si informace.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

„Snažili jsme informace je předávat i v rámci svazku obcí, jsme ve skupině Brdy, Vltava a podobně. Tam jsme si se starosty sdíleli informace, které třeba někdo i náhodou dostal.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

„Občas jsme si volali s jinými starosty kvůli výměně informací, ale každý toho měl nad hlavu.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

„Samozřejmě jako dobře fungující DSO, Mikroregion Hodonínsko, jsme si se starosty volali zkušenosti, jak reagovat například v situacích nákazy na radnici, ověřovali si vzájemně postupy, a v našem případě ostatní naváděli k našemu místnímu odběrovému místu. Je nesmírně důležité, že jako starostové sdílíme informace.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

- **Hygienické stanice**, které byly ale dle výpovědí oslovených mnohdy přetížené a samy neměly dostatek informací.
- **Sdružení tajemníků městských a obecních úřadů.**
- **Složky IZS**, jmenovitě například **Krajské operační a informační středisko HZS.**
- **Média, sociální sítě, informační webové portály** různých institucí.

„Abyste se dozvěděli, co se vlastně děje, musíte sledovat tiskovky. (...) Myslím si, že když se podívám na zprávy nebo na Facebook, tak ty informace mám daleko rychleji, než mi přijdou nařízení z vlády a nařízení hejtnana.“ (Kateřina Halaštová, starostka, Krhová)

„A jinak na Seznamu a na iDnesu je vždycky všechno nejdřív.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

Za klíčové **komunikační kanály** starostové označovali

- **Centrum společných služeb**, skrze které v některých místech ORP poskytovaly informační servis starostům menších obcí.

„Přes Centrum společných služeb (CSS) se snažíme dělat servis starostům. My jim poskytujeme upozorňovací službu, když se situace horší. Starostové jsou za to rádi, my jim pomůžeme s ochrannými pomůckami, oni nám pomáhají s distribucí, je to o vzájemné spolupráci. Byla spousta programů, do kterých se starostům nechtělo. CSS je první, kdy starostové neprotestovali. Zasedáme pravidelně s radou mikroregionu (teď si spíš dopisujeme). Kdyby nebylo, mě to nebolí, mám dostatek úředníků. Na malých obcích, kde je pouze starostka či starosta, to pomáhá. Já jim moc neporadím, jsou to jejich problémy, na vesnicích je mají trochu jiný než já v tom městě. CSS je důležité hlavně pro malé obce. Když každý telefonoval například našemu právníkovi, tak ho to hodně zdržovalo. Dneska manažer CSS zajde za právníkem, zjistí to, případně se zeptá SMO ČR a dá to vědět starostům. Tento projekt se hodně povedl.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

- **Datová schránka**, skrze kterou obcím přicházela nařízení vlády či hejtmanů.

„Informace chodí přes datovou schránku, jsou to nařízení hejtmana nebo nařízení vlády, to dostáváme přes datovou schránku.“ (Kateřina Halaštová, starostka, Krhová)

2.1.4 Informovanost občanů

Ze stran oslovených starostů a starostek zaznívaly obavy, že docházelo k **informačnímu zahlcení občanů**. Informace také prý mnohdy byly pro občany **nesrozumitelné**. V některých případech se občané v důsledku toho ve zvýšené míře s dotazy obraceli na obecní úřad. Města využívala k informování občanů informační materiály z ministerstev a hejtmanství.

„Lidé byli zahlceni informacemi a volali, abychom jim to vysvětlili. Na krajích teprve začínají chápat, že nemůžou mluvit v paragrafech.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střeziměř)

„Je to složité lidem interpretovat, jsou to elaboráty v právníkové řeči. I my jsme někdy nevěděli, co máme plnit.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

„Někdy jsme i tlačeni z kraje, abychom předávali informace občanům, třeba letáky k očkování a podobně. Pak už člověk, teda například náš tiskový mluvčí, musí zvážít, co předá občanům a co ne. Lidi už jsou fakt na to někdy vysazení, na ty informace, už je toho moc a jedno přes druhé. Co platilo včera, už neplatí dnes, je to teď takové složitější.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

„Nejjednodušší bylo se podívat na internet. Ministerstvo zdravotnictví má hezké letáky, používali jsme je na infocentru. Případně hejtmanství či ministerstvo vnitra, tam byly třeba informace o omezení pohybu osob. (...) My si informace zpracujeme, vstřebáme, klíčové je ale pak převést je do formy srozumitelné pro občany. Ideálně v nějaké grafické podobě.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

Některé z oslovených obcí uváděly, že je koronavirová krize přiměla k **zefektivnění práce s komunikačními prostředky**. Docházelo například k rozčlenění obyvatel do různých skupin a k cílené komunikaci pouze s nimi.

„Během pandemie jsme si udělali pořádek v tom, co zde žije za obyvatele, rozdělili jsme si občany do skupin. (...). Začali jsme teď lépe využívat náš SMS infokanál, rozčlenili jsme si kategorie osob – senioři, rekreatanti... – abychom je mohli oslovovat zvlášť. Pandemie zpříjemnila komunikaci se seniory. Senioři k obci a úřadu přistupovali více empaticky, věděli, že nás budou potřebovat, báli se hlavně na začátku.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střeziměř)

Obce mezi **komunikační kanály**, které používaly k šíření informací o koronavirové krizi mezi občany, řadily:

- **Mobilní informační systém**, kterým je například Mobilní Rozhlas či jiné podobné systémy.

„Máme službu, že lidé registrovaní skrze web dostanou zprávy, hlášení rozhlasu či další informace buď na mail nebo do mobilu.“ (Elen Malchárková, starostka, Strahovice)

„Máme SMS infokanál. Když je potřeba občany informovat o nějakém dění v obci, tak je informujeme hromadnými SMSkami.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

„Máme samozřejmě SMSky – je třeba se přihlásit přes web.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

„Máme pro hlášení rozhlasu takovou mobilní informační síť, ale na to není připojených moc lidí, takže taky moc ne.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

„Máme Mobisys – lidé se zaregistrují a na mobil dostávají nejdůležitější zprávy od města, zároveň přes ten systém mohou provádět platby.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

- **Facebook**, který dle oslovených funguje nejlépe jako rozcestník sdružující odkazy na další zdroje.

„Od loňska dávám informace na obecní Facebook a web. Lidi si na to zvykli, ví, že i když nestihnou hlášení rozhlasu, najdou ho na Facebooku nebo na obecních stránkách. Spousta občanů také na Facebooku komunikuje přes messenger.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

„Co se nám hodně vyplatilo, byly facebookové stránky Jablunkova.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

„Pak také přes obecní facebookové stránky. Tam je asi nejvíce lidí, kteří hledají informace.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

- **Obecní rozhlas**, který byl uplatňován spíše v začátcích a později jen střídmě. Dle oslovených je to vhodný komunikační kanál pro informování v nezbytných, akutních případech a u klíčových sdělení.
- **Úřední deska**, kde starostové obcí zveřejňovali zásadní dokumenty, jako jsou vládní nařízení.
- **Kabelová televize**, která fungovala obvykle v celém správním území ORP.

„Máme kabelovou televizi se 24hodinovou smyčkou. Několikrát za den vysíláme reportáže. Máme hustopečský magazín – každý týden vysílá celou sérii těch reportáží.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

„Máme svoji televizi, která má pokrytí v celém Moravskoslezském kraji, tu sleduje hodně seniorů.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

- **Obecní noviny**, která vyšla i jako mimořádné vydání.

„Vydali jsme pro celý region na ložském jaře mimořádné informační noviny, kde jsme vysvětlili obyvatelům základní věci týkající se epidemie. Distribuovali jsme je zdarma.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

„V rámci ORP jednou za 14 dní vychází Votické noviny.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střezimíř)

- **Infocentra a informační linky**, které obce samy zřizovaly, a to jak pro občany, tak třeba i pro pomoc neuvolněným starostům.

„Informační linku jsme zřídili dokonce dříve, než nám to nařídil stát. Lidé na ní mohli dostat informace o covidu, mohli si tam objednat nákup nebo léky nebo byly odkázáni na jiné, vhodnější linky. Určili jsme jednoho úředníka, který měl celý den tu linku u sebe, byla přeměrovaná na jeho mobil. Celý den tu linku bral a zaznamenával.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

„Pod odborem sociálních služeb jsme zřídili linku pomoci. Slouží pro to, aby občanům poradila, jaká jsou opatření, či poskytla informace k očkování. Velká většina telefonátů je, že lidé si chtějí povykládat.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

„Starostové v neuvolněných pozicích v obcích v rámci ORP tuhle centrální linku asi využili lépe a intenzivněji než my.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střezimíř)

- **Senior pointy**, které usnadňovaly komunikaci se starší cílovou skupinou.

„Měli jsme senior point (...) já jsem byl za to rád, protože jsem nabyl hodně zpětné vazby, i kritické.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

„Senior point pro nás byla výrazná výpomoc, teď pomáhají s přihlašovaním do registru očkování.“ (Zlataše Hofmanová, tajemnice MěÚ, Písek)

- **Městská policie**, která městům pomáhala v krizovějších situacích, kdy bylo kritické informace třeba rychle rozšířit mezi občany.

„Vzpomínám, jak to začalo, 10.3. nouzový stav, měli jsme zrovna před velikonočním jarmarkem. Měli jsme roztažené elektrokabely a stánky na náměstí, takže jsme to všechno rušili, nikdo nevěděl, co se děje. Vzal jsem velitele strážníků, vzali jsme auto a objížděli jsme s tlapáčem a vyzývali lidi, ať dodržují všechna opatření, že to opravdu není sranda.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

2.1.5 Role ORP

ORP se podílely na **distribuci ochranných prostředků**, které získaly například od krajů či soukromých dárců, občanům, lékařům, místním obchodům a dalším organizacím na území celého správního obvodu ORP.

„V největší špičce nám donesli z kraje ochranné pomůcky, my jsme je potom buď vozili na obce nebo oni si chodili k nám. Rozdělovali jsme to tak, aby nedošlo k chaosu, kolikrát nám přišlo 5000 roušek na celé ORP, které má 22 000 obyvatel. Já bych si to sice mohl nechat pro sebe, ale my jsme to rozdělili procentuálně podle počtu obyvatel.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

„ORP nám poskytlo ochranné pomůcky, když dostali z kraje. Společně s ORP jsme řešili nákup lihu a ochranných pomůcek. Nákup dezinfekce ze společnosti TEVA. Poslali jsme tam auto z ORP a rozvezlo se to po obcích v ORP.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

„Vloni v březnu přes ORP fungovala distribuce ochranných pomůcek, které jsme dostávali od kraje. Takže nám poslali asi tři pětilitrové kanystry dezinfekce a pár roušek. A právě to posílali přes ty ORP.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

„Z Opavy pomoc přišla až později, když už měli státní rezervy. Zaměstnanec zajel pro kanystry dezinfekce a několik roušek.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

„Několik zaměstnanců z odboru dopravy a sociálního odboru se věnovalo balení, třídění a distribuci ochranných pomůcek lékařům a zdravotníkům v rámci ORP včetně víkendů. Řídil to vedoucí Krizového řízení z odboru kanceláře tajemníka. (...) Nákup a distribuce dezinfekce pro obce probíhaly ve spolupráci s Centrem společných služeb.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

„Pomáhali jsme v zajištění ochranných prostředků. Kraj také něco málo dodal, a to jsme distribuovali pro obce.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

Další role, kterou ORP zastávaly, byla **koordinace dobrovolníků** pro celé správní území ORP. V ORP Hustopeče zřídili službu Hlídačka za účelem koordinace dobrovolníků.

„Začalo to hodně spontánně a nenápadně, třeba šitím roušek. Potřebovali jsme to nějak zastřešit, aby to mělo hlavu a patu. Dali jsme to jako úkol sociálnímu odboru. (...) Hlídačka fungovala jako facebooková skupina a na webu města. Informace jsme prezentovali v místních periodikách. Vytvořila se vizualizace – je hezká, lidé mají o ní povědomí. Nebylo to ve velkém, u nás to nebyla žádná krize, že bychom byli zaplaveni a nemohli dělat nic jiného než Hlídačku. Fungovalo to tak, že když došla prosba, napsala se na Facebook, během hodiny se tam objevilo několik lidí, kteří byli ochotni dovézt léky, nakoupit, pohlídat děti... Máme tu výhodu, že ty lidi obvykle známe. Pomáhali lidé, kteří kvůli krizi nemohli zrovna pracovat. Většinou se tam objevují prosby starších občanů, rodičů s dětmi, kteří jsou doma a podobně.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

„Našlo se spoustu dobrovolníků, distribuovali nejen v rámci Votic, ale i v rámci celého ORP. Šlo o pomoc starším lidem, nakupovalo se jim, donášely se jim léky. To bylo minulý jaro, na podzim to odeznělo, když jsem se ptal starostů, tak říkali, že lidé už si zvykli a zařídili se sami.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

ORP dále obcím poskytovaly **informační servis, konzultace a poradenství**, jak je podrobněji popsáno v kapitole 2.1.3 Informovanost obcí. **ORP informace z obcí také sdružovaly a případně odevzdávaly dál**, především na kraje. Jednalo se například o seznamy kritických osob, které by měly mít přednostní přístup k očkování, či zprávy o tom, co se na obcích děje.

„Dobré bylo, že jsme uměli psát zprávy pro ORP o tom, co se u nás děje, které po nás chtěli. ORP to dává na kraj a kraj možná někam dál.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

„Krizový štáb ORP žádá obec o seznamy kritických zaměstnanců – aby se případně dostali k očkování dříve.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

ORP také **organizovaly zřizování prostor pro testovací a očkovací centra a pro nouzové ubytování osob vykázaných či bez přístřeší**. Podrobněji se těmito tématům věnuje kapitola 2.3 Obecní budovy a budovy občanské vybavenosti.

2.1.6 Meziměstská spolupráce

Meziobecní spolupráce často **probíhala v rámci svazků obcí** a byla jimi zastřešována.

„Sdružení obcí Jablunkovska, to jsou starostové 16 obcí, scházeli jsme se i přes tu epidemiologickou situaci. Předávali jsme si zkušenosti, know-how, nenechávali jsme si to pro sebe. Místní akční skupina Jablunkovsko, ta pomáhala s administrací dotačních titulů. Regionální rada Třinecka, tam jsou velkým partnerem Třinecké železárny, tam se řešily problémy a přístupy hlavního zaměstnavatele v regionu. Místní akční plán, tam zas fungovaly dvě akční pracovnice, které řešily vzdělávání ve školách, aby měli dotace na ochranné prostředky, na dezinfekci, takže ony byly takové ‚styčné důstojnice‘. Regionální sdružení Těšínského Slezska řešilo přeshraniční pomoc, pomáhali pendlerům, kteří jezdili do Polska do práce. Každý měl nějaký kus svého příspěvku tak, abychom to zvládli.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

Oslovení zdůrazňovali především **důležitost sdílení informací, zkušeností, dobré praxe a vzájemného poskytování psychické podpory** s okolními obcemi. Informační roli okolních obcí se hlouběji věnuje kapitola 2.1.3 Informovanost obcí.

„Hodně nám pomáhala taková ta sounáležitost, protože z počátku jsme neměli informace a každý v té své obci řešil stejné věci, ale různým způsobem. Takže jsme si sdíleli takové ty best practices, jak dostat mezi lidi to, co potřebujeme, jak zajistit nákupy pro seniory, jak řešit distribuci, jestli prostřednictvím hasičů, nebo jestli to ti starostové dělají sami a podobně. O těchto věcech jsme se hodně bavili. Řešili jsme i situace, kdy v některých obcích zemřeli i mladší lidi, máma od rodiny a podobně. Takže tam jsme řešili společně různé veřejné sbírky. Hodně to pomáhalo i psychicky, že člověk věděl, že v tom není úplně sám a ti starostové okolo mají stejné starosti.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

„Byla jsem ve spojení s ostatními starosty, máme svazek obcí, sdružení obcí Hlučinska. Dost často se za této situace setkáváme. Komunikujeme, sdílíme zkušenosti, jsme v kontaktu, ptáme se navzájem kdo, co a jak dělá.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

Obce také **sdílely materiál na tvorbu ochranných prostředků, společně tyto prostředky a dezinfekci obstarávaly a spolupracovaly na jejich distribuci**, například formou sdílení obecního vozidla. Běžné bylo i sdílení sociální pomoci.

„Samozřejmě ty vztahy v rámci ORP se všemi starosty si myslím že je to gró všeho, jak můžeme zvládnout tu situaci, protože viz třeba ta dezinfekce, to bylo: ‚Pepo, ty máš dezinfekci, kde jsi ji vzal?‘, ‚Zavolej tomu ještě, ať to ví, že tam pojedem.‘, ‚Máme objednaných 100 litrů, můžeš mi dát momentálně 25 litrů?‘ Pokud bychom v rámci ORP neměli ty dobré vztahy a nefungovalo to, tak si myslím, že bychom to měli těžké tu situaci zvládnout, o to to bylo aspoň trošku jednodušší, lehčí, že ta komunikace opravdu funguje a probíhá.“ (Kateřina Halaštová, starostka, Krhová)

„DSO – obce nabídly větší vozidla pro společný rozvoz dezinfekce či ochranných pomůcek, kooperovali jsme.“ (Elen Malchárková, starostka, Strahovice)

„Ty ušité roušky nebyly jen pro Jablunkov, byly pro celé Jablunkovsko, takže se to potom rozdělovalo a dál šířilo. Postupně jsme to koordinovali, to se nám dařilo.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

„O seniory se v rámci mikroregionu dokážou postarat sociální pracovní. Vyvíjí sociální aktivity přesahující všech 21 obcí, i tam šlo hledat pomoc nebo koordinaci.“ (Josef Škvor, starosta, Teplýšovice)

V pozdějších fázích krize se objevily příklady **sdílení nákladů na provoz testovacích a očkovacích centrem** určených pro správný obvod dané ORP. Jednalo se například o náklady na energie, vybavení, zázemí a odměny pro dobrovolníky a podobně. Subjekty spolupracující na zřízení a provozu testovacích a očkovacích center jsou blíže popsány v kapitole Prostory pro testování a očkování.

„Na očkovacím centru spolupracujeme se starosty z mikroregionu. (...) Střídají se tam týmy (trojice) hasičů a profesionálů z celého okresu, jsou to stabilní týmy. (...) Domluvili jsme se, že mikroregion Hustopečsko pomůže přes obce zajistit financování spotřeby plynu, elektrické energie a vody, pro dobrovolníky 1 oběd za den... Bezproblémová domluva se starosty, bude to třeba 5000 korun na obec, to utáhnou. Obce to vnímaly jako velkou šanci pomoci svým občanům.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

2.1.7 Spolupráce s dalšími subjekty

Obce byly při řešení koronavirové krize nuceny **spolupracovat a koordinovat svou činnost s množstvím dalších subjektů**. Většina úkonů jako například zajištění testování a očkování občanů, zřízení karanténních míst pro osoby vykázané nebo bez přístřeší, dovoz hotových jídel či potravin obyvatelům a mnohé další, byly výsledkem **společné snahy**.

„V suterénu je testovací centrum, kapacita asi 160 antigenních testů denně, pomáhají hasiči, provozuje to nemocnice Tišnov. O patro výš je očkovací centrum, které funguje samostatně. (...) Jihomoravský kraj s námi může být spokojený. V Břeclavi to mají horší, museli to tam předtím zrekonstruovat, obrovské investice. U nás se nemuselo upravovat skoro nic. Jihomoravský kraj musel vydat nulový náklad na očkovací centrum. U zřizování očkovacího centra bylo i Jihomoravské inovační centrum.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

„Jsme v kontaktu s pečovatelskou službou, aby se měřily teploty, domluvili jsme se s nemocnicí ve Vrchlabí, aby byli prioritně očkováni klienti tohoto zařízení. Zajistili jsme očkování seniorů 80+ přímo u nás na poliklinice, aby nemuseli jezdit daleko. Strážníci s panem místostarostou je tam vozili. Nemocnice v Trutnově zase nabídla testování našich občanů, takže tam jsme zajišťovali městskou sportovní halu a podmínky, aby se nikdo při testování nenakazil.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

„Na podzim jsme řešili zajištění péče o osoby bez přístřeší – to bylo celkem komplikované. Hygiena nám nedala takové ty noty, jak to zajišťovat. Pomáhali nám zaměstnanci místní příspěvkové organizace Kulturní zařízení města, museli jsme je vybavit prostředky.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

Pro organizaci **spolupráce se subjekty s IZS** bylo v některých případech využito **výjezdové integrované centrum**.

Spolupracujícím subjektům obce v některých případech **pomáhaly s obstaráním ochranných a hygienických prostředků**.

„Měli jsme takovou zásobu, že jsme je mohli posílat do místní slezské nemocnice v Opavě, do blízkých obcí, nabídnout pomoc policii v Kravařích...“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

Mezi **subjekty, se kterými** na řešení výše zmíněných a dalších úkolů **obce spolupracovaly**, patří:

- **Lékaři a zdravotnická centra**, kteří nabízeli součinnost především při testování a očkování obyvatel. Nemocnice se podílely na odborném provozu testovacích a očkovacích centrem, zatímco město

nabídlo prostory a zajistilo energie, úklid či občerstvení. Lékaři nabízeli v některých případech také součinnost při nákupu testů pro zaměstnance obcí.

- **Hasiči**, profesionální i dobrovolní, kteří se podíleli na rozvozu ochranných prostředků, obědů, léků a dalších nezbytností občanům. Případně pomáhali také s převozem lidí s omezenou pohyblivostí na testy a očkování nebo se podíleli na samotném testování. V některých případech pomáhali s dezinfekcí prostor.

*„Spolupracujeme s hasiči, dodnes každý den dezinfikují košíky ve velkých obchodech.“
(Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)*

„Využívali jsme obecní majetek, co se týče rozvozu, což znamená automobil, pohonné hmoty, zajišťovali to naši dobrovolní hasiči společně se zaměstnanci úřadu.“ (Kateřina Halaštová, starostka, Krhová)

„V srpnu minulého roku jsme byli ohniskem. V domově Alžbětín se řeholní sestry starají asi o 70 nemohoucích pacientů. Byly schopné po domluvě s Moravskoslezským krajem, který poslal hasiče, vydezinfikovat ty prostory, za což jim moc děkuji, nebylo to vůbec jednoduché.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

- **Policie**, která se podobně jako hasiči, podílela na rozvozu obědů či léků a na transportu nemohoucích osob. V některých případech se policie podílela i na rychlém informování občanů (využití automobilů s tlampači).

„Zajistili jsme očkování seniorů 80+ přímo u nás na poliklinice, aby nemuseli jezdit daleko. Strážníci s panem místostarostou je tam vozili.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

- **Kraj**, který se podílel na vytváření sítě očkovacích a testovacích míst, koordinoval obce při dosahování tohoto cíle. Obcím také v některých případech nabízel ochranné prostředky a dezinfekci.
- **Hygienické stanice**, které v případech, kdy samy měly dostatek informací a kapacity, pomáhaly se zajištěním hygienických podmínek v karanténních objektech pro osoby vykázané či bez přístřeší.

„Dozvěděli jsme se to od policie řadově 6-8 hodin dopředu. První letiště, kam se mohl dostat, byl Berlín, z Berlína ho potom nějakým způsobem eskortovali do ČR. Měli jsme 8 hodin na to, abychom zprovoznili to karanténní místo. Musím moc pochválit hygienickou stanici, na jeden telefon dojeli, zkontrolovali provozní řád, upřesnili jsme si nějaký formality, co se týká hygienických opatření, protože to byla pro nás novinka. Nějakým způsobem se na to nachystalo, nachystalo se stravování. Večer nám dovezli v létě, bylo 30stupňové teplo, pána v polárním oděvu, my jsme ho přijali, postarali jsme se o něj, zajistili jsme jídlo, úklid, oblečení.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

- **Dobrovolníci**, kteří nabízeli svou pomoc při testování a očkování a distribuci ochranných a hygienických prostředků. Nežádka se jednalo o pedagogy či studenty ze zavřených kol, případně o další osoby, které v důsledku koronavirové krize nemohly vykonávat svou pracovní činnost.

„Na jaře byla největší logistická akce, kdy jsme zajišťovali rozvoz ochranných prostředků pro seniory nad 65 let v rámci celého Valašského Meziříčí, kde je asi 3 až 4 tisíce občanů. Každý dostal jeden rozprašovač dezinfekce a dvě látkové roušky. Pomohla tak stovka dobrovolníků, hlavně ze sociální oblasti – Adra, Zlaté Šípy, Tělovýchovná jednota, dobrovolné spolky místních částí.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

- **Organizace angažující se v sociální oblasti**, které se podílely na rozvozu jídla, poskytnutí karanténních a dalších prostor, práci s ohroženými skupinami či pomoci občanům s registrací na očkování. Také nabízely své služby skrze telefonní infolinku obcí.

„Museli jsme řešit, jak to dělat, když někdo pořádá terénní službu – to jsou pracovníci, kteří dochází k nemocným lidem z charity, diakonie a dalších míst. (...) Je to nejenom spolupráce města, ale i těch složek, příspěvateľů sociálních služeb. Sami bysme byli bezradní. (...) Rozvážíme postupně respirátory, roušky, pokud je to nutné – do Alžbětína a jejich domovu Pohoda, sanatoria. Pomáháme jim, jak se dá. Máme dům s pečovatelskou službou, kde máme důchodce – tam se také zajímáme, jak na tom jsou. Terénní služba funguje perfektně, nejenom jako služba, ale i na rozvoz jídla. (...) Ten obytný kontejner pro bezdomovce máme od charity, která ho používá, když někoho vytopí, když někdo vyhoří – jsou tam čisticí prostředky, ty jsme vystěhovali, jsou tam lehátka, 2 lidé se tam vejdou, dali jsme tam TOITOI a kdyby byla potřeba, dovezeme mobilní sprchu.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

„Máme pečovatelskou službu, se kterou máme navázanou spolupráci – ty skutečně ohrožené skupiny nebo nemocné, to bylo řešeno pečovatelskou službou, takže už nebylo potřeba mít studenty či jiné dobrovolníky, kteří by pomáhali s roznosem a rozvozem.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

„Obědy jsou z Votic, to zde bylo i dřív. Je to přes projekt diakonie Starý Knín, jim se přes dotační tituly podařilo zajistit dotace na auto, kterým se to z hospody rozváží do okolních obcí.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střezimíř)

„Máme zřízenou linku pomoci, kterou obsluhuje odbor sociálních služeb na úřadě a ve spolupráci se sociálními službami (Charita, Diakonie, Adra), je zajišťovaná nějaká péče pro ty starší nebo nemohoucí občany. Týká se to třeba nákupu potravin a léků.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

„Jsme v kontaktu s pečovatelskou službou, aby se měřily teploty. Domluvili jsme se s nemocnicí ve Vrchlábí, aby byli prioritně očkovaní klienti tohoto zařízení.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

„Hlavně to zařizují starostové obcí. Máme senior taxi. Stát zanedbal osoby chronicky nemocné a imobilní, nechal to na praktických lékařích a neziskovkách. Doktorka v Pavlovicích dostala zatím 12 dávek vakcíny, mají skoro 3000 obyvatel. Neziskovka – sociální služba Girasole. Má odborný zdravotnický personál, mobilní hospic, očkují, poskytují paliativní péči, důstojné umírání. Girasole uvolnili lékařku a sestřičku. Domluvili se s nemocnicí Břeclav, mají s ní DPP, jezdí po regionu, již mají 180 lidí v našem mikroregionu očkovaných. Pomáhají starostové. Ředitel Girasole nám všem poslal informace a nový letáček, že můžou očkovat už i 70+ a chronicky nemocné. (...) To máme ošetřeno fakt dobře těma iniciativama jiných neziskových nebo sociálních služeb.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

- **Školská zařízení**, se kterými obce komunikovaly o přerušení výuky dětí, jejichž jídelny dál vařily obědy pro občany a která zajišťovala vzdělání dětem příslušníků IZS.

„Současně v kontaktu s ředitelkou školy a školy, se zřizovatelem řešíme, co bude, jak bude, jako komunikují děti, jestli potřebují nějakou podporu, především materiální ze strany obce. Ve výchovné činnosti učitelka starostka moc nepomůže.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

„Charita od školní jídelny odebírala obědy, rozváželi to. Pokud nestíhala charita, vyčlenili jsme na to městské strážníky, popřípadě hasiče a ti byli ochotní to rozvést – to musí být za určitou dobu dovezeno.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

„Obědy zajišťuje standardně seniorům, kteří to potřebují, pečovatelská služba – buď je berou v jedné hospodě (na hřišti), nebo je možnost brát obědy ve školní jídelně, kterou provozuje firma Skolares, ta pořád funguje, jelikož je to jídelna, která je určena pro zaměstnance jako závodní jídelna, tak tam normálně můžou chodit, a senioři tam nemohou sice chodit fyzicky, ale je možné jim jídlo donést. Školní jídelna normálně funguje, soukromník taky funguje, odtamtud se seniorům odnáší obědy.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

- **Lokální aktéři**, kterými mohli být třeba lékárna, pošta, příspěvkové organizace města, obchod či jiní soukromníci, v případě soukromých firem se mohla jednat i o větší firmy s pobočkou v regionu. Pomáhali v některých případech v úvodních fázích se zajištěním materiálu a propůjčením pracovní síly na výrobu ochranných a hygienických prostředků, dále třeba s jejich nákupy nebo finanční či materiální pomocí městu.

„Kdybychom neměli kontakty (spřízněná lékárna) a zázemí v obci (doktorka, pošta, obchod), měli bychom problém třeba se zajištěním dezinfekce.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střezimíř)

„Máme dobrou zkušenost s tím, že jsme oslovili podnikatele, kteří pracují třeba v zemědělství, mají internetový obchod... Byli jsme nejdřív zdrženliví nakupovat respirátory, roušky a podobně. V domu dětí a mládeže jsme měli zázemí, kde byly šicí stroje – pan ředitel nám poskytl 12 šicích strojů – jely naplno, takže jsme si mohli nejdříve vyrobit roušky vlastní. Pak jsme se domluvili s podnikateli, kteří měli tu možnost vyčlenit nějaké respirátory. Prodávali nám je za nákupní cenu, polovinu nám darovali k tomu. (...) Kolikrát nám podnikatel přinesl 10 000 roušek a teď 5 000 bylo zdarma, 5 000 jsme museli zaplatit. Bylo to náročné hlídat všechny ty faktury. (...) Dále jeden dobrovolný hasič řešil dezinfekci, pokud byly nějaké akce, když bylo zastupitelstvo, byly komise, byly rady, tak jsme vydezinfikovali. Měli jsme podnikatele, který nám dodával dezinfekci za dobrou cenu tak, abychom to nepřeláceli. (...) Co se týče těch prostor – ředitel domu dětí a mládeže za mnou přišel, že má prostory, že má šicí stroje, někteří nosili látky, někteří je řezali – dali jsme se dohromady všichni – ti, kteří chtěli, nám sem posílali pracovníky, někdo uměl nařezat na laseru látku, někdo uměl dodat látku – nedíval se nikdo, jestli je někdo z Jablunkova nebo není.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

„Ve chvíli, kdy bylo jasné, že roušky budou potřeba a nebudou k dostání za každou cenu, tak jsem z truhly vytáhla staré cejchy, oslovila pár místních švadlen, jestli by po večerech něco nespíchly. Takhle jsme to po jednotkách roušek rozváželi občanům. V kanceláři jsem měla velkou ceduli o požadavcích, co, komu, jak distribuovat. Kolegyně z úřadu balily, rozvážely. Umíchali jsme si dezinfekci, kterou jsme nabízeli občanům. (...) Povedl se nám takový kousek – jedna občanka pracuje v továrně na pracovní oděvy, najeli tam ve velkém na šití roušek. Já jsem ji oslovila, jestli pomůže se šitím roušek, občanka oslovila mistrovou, ta poskytla naměřený materiál pro šití roušek. Zapojilo se několik místních švadlenek.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

„Seznámila jsem se také s jedním občanem, který má 3D tiskárnu a tiskl části roušek.“ (Kateřina Halaštová, starostka, Krhová)

„ORP se s náma rozdělila se o finanční dar od Škoda auto.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

2.2 Adaptační strategie a podpora ekonomického sektoru soukromých stravovacích zařízení

2.2.1 Kontext výzkumu a situace podnikatelů v sektoru

Po dobu provádění výzkumu došlo k výrazným změnám oproti předpokladům přijatým v době, kdy byl výzkum navrhován. Zpočátku výzkumný tým předpokládal zpětné zkoumání dopadů omezení podnikání v sektoru stravovacích zařízení platících během takzvané první vlny pandemie, tedy na jaře roku 2020. Nicméně další vlny pandemie a s nimi související opatření změnila situaci, a tudíž byly dopady krize na vybraný sektor zkoumány v průběhu krize samotné. Místo předpokládaného výpadku trvajícího zhruba dva měsíce (jarní uzavření restaurací platilo od 14. 3. 2020 do 25. 5. 2020) se předmětem výzkumu stala situace uzavření po dobu 255 dní (kromě jara uzavření od 14. 10. 2020 do 3. 12. 2020 a od 18. 12. 2020 do 30. 4. 2021³). A to navíc v sektoru, v němž se počítá každá denní tržba.

2.2.2 Situace podnikatelů a pracovníků sektoru

Šedá ekonomika

Krize vyplývající z omezení možnosti provádět obvyklou činnost zasáhla sektor soukromých stravovacích zařízení v situaci, která by byla pro fungování tohoto odvětví nepříznivá i za obvyklých podmínek. Respondenti zdůrazňovali, že dopad uzavření na kondici podniků dále prohlubovalo **fungování významné části sektoru na pokraji šedé zóny**. To se projevuje malým podílem pracovníků zaměstnaných na hlavní pracovní poměr, tedy značná část pracovníků v daném sektoru vykonává práci na základě DPP, DPČ nebo jako OSVČ. Dále je běžnou praxí, že zaměstnanci na hlavní pracovní poměr pobírají minimální mzdu, kterou mají uvedenou v pracovní smlouvě, a zbytek výdělku je jim vyplacen mimo oficiální systém, takzvaně na ruku. Podstatnou část výdělku pracovníků představuje také spropitné.

„Gastro je velice křehké odvětví, vždy se pohybovalo v šedé ekonomické zóně, pouze malý počet zaměstnavatelů poskytuje svým zaměstnancům práci na plný pracovní úvazek – pokud ano, pak jim většinou přiznávají pouze minimální mzdu a zbytek jejich výplat dorovnávají dýšky.“ (Jana Dorčáková, šéfredaktorka, Horeka)

Tyto **dlouhodobé strukturální problémy v sektoru** komplikovaly zaměstnancům i zaměstnavatelům využití vládních podpůrných programů (viz **Využití podpůrných programů**).

Rozdrobenost a různorodost sektoru stravování

Další překážkou pro správné uchopení situace v sektoru je jeho **rozdrobenost a různorodost**. Z rozhovorů vyplývá, že tento problém vnímá jak šéfredaktorka časopisu Horeka, tak předseda Asociace restaurátérů APRON. Nicméně jeho odhady jsou proti skutečnosti ještě podhodnocené.

„Gastro je jeden z nejvíce fragmentovaných oborů české ekonomiky – cca 30 000 provozovatelů. Není jednoduché tento obor zastoupit, což se projevilo během první epidemické vlny.“ (Luboš Kastner, spoluzakladatel, APRON)

Dle nejnovějších dostupných dat Českého statistického úřadu ke konci roku 2018 fungovalo **v odvětví Stravování a pohostinství** 48 636 subjektů a jejich počet **dlouhodobě** osciluje **okolo 50 tisíc subjektů** s maximálními 1,5tisícovými ročními výkyvy v obou směrech (4). Ke konci roku 2019 **odvětví zaměstnávalo skoro 96 tisíc lidí**, což oproti roku 2010 představuje nárůst o více než 10 tisíc (5).

³ Datum dáno časovým omezením tohoto výzkumu, nikoliv konečné datum uzavření stravovacích služeb.

Dle odhadů předsedy APRON ve výsledku koronavirové krize na trhu zůstalo činných cca 75 % provozovatelů a 60 % zaměstnanců. Ovšem další respondenti (jak ti z odvětví pohostinství, tak i zástupci měst a obcí) se domnívají, že **část subjektů** dokáže díky podpurným programům a sníženým nákladům přežít krizové období, ale **nezvládne následný návrat k obvyklým podmínkám provozu**.

*„Myslím, že se hodně lidí do gastru nevrátí – nejen majitelé, ale zaměstnanci.“
(Radek Čech, obchodní zástupce, Pivovar Nymburk)*

„Aktuálně máme na zastupitelstvu program na odpuštění nájmu a snížení aspoň na další rok, nevím, zda se po krizi lidi do restaurace vrátí.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

Rozdrobenost sektoru je vnímána i na kvalitativní úrovni. Respondenti zdůrazňují, že dané **odvětví tvoří velmi různorodé subjekty**, co se týče rozsahu podnikání, ekonomických možností či nabízených služeb, ale také způsobu řízení podnikání. Byli zmiňováni „*velmi strukturovaní*“ provozovatelé, kteří pro svoje byznysy využívají profesionální manažery, pracují s nástroji pro optimalizaci dodavatelských řetězců, ale také provozovatelé, kteří daný podnik vedou pouze na základě svých individuálních zkušeností a takzvaného „*selského rozumu*“.

„Někdo to dělá pro přežití, protože je úplně bez peněz, někdo to má jako koníčka a nechce se mu sedět doma. Někdo má okýnko, rozváží, někdo má otevřeno načerno – na vesnicích tam chodí 6 dědků, tak se tam zavřou, štamgasti.“ (Radek Čech, obchodní zástupce, Pivovar Nymburk)

Využití podpurných programů

Pro nejvíce ohrožené zástupce sektoru byla **podpora nabízená státem nepřehledná**. Zprvce podpurné programy a podmínky jejich čerpání se **měnily v čase**. Zadruhé **absence jednotných formulářů** pro různé formy podpory vedla podnikatele ke **ztrátě přehledu o tom, na jakou formu pomoci mají nárok**. Zatřetí, samotná podoba formulářů a množství požadovaných dodatečných dokumentů pro některé provozovatele představovaly neúnosnou **administrativní zátěž**. Tu v některých případech zvládali jedine díky pomoci více „úředně gramotných“ pracovníků místních samospráv. Někteří podnikatelé nebyli navíc schopni vyhodnotit, zda bude výhodnější pokračování v činnosti v omezeném režimu, nebo její pozastavení a pobírání náhrad příjmu od státu.

„Bylo to pro ně moc sofistikovaný. Takže najednou ten svět se pro ně stal strašně těžkej, lopotnej, no a když třeba ty dlouhodobý, když v tom podnikáte 20 let, vesměs jakoby něco našetříte, ale ty úspory jste poztrácel během roku, tak to pro ně byla těžká životní situace.“ (Luboš Kastner, spoluzakladatel, APRON)

„Je to pro hostinské poměrně těžké sepsat a najít to na webu, spousta z nich si na to musí najímat osoby, nebo musí mít známý, aby vůbec byli schopni o něco požádat. V první vlně to fungovalo dobře, v druhé už moc ne. Finanční úřady to nestíhají zpracovávat, čeká se na peníze. Existuje 42 různých možností pomoci, 42 žádostí, každá se musí vyplňovat zvlášť, není to jeden papír – pomoc přímo pro ně, na nájemné, příspěvek pro zaměstnance. Je třeba 5 věci, které můžou nárokovat, ale vše se musí řešit zvlášť. Na to je hodně stížností.“ (Radek Čech, obchodní zástupce, Pivovar Nymburk)

„Já jsem jim pomáhala s administrací pomoci od státu, žádosti jsem jim vyřizovala. Systémy jsou tak složité, nedovedu si představit, jak by se s tím provozovatelé vesnických restaurací popasovali.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

Ze strany strukturovanějších podnikatelů v oboru byl ale **vývoj podpůrných programů** hodnocen kladně jako kompromisní řešení poskytující pokrytí značné části fixních nákladů. Jako problematická se jevila především **dlouhá doba**, která uplynula, **než bylo vypracováno „životaschopné řešení“**.

Nedostatečné oborové zastoupení

S výše popsanými strukturálními aspekty fungování odvětví stravovacích zařízení úzce souvisí potíže s vytvořením komplexního zastoupení oboru, které by na jedné straně dokázalo dosáhnout uvnitř oboru shody na základních prioritách a jednotně tyto zájmy zastupovat, a na straně druhé představovalo důvěryhodného partnera pro jednání se státní správou. Stávající síťovací a odborové organizace, mezi něž mimo jiné patří Asociace hotelů a restaurací ČR, Českomoravský odborový svaz pohostinství, hotelů a cestovního ruchu, Asociace kuchařů a cukrářů České republiky, Česká barmanská asociace, Svaz obchodu a cestovního ruchu ČR, byly vnímány dotázanými zástupci odvětví jako nedostatečně činné. Zmiňovány byly poměrně úspěšné aktivity Asociace hotelů a restaurací ČR, která ale směřovala především k zajištění podpory pro hotely, přičemž většina členů organizace působí totiž v oblasti hoteliérství. Dle dotazovaných – šéfredaktorky časopisu „Horeka“ a předsedy Asociace restaurátérů APRON – představovalo právě založení organizace APRON snahu o řešení této situace. Cílem bylo získat pro toto odvětví silnější vyjednávací pozici a vylepšit jeho reputaci. Oba dotazovaní hodnotili tento počín jako úspěšný, byť s několika výhradami. Na prvním místě zdůrazňovali poměrně dlouhý čas dosažení tohoto efektu. Dále přiznali, že se této organizaci nepodařilo získat podporu a členy z řad menších, venkovských, „méně strukturovaných“ subjektů. Navíc úspěchy organizace, zvláště co se týče budování reputace odvětví jako důvěryhodného partnera pro veřejné instituce, měly být rozvráceny vznikem a působením organizace „Otevřeme Česko – Chcíp PES“. Ta místo dialogu a konstruktivní spolupráce s úřady zvolila cestu hlučného protestu proti krizovým opatřením a jich otevřené porušování.

Nedostatek likvidity a úspor

Dle výpovědí respondentů působících v sektoru vyplývá, že **fungování** tohoto **odvětví** je do velké míry **založeno na likviditě**. Mnohé podniky, zvláště v malých obcích, vytvářejí dlouhodobě nízký zisk téměř neumožňující shromažďování úspor nebo realizaci investic. Ve výsledku i krátkodobé omezení nebo výpadek tržeb způsobuje potíže se zajištěním dalšího chodu podniku i živobytí provozovatelů. V případě rodinného podnikání může tento problém zasáhnout i celé rodiny.

„Vinaři mají penziony, když sem nemůžou turisté, tak ten dopad je tragický, budou se z něj vzpamatovávat několik let. Navíc jsou to rodinné podniky – často zaměstnávají dvě generace.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

„Oni akumulovali velkou ztrátu na jaře, což většinou bývá období, kdy vyděláváte. Trošku se nadechli v létě, a pak šli rovnou takový strašně tenký do podzimu.“ (Luboš Kastner, spoluzakladatel, APRON)

„Někteří si možná zvládnou udělat i malinký finanční polštář na budoucnost. Ale jsou to podniky, které nejsou orientované na výdělek, ale je to pomalu komunitní, společenské centrum.“ (Radek Čech, obchodní zástupce, Pivovar Nymburk)

Předseda organizace APRON odhaduje **snížení obrátů** celé **branže** v důsledku koronavirové krize o 30 % a podotýká, že subjekty, které si to mohly dovolit, byly navíc během krize dotovány svými investory, zvláště v období před vyplácením podpory vládou.

„Takže velmi drastickéj dopad, v podstatě zmizla třetina hodnoty toho trhu. Z 200miliardového businessu je to 140miliardovej business.“ (Luboš Kastner, spoluzakladatel, APRON)

Zde je ale jeho odhad nadsazený. Dle údajů Českého statistického úřadu tržby tohoto sektoru dosáhly maxima v roce 2019, a to téměř 152 miliard korun (viz Tabulka 1). Skokový nárůst o skoro 22 mld. Kč byl evidován v roce 2017, což zřejmě souvisí se zavedením povinné elektronické evidence tržeb (EET) pro stravovací zařízení v prosinci 2016. Povinnost EET byla pozastavena od 27. 3. 2020 a následně bylo toto opatření prodlouženo do 31.12.2022. V kombinaci s výše popsáním rozsahem praktik hospodaření mimo oficiální systém **pozastavení EET může vést k potížím s vyhodnocením dopadu krize** na tržby v odvětví. Respondentem z organizace APRON bylo i z tohoto důvodu pozastavení povinné EET hodnoceno záporně.

Tabulka 1: Stravování a pohostinství – základní finanční ukazatelé. Zdroj: ČSÚ (5)

Rok	Průměrný evidenční počet zaměstnanců ve fyz. os.	Mzdy (bez ostatních osobních nákladů)	Průměrná hrubá měsíční mzda na 1 fyz. os.	Tržby celkem	Výkony vč. obchodní marže	Spotřeba materiálu a energie a náklady na služby	Přidaná hodnota
	osoby	mil. Kč	Kč	mil. Kč	mil. Kč	mil. Kč	mil. Kč
2010	85 061	10 993	10 770	88 613	79 727	53 450	26 277
2011	87 933	11 140	10 557	90 943	80 829	53 549	27 280
2012	87 978	11 445	10 840	88 869	78 799	52 175	26 623
2013	82 804	11 117	11 189	87 361	78 234	52 477	25 757
2014	83 424	11 512	11 499	90 794	80 869	53 614	27 255
2015	84 091	12 383	12 272	96 874	86 099	56 659	29 439
2016	87 092	13 639	13 050	106 715	95 015	62 094	32 921
2017	91 530	16 517	15 038	129 591	113 366	75 680	37 686
2018	93 828	18 524	16 452	137 700	121 113	80 498	40 615
2019 ¹⁾	95 570	20 353	17 747	151 933	134 601	90 735	43 866

¹⁾ předběžné údaje

Z výpovědí dotazovaných vyplývá, že některé subjekty se rozhodly pro **fungování v ilegálním, nebo pololegálním režimu**. Jednalo se například o umožnění využívání služeb restaurace úzkému okruhu stálých hostů nebo výdej alkoholických nápojů určených ke konzumaci doma v baleních typických pro okamžitou konzumaci v místě nákupu či na veřejných prostranstvích poblíž daného podniku, a to navzdory plošnému zákazu požívání alkoholických nápojů na veřejnosti.

*„Někteří to berou jako koníčka – mám rád pivo, chci si dát pivo a když natočím sobě, tak natočím i někomu jinému. Někteří prostě mají otevřeno (...). Neměli by na chleba.“
(Radek Čech, obchodní zástupce, Pivovar Nymburk)*

Obavy do budoucna pramení i ze skutečnosti, že si dosavadní **zákazníci zřídili soukromé náhrady zavřených služeb** (například vlastní výčepy v garážích). Z těchto prostor, kde jednak nedodržovali hygienická opatření a kde mohou i do budoucna počítat s nižšími cenami, se nejspíš ani po znovuotevření nevrátí do stravovacích zařízení.

„Na podzim došlo na pár dní k rozvolnění, restaurace byly otevřené, i ti štamgasti, kteří tam byli celý den, se tam nevrátili. Lidé asi mají opravdu obavu z nákazy. Čekala jsem, že restaurace budou k prasknutí, že lidem chybí sociální kontakt a budou si chtít dát pivo. Ale vypadá to, že se to bude vracet pomalu. Je to tím, že se lidé zařídili jinak – pořídili si domů pípu, zvykli si, že si domů vozí basu piv. (...) Starší to dodržují více než mladí, mám spoustu hlášení od občanů, kde se mladí schází a popíjí.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

Kvůli těmto změnám bude potřeba **změnit způsoby podnikání** v tomto oboru za účelem opětovného přilákání zákazníků.

*„No, musíme reagovat na toho hosta. A ten host bude chodit míň, bude jinej, musíme se podívat na to, jak to jídlo dopravit k němu domů. To si myslím, že je velké challenge. Musíme udělat hospody hezčí, musíme udělat nějaký důvod, proč tam znova chodit.“
(Luboš Kastner, spoluzakladatel, APRON)*

*„V hospodě ale vždy jde o kontakt s lidmi, to nahradit nejde, jdeš tam i pro zážitek.“
(Radek Čech, obchodní zástupce, Pivovar Nymburk)*

2.2.3 Adaptační strategie podnikatelů

Provozovatelé při omezení obvyklého způsobu výdělečné činnosti hledali možnosti, jak co nejvíce **zmírnit dopad restrikcí** na objemy prodaného zboží a poskytnutých služeb. Předmětem výzkumu byly kreativní postupy, které umožnily podnikatelům tento cíl realizovat, a možnost jejich přetrvání po konci koronavirové krize při návratu obvyklých podmínek provádění činnosti. Dále byl výzkum zaměřen na **způsoby řešení krize skrz spolupráci** subjektů z daného oboru a životnost takto vzniklých aliancí v delším horizontu.

Organizační změny

Nejčastější formy adaptace gastronomických podniků na nové podmínky se dají shrnout jako **organizační změny, během kterých docházelo k nastavení fungování podniků tak, aby byly schopny poskytovat své služby mimo provozovny**. Běžným jevem se stala výdejní okénka zřizovaná s různou mírou provizornosti a kreativity. Výdejní okénka podniků prodávajících hlavně alkoholické nápoje se otevřela pouze během první vlny pandemie (jaro 2020). Během dalších vln byla konzumace alkoholu na veřejnosti zakázána, což se některé podniky snažily obejít (třeba nandáváním víček na plastové kelímky s nápoji, výměnou kelímků za uzavíratelné láhve). Nutno dodat, že toto opatření nebylo po jeho vyhlášení pro mnohé provozovatele zcela jasné a muselo být dovysvětleno skrze média odpovědným členem vlády (6).

Další náročnější adaptací bylo zavedení **doručování jídel k zákazníkům**. Dřívější fungování objednávkového systému a rozvozu jídla bylo v okamžiku zavedení restrikcí vnímáno jako konkurenční výhoda oproti těm, kteří podobné služby teprve zaváděli.

*„Podniky, které fungovaly na objednávkovém systému již před pandemií, měly oproti ostatním velkou výhodu, jejich zákazníci byli navyklí i na online způsob objednávání.“
(Jana Dorčáková, šéfredaktorka, Horeka)*

„Co se týče jediné hospody, hospodský (jako všichni) se přizpůsobil dobře, on měl tu výhodu v tom, že dovážení jídel do domů a jídel důchodcům měl už rozjeté, protože 50 důchodců si od něj bralo potraviny už před Covidem. Takže ta škála se mu rozšířila, on to měl už trochu zajeté, věděl, co a jak, a řešil si to pak po své linii a s námi spolupracoval jen co se týče zajištění pečiva.“ (Kateřina Halaštová, starostka, Krhová)

Rychlé řešení tohoto problému nabízely **firmy poskytující rozvoz jídel z různých restaurací** objednaných pomocí mobilních aplikací nebo webových stránek (např. DámeJídlo, Wolt, či Bolt Food). Na začátku platnosti omezení se do těchto služeb přidávali mnozí provozovatelé restaurací. Nicméně nárůst jejich popularity a absence možnosti poskytovat gastronomické služby jiným, konkurenčním způsobem, vedly ke skokovému zvýšení podílu marží účtovaných těmito poskytovateli na celkovém obratu podniků. Kvůli tomu začala být jejich činnost podnikateli v oboru vnímána jako problematická.

„Zpočátku se všichni připojili k aplikacím, jako je Wolt a Dáme jídlo. Není to ale nejlevnější varianta, proto začali postupně přecházet k online objednávkovým systémům (například Adaptee Gastro).“ (Jana Dorčáková, šéfredaktorka, Horeka)

„Všeobecný problém tvořily rozvážkové firmy, které si účtovaly 30 % z ceny každého jídla.“ (Luboš Kastner, spoluzakladatel, APRON)

Pomalejší zavádění objednávkových a rozvozových řešení si mohly dovolit subjekty se silnou značkou a dobrou reputací z doby před koronavirovou krizí. Tyto subjekty mohly počítat se silnou podporou své početné a stále klientely v podobě **osobního odběru jídla u výdejních okének, která nebyla zatížena tak vysokými náklady** jako v případě dovozu jídla. Dalším důležitým faktorem pro odlišení se od konkurence bylo **zavedení rozvozu do lokalit, které dříve nebyly podobnými službami pokryté**.

Změna nabídky a vývoj nových produktů

Další možností, kterou dle výpovědí respondentů využili především zavedené podniky, byla změna nabídky a vytvoření nových produktů. Některé restaurace se známými jmény **rozšiřovaly podnikání i mimo prodej připravených jídel**. Například se jednalo o přímý prodej surovin běžně odebíraných od svých dodavatelů, čímž tyto dodavatele rovněž podporovali. K vidění byl také prodej kvalitních polotovarů k samostatné domácí přípravě jídla. Další podniky **upravovaly produkty, aby jejich prodej byl v souladu s platnými opatřeními**. Jednalo se například o úpravu nápoje do nealkoholické podoby (Kavárna Mělník – nealkoholický vaječný likér) či balení, které umožňovalo odnos nápojů domů (např. míchané drinky). Minipivovary zase pořizovaly přístroje ke stáčení piva do plechovek.

Specifičtější způsob změny nebo vývoje dosavadní nabídky představoval **prodej marketingových předmětů** (tzv. merch) podniky, kterým to jejich silná značka dovozovala. Tento scénář realizovaly například podniky Jana Vlachynského (např. kniha – viz Obrázek 1). Ovšem pro většinu subjektů v oboru pohostinství je toto řešení nereplikovatelné.

Obrázek 1: Propagační předmět ke koupi od gastronomického podniku v podobě knihy vydané provozovatelem několika brněnských barů Janem Vlachynským. Zdroj: Lidizbaru.cz (7)

Propagace a marketing

Dle výpovědí respondentů pociťovaly menší dopad ty subjekty, které se dokázaly **zviditelnit na sociálních sítích a kreativním způsobem upozornit na svou nabídku** potenciální zákazníci, pro které pandemie také znamenala přesun mnoha aktivit do online prostředí. Kromě prodeje dárkových předmětů byly zvláště úspěšné kampaně založené na vtipných videích na sociálních sítích.

Některé **obce přijímaly aktivní roli v propagaci** místních podniků a zdarma zpřístupňovaly svoje komunikační kanály (více viz Podpora podnikatelů v kapitole 2.2.4) a zároveň tak vytvářely potřebný informační servis o dostupnosti stravování pro obyvatele. Zároveň respondenti z oboru stravování a pohostinství hodnotili spolupráci se samosprávou v oblasti propagace a marketingu v obecné rovině jako **nedostatečnou**.

Věrnostní programy

Problém výpadku průběžných tržeb, a tudíž krátkodobého nedostatku likvidity, řešila některá zařízení **prodejem poukazů** k využití po znovuootevření služeb v obvyklém režimu. Tímto způsobem mohly podniky získat část prostředků na pokrytí aktuálních nákladů příjmy přesunutými z budoucnosti na nyníšek. Úspěšnost této strategie se zakládala hlavně na předpokladu, že přísná opatření budou mít pouze dočasnou platnost a že brzy dojde k návratu objemů prodeje z doby před pandemií nebo dokonce k jejich navýšení. Její životaschopnost byla tím pádem spojená spíše s první vlnou pandemie, po které nastalo výrazné rozvolnění. V případě vytrvalého omezení činnosti bez výhledu jeho ukončení se smysluplnost této strategie zmenšuje. Nicméně některé, zvláště dobře zavedené, podniky podobné poukazy nabízí i nadále.

Některé **věrnostní programy** zavedené během koronavirové krize byly **založeny na spolupráci**. Kupříkladu osm brněnských kaváren, rozmístěných v docházkové vzdálenosti od parku Lužánky, zavedlo společnou „NEvěrnou kartu“. Jedná se o obdobu populárních věrnostních karet zakládajících na jedné porci zdarma pro zákazníka po určitém počtu předchozích nákupů. Účelem „NEvěrné karty“ bylo nalákání zákazníků ke koupi kávy v každé ze spolupracujících kaváren, za což bude zákazník odměněn kávou zdarma v kterékoliv z nich (dle vlastního výběru). Tento věrnostní program byl v sociálních sítích propagován jako akce „Fenstrotour“.

Obrázek 2: Příklad věrnostního programu založeného na spolupráci brněnských kaváren. Zdroj: Facebook (8)

Události

Součástí obvyklého chodu stravovacích zařízení jsou **mimořádné události, které mají za účel přilákat do podniku větší množství zákazníků**. O úspěšnosti podobných akcí vypovídá velký počet podobných akcí v době před koronavirovou epidemií. Občas se tyto události pojily s navázáním spolupráce mezi jinak konkurenčními subjekty.

„Spolupráce jako pop-up večere už fungovaly před pandemií. Přemek Forejt přijel do Ambiente, Oldřich Sahajdák zase za Přemkem Forejtem, ovšem pouze na úrovni nejlepších restaurací.“ (Jana Dorčáková, šéfredaktorka, Horeka)

Zajímavým příkladem uspořádání události, která byla v souladu s platnými opatřeními, byl Drive-in Food Festival pořádaný spolkem Jíme Jih. Idea festivalu spočívala v tom, že čtyři restaurace (Zájezdní hostinec U Jiskrů, Kliška Kitchen & Coffee & Hotel, Sůl & Řepa, THIR) nabízely na jednom místě svá jídla zákazníkům z okének přímo do automobilů.

Další příklad se naopak odehrál v Praze, kde umělci z divadla Cirk La Putyka předváděli pantomimická představení ve výlohách uzavřených gastronomických podniků (9).

Obrázek 3: Propagační banner Drive-in Food Festivalu spolku Jíme Jih. Zdroj: Facebook (10)

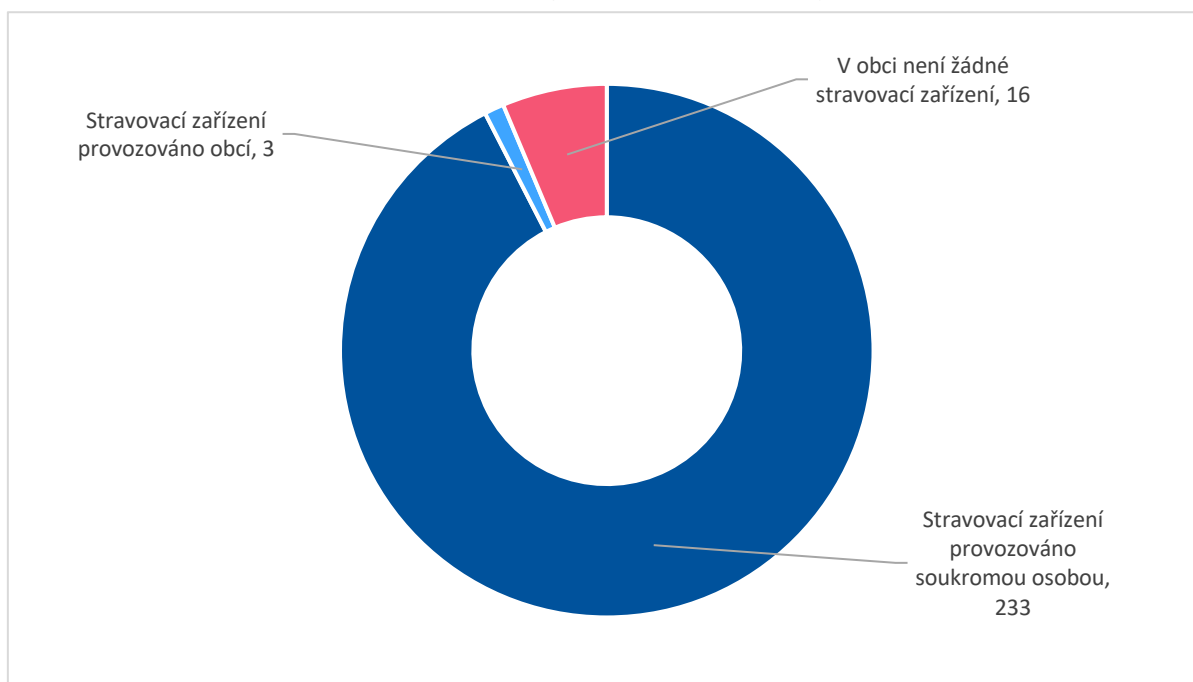

2.2.4 Podpora obcí pro stravovací zařízení

Kromě situace podnikatelů v odvětví stravování a pohostinství byly předmětem zájmu výzkumného týmu rovněž vztahy mezi těmito podnikateli a obcemi, kde jsou zařízení provozována. Zaměřoval se zejména na **řešení krizové situace související s protipandemickými opatřeními a formy podpory, jakou místní samosprávy poskytovaly.**

Dotazník, na který odpověděli zástupci 252 obcí (více viz Metodologie), obsahoval mimo jiné otázky na podporu stravovacích zařízení ze strany obcí. Souhrnný přehled o počtech jednotlivých odpovědí poskytují následující grafy.

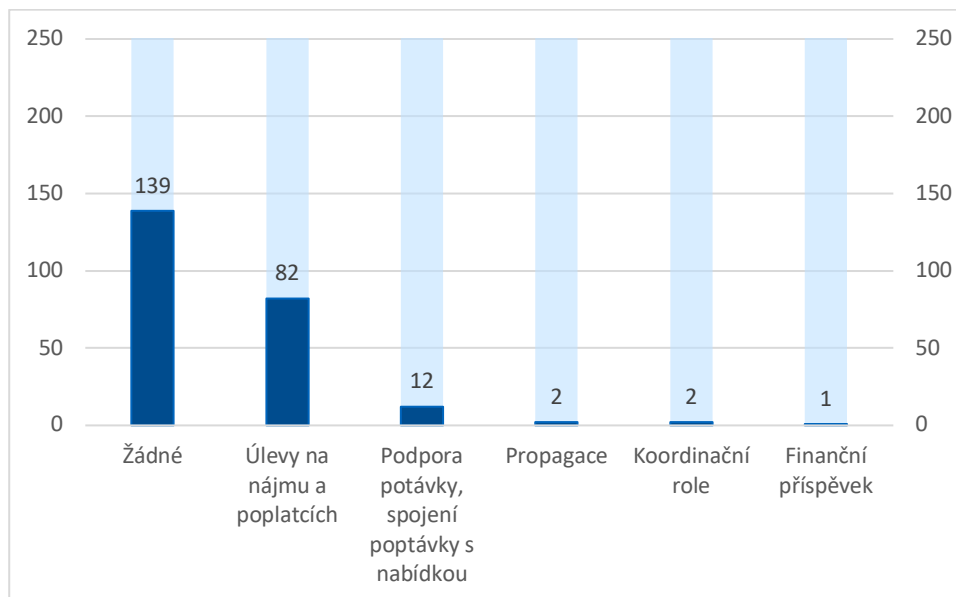
Graf 1: Přítomnost stravovacích zařízení v dotázaných obcích (N=252). Zdroj: Dotazník

Z celkového počtu 252 obcí má **na svém území soukromá stravovací zařízení 233 obcí**, ta jsou rovněž hlavním **předmětem zájmu** tohoto **výzkumu**. Další 3 obce mají na svém území stravovací zařízení, které samy provozují. Pouze v 16 obcích nejsou stravovací zařízení žádná.

Celkem **139 zástupců obcí** v dotazníku odpovědělo, že **během koronavirové krize neposkytlo gastronomickým podnikům žádnou formu podpory**. Mezi ostatními byla nejčastější podpora směřující přímo k provozovatelům, a to v podobě odpuštění, slevy, nebo odkladu nájmu, případně jiných plateb obci. Dále místní samosprávy sahaly po pomocných nástrojích, jejichž účelem bylo posílení ušlé nebo omezené poptávky (šířeji k obsahu jednotlivých druhů pomoci v následujících kapitolách). Mezi ostatní formy pomoci ze strany obcí patřila propagace místních stravovacích zařízení, koordinační role při zajišťování spolupráce s ostatními subjekty a poskytování přímých finančních příspěvků.

Graf 2: Formy pomoci poskytnuté městy a obcemi stravovacím zařízením obcí (N=236; vícenásobný výběr).
Zdroj: Dotazník

Podpora podnikatelů

Obce považovaly za klíčovou formu pomoci pro stravovací zařízení zpočátku první vlny pandemie **zajištění dezinfekce a ochranných pomůcek**. Bez nich nebyl možný další chod restaurací ale i jiných služeb v místě.

*„Dáváme jim zdarma dezinfekční prostředky, dostali jsme od státu, bylo jich dost.“
(Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)*

Na individuální úrovni se vyskytovaly nemalé **potíže se zabezpečením** daného **materiálů**, nicméně obce dokázaly tento problém vyřešit díky spolupráci s jinými samosprávnými orgány, složkami bezpečnostních sborů apod. Zástupci obcí během rozhovorů uváděli, že **zajištění nepřetržitého fungování služeb mělo pro obec klíčový význam**.

*„Jsme malá obec a potřebujeme, aby zůstalo živé náměstí a zachovány provozy.“
(Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)*

Bezmála jedna třetina dotázaných obcí podpořila podnikatele formou **slevy na nájmu, jeho odložením nebo odpuštěním**. V některých případech pokračovaly slevy na nájmech i po spuštění vládního programu „Covid nájmné“. Některé obce plánují pokračovat s touto formou pomoci místním podnikatelům i po případném rozvolnění platných omezení. Kromě snižování, odpouštění a odkladu nájmu obce promíjely nájemníkům nebytových prostor další poplatky, například stočné. Dá se konstatovat, že tato forma podpory dobře koresponduje s potřebami vyslovenými zástupci branže, kteří možnost pokračování v podnikání podmiňovali pokrytím fixních nákladů navzdory výraznému výpadku příjmů. Ovšem například některé státní subjekty ke snížení nájmu pro provozovatele stravovacích zařízení nepřistoupili.

„Podpora byla spojena pouze s odpuštěným nebo sníženým nájmem za zahrádky a v některých městech došlo ke slevě na nájmném v rámci městských budov, což ovšem nebylo fér vůči provozovatelům, kteří si pronajímali komerční budovy, proto se od toho upustilo.“ (Luboš Kastner, spoluzakladatel, APRON)

„Někteří soukromí pronajímatelé snížili nájem, ale samospráva ani moc ne. (...) Třeba České dráhy nádražkám neslevují ani korunu, třeba v Lysé či v Nymburku.“ (Radek Čech, obchodní zástupce, Pivovar Nymburk)

„Máme dvě kadeřnice, pedikérku, dvanáct nájemníků. Jsme zaměřeni na turistický ruch, když nejsou turisté, nevaří se, nebytovává se. Dopláčíme nájem do 50 % covidu nájemného.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

„Na jaře jsme odpustili nájemné, a další náklady jako stočné apod. (...) Nájem měli odpuštěný na první kvartál, teď funguje i covid nájemné, kde musí aspoň část zaplatit – obec půlku, stát půlku. Na příštím zastupitelstvu snížení nájmu na rok na víc než polovinu, bez ohledu na to, kdy ta pandemie skončí, bude to platit i v době, kdy už snad bude normální stav, aby se zvládli dát dohromady.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

Některé samosprávy se rozhodly poskytovat podnikatelům **přímou finanční podporu** jako doplnění vládních programů buď v podobě dotací bez určeného cíle, nebo s konkrétním cílem – například příspěvek na poplatky za energie. Tímto způsobem posilovaly obce možnosti podniků pokrýt fixní náklady a přežít krizi navzdory problémům s likviditou způsobeným výpadkem tržeb.

„Patřili jsme k těch obcím, které dávaly desetitisícovou dotaci na hlavu pod heslem ‚Kdo rychle dává, dvakrát dává‘. Podporovali jsme nejen odpuštěním nájmu, nebo v případě že nemohli zaplatit, tak odložením nájmu. Ale také jsme dávali už třetí vlnu podpory podnikatelům. V tuto chvíli, co se týká restaurací, tak tam jsme mohli na restaurace, které sídlí v budovách obce. Nešli jsme do restaurací, které jsou v soukromých domech, tam si to řešil přímo majitel toho domu. My jsme podporovali naše budovy, tam kde jsme my pronajali restauraci, tak tam jsme odpouštěli nájem, proto jsme těm ostatním dávali podpory na zaměstnance.“ (Zlatuše Hofmanová, tajemnice MěÚ Písek)

„Byl to vždycky individuální přístup na základě nějaké žádosti živnostníka, který byl omezený nějak těmi opatřeními, dávala se podpora až do výše 10 000 korun na nájem a na energie. (...) na jaře nebylo jisté, jak se k tomu stát postaví, takže tady vedení města nechtělo čekat a chtělo nějak aspoň trochu pomoci těm postiženým živnostníkům – nějak se to trochu dublovalo s tím státem. A teď už jsou ty noty ze strany státu nějak více dané a město už pak nějak nedublovalo tu pomoc státu.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

Další oblastí, ve které obce přijaly aktivní roli za účelem podpory postižených podnikatelů, je **propagace a marketing**. Obce zdarma zpřístupňovaly svoje komunikační kanály, od tradičních (vývěsky, obecní rozhlas, příloha lokálního časopisu) po ty modernější (webové stránky, obecní profily na sociálních sítích) za účelem informování občanů o aktuálním režimu fungování gastronomických provozů.

„Pomáháme jim s reklamou – když někdo vaří jen o víkendu, zveřejníme mu to. Jindy by to byla placená reklama, v této době ale vycházíme vstříc.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

„Co se týče podpory, tak pravidelně vyhlášíme akce stravovacích zařízení v obecním rozhlase, že je výdejní okénko otevřeno od pátku do neděle, nebo ‚přijďte si na pivo do vlastních nádob‘, to bývá od páteční třetí hodiny.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

„My máme to štěstí, že tady funguje gastronomie ve velkém. Máme hodně restaurací, kaváren a tak. Takže my jsme jim pomáhali hlavně informačně. Od prvopočátku byl v našem měsíčníku, který dostává každá domácnost do schránky, velké A4 inzerát všech restaurací, kaváren a gastro provozů s kontaktama, s webovkama včetně QR kódů, kdo

má výdejní okénko, kdo rozváží. A to samé máme interaktivní i na webu města hned na úvodní stránce. A zafungovalo to. Mám pocit, že lidé v mém okolí se snaží si aspoň jednou týdně nechat jídlo dovézt, nebo vyzvednout z okýnka, aby to gastro přežilo. (...) Plus jsme už druhý rok dali předzahrádky zdarma.“ (Daniel Brýdl, starosta, Litomyšl)

Podpora poptávky, spojení nabídky s poptávkou

V jiných případech byla podpora služeb, včetně gastronomie, ze strany obcí směřována i na stranu poptávky, tj. zákazníků. Ostatně za takovou formu podpory lze považovat i pomoc s propagací. Ta byla nicméně zařazena do předchozí kategorie z důvodu toho, že náklady na propagaci jdou většinou za podnikatelem.

V rámci podpory poptávky vyvíjely místní samosprávy snahy vytvořit pobídky motivující zákazníky k využívání služeb místních stravovacích zařízení v rámci možností, které skýtala platná protipandemická opatření. Zaprvé **úřady motivovaly své zaměstnance k odběrům obědů** od místních restaurátérů, byť některé z nich přispívaly zaměstnancům na jídlo od místního poskytovatele už v době před pandemií.

„Pro zaměstnance úřadu dováží jídlo kolega v jídonosičích. (...) Přispíváme ve formě příspěvku na daný oběd, nemáme stravenky ani paušál.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

Krhová zase odměňovala dobrovolníky, kteří pomáhali při různých činnostech souvisejících s pandemií **poukazem na jídlo v místní restauraci**.

„To byla z naší strany trošku pomoc – lidi, kteří pomáhali, šli roušky apod. od nás dostávali stravenku na to, aby si od něj mohli jít koupit jídlo. To byla otázka prvních dvou měsíců pandemie, pak už se musel postarat sám. (...) dostali tu stravenku, dostali nepřímou odměnu od obce – stravenku na jedno jídlo. Mohli si k Bundarovi zajít na jídlo, což bylo takové poděkování místo toho, abychom dali nějaké balíčky nebo nějaký dáreček, tak dáme odměnu, která má takový efekt i potom dál.“ (Kateřina Halaštová, starostka, Krhová)

Zvláštní kapitolu představovaly iniciativy obcí, které na sebe snáze přijímaly aktivní roli za účelem **propojení nabídky a poptávky**. Častou aktivitou obcí bylo **zajišťování rozvozu jídel**, zvláště v případech, kdy měla tato služba sociální přesah – například stravování pro seniory, kteří se nemohli v tomto ohledu spolehnout na jiné osoby.

„Když nám vypadla školní jídelna, která vaří nejlevněji, tak jsme oslovili místní, vozilo se od nich, do školky se vozilo z jídelny, školkám musíte vařit ve školní jídelně. Seniorům jsme vozili z restaurací, domluva vznikla velmi rychle. Školní jídelna vařila v poslední době příšerně, seniorům ani nevadilo, že to bylo trochu dražší, někteří u toho i zůstali. Kvitovali to jako příjemnou změnu.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

„Máme pracovníka, který rozváží obědy dodávkou určenou pro rozvoz stravy do školy i mimo krizi. Kromě školy a školky rozváží také obyvatelům, kteří jsou sami. Je to taková forma sociálních služeb.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

V některých případech plnily místní samosprávy významnou **koordinační roli**, díky které docházelo ke spolupráci různých subjektů. V důsledku spolupráce se jednak podařilo zajistit stravování pro zákazníky ohrožené výpadkem stravovacích služeb, a to současně přispělo k částečné kompenzaci provozovatelům postižených výpadkem poptávky.

„U nás v obci máme malý krámk, z toho jsme rozváželi základní potraviny. (...) Rozvoz obědů je z jiné než lokální hospody. (...) Obědy jsou z Votic, to zde bylo i dřív. Je to přes projekt diakonie Starý Knín, jim se přes dotační tituly podařilo zajistit dotace na auto, kterým se to z hospody rozváží do okolních obcí.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střeziměř)

Kromě charitativních organizací se **do rozvozu zapojili také hasiči a městská policie.**

„Máme školní jídelnu – kterou je možno uvařit až přes 1000 obědů – někdy to byla kulminace na maximum – ale zas jsem rád, že jsme mohli podpořit naši příspěvkovku a takhle jsme si pomohli (...). Charita od nich odebírala obědy, rozváželi to. Pokud nestíhala charita, vyčlenili jsme na to městské strážníky, popřípadě hasiče a ti byli ochotní to rozvést – to musí být za určitou dobu dovezeno.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

V některých případech se tato **řešení** ukázala jako **dlouhodobě neudržitelná**. Místní stravovací zařízení například nebylo schopno vyhovět zákazníkům, kteří nebyli spokojeni s kvalitou dováženého jídla. Dalšími důvody byly speciální stravovací potřeby (třeba u seniorů) a také vysoké ceny, které si zákazníci nemohli na každodenní bázi dovolit platit.

„Loni o tom zastupitelstvo rozhodlo, nastavili jsme systém, kdy senioři dostali na týden dopředu jídelní lístek, vybrali si a dali mi vědět svůj výběr. V restauraci to do vlastních nádob připravili a já jim to rozvážela, na začátku jich bylo asi 20. V průběhu půl roku to kleslo na 5 lidí, to už nebylo moc efektivní. Nedokázali si vybrat. Pro důchodce je třeba vařit dietně, nekořeněně, nesmaženě. Naši senioři by ideálně jedli řízek s bramborem, oni by si rádi vybrali navíc každý den, ne na celý týden. Jeden čas jsme měli dost nakažených, já jsem se i bála, protože jsem se vídala s dost lidmi, abych covid nerozvezla důchodcům až do domu. I z toho důvodů jsme to zrušili. Senioři pořád mají slevu, pokud si pro něj dojdou nebo jim ho někdo vyzvedne.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

„Ne všichni byli spokojeni se stravou ze školní jídelny. Rychlé občerstvení naproti radnici – tam začalo být najednou hodně těsno, tak jsme prosili, aby nám restaurace pomáhala s některými obědy.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

Zástupci samospráv rovněž poukazovali na to, že po počátečním nárůstu počtu objednávek **postupně zájem o dané služby opadal**. K tomu přispávaly i menší obavy z nákazy při kontaktu s dalšími osobami během nakupování. V některých obcích zaměstnanci úřadu pozastavili rozvoz jídel pro seniory poté, co se na jejich území vyskytly případy nákazy koronavirem. Obávaly se rozšíření nákazy mezi občany pracovníkem zajišťujícím tento rozvoz. Zde je třeba uvést, že tyto aktivity ze strany samosprávy mohly nahradit výpadek v poptávce pouze částečně. Na mnohých místech ani nemohly stravovací zařízení dosáhnout signifikantní části obvyklého příjmu. Především v situacích, kde většina poptávky obvykle přichází ze strany rekreatantů či turistů.

„Vinaři mají penziony. Když nemůžou turisté, tak ten dopad je tragickéj, budou se z něj vzpamatovávat několik let. Navíc jsou to rodinné podniky, často zaměstnávají dvě generace. (...) Celá jižní Morava je cykloregion propojený s Dolním Rakouskem. Klíčový resort je turismus. V každém kraji najdete místa, která jsou navštěvovaná, která dneska právě tímto jsou nejvíc ohrožena.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

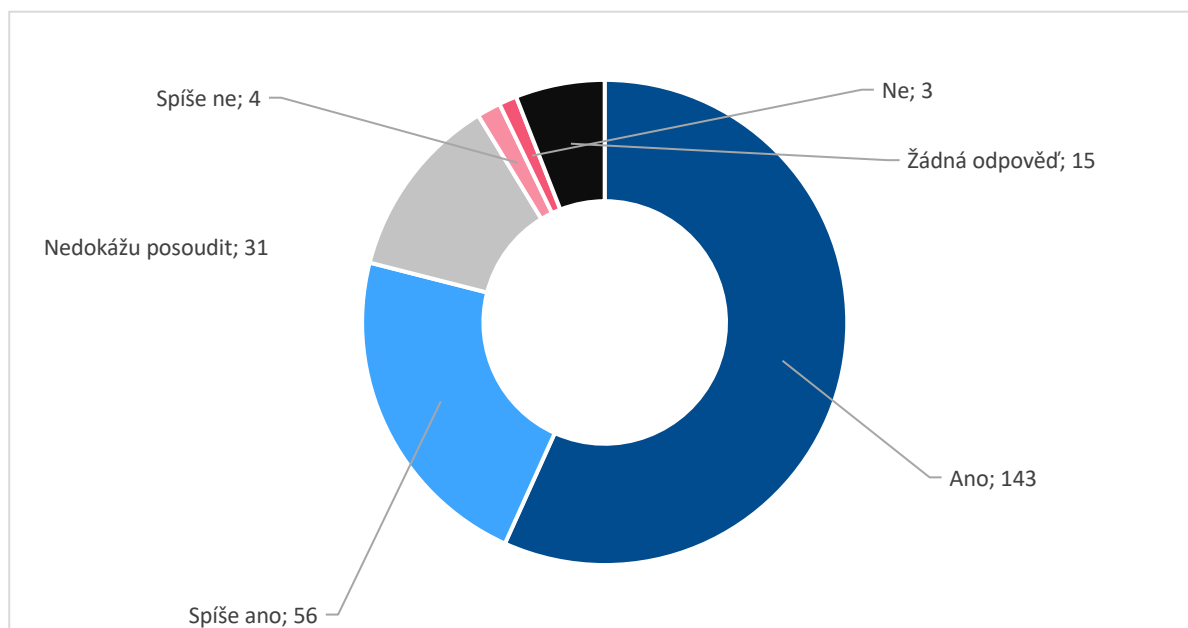
Dále je z výpovědí některých starostů patrné, že **obec aktivní roli v zajišťování služeb v dané lokalitě plní i mimo krizové období**. Zařizuje třeba návštěvy pojezdůných projeden pečiva či masa. Vyplývá to z uvědomění, že i nabídka služeb je nedílnou součástí atraktivity dané lokality a spokojenosti občanů. Dostupnost těchto služeb přímo v obci umožňuje kvalitnější život občanům, kteří nemohou cestovat, nebo je pro ně cestování jen velmi obtížné.

„Do Čeňovic zajíždí jednou za týden pojízdná prodejna s pečivem. Momentálně jsem ve fázi domlouvání se s řeznictvím. Už jsme to jednou zkusili, ale účast byla malá. Věřím, že když řezník bude jezdit opakovaně, lidi zareagují. Ale myslím si, že to je známka toho, že domácnosti jsou v tomto směru soběstačné. (...) Nalákal jsem je čistě na potencionální kšeft, ukrajuvat z rozpočtu a dávat dýška, to se mi nezdá, jsem trochu odpůrce těchtohle věcí.“ (Josef Škvor, starosta, Teplýšovice)

Sociální a komunitní význam lokálních služeb

V dotazníkovém šetření byli zástupci samospráv požádáni o hodnocení významu stravovacích zařízení pro místní podnikatelské prostředí a komunitní život.

Graf 3: Význam stravovacích zařízení pro místní podnikatelské prostředí. Zdroj: Dotazník

Podle více než tří čtvrtin dotázaných je stravovací zařízení důležitou složkou místního podnikatelského prostředí. Tento podíl kladných odpovědí může být vysvětlením motivace, proč většina obcí zapojených do výzkumu přijala aktivní roli v podporování krizí postižených gastronomických podniků.

Nicméně jak bylo zjištěno z odpovědí v dotazníku a v následných hloubkových rozhovorech, mají gastronomické (i jiné) služby **významný sociální přesah**; týká se to především občanů, kteří nejsou schopni své potřeby zabezpečit samostatně nebo pomocí svých blízkých.

„Pracovník, který rozváží obědy dodávkou jídlo do školy i mimo krizi, rozvážel jídlo také obyvatelům, kteří jsou sami. Nic moc se toho s krizí nezměnilo. Ti, kteří přebírali obědy předtím, je dostávají stále. Nebyl v tom problém. Zajišťovali jsme nákupy pro lidi v karanténě a pro nemocné. Obecním rozhlasem jsem vyhlásila, ať se neobávají obrátit na úřad, zajistíme, co budou potřebovat. Volali často i mladší lidé, kteří si v obci přistavěli domky. Lidé volali, nebo posílali nákupní seznam do SMS a my jsme jim přivezli nákup před dveře.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

Jednou z motivací, proč některé obce samostatně zajišťují chod podobných podniků, je právě vědomí jejich **sociální funkce**.

„U nás je stravovací zařízení v rámci příspěvkové organizace obce – sociální služby.“
(Pačlavice)

„Stoprocentně, proto jsme ji koupili od posledního soukromého vlastníka, chátrala, je to dominanta ve středu obce, bylo to škaredé. Máme zkušenost, že si s tím dokážeme poradit líp. Rádi bychom pak ty dovozy pro seniory dělali sami.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střezimíř)

„Vloni jsme dokončili obecní dům s restaurací, měli jsme strach, že se neuživí, když se hospody zavřely. Otevřeli od června do října, hodně dobře vaří, tak se rozjeli, předtím dělali pizzu a teď dělají rozvoz jídel a jedou.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

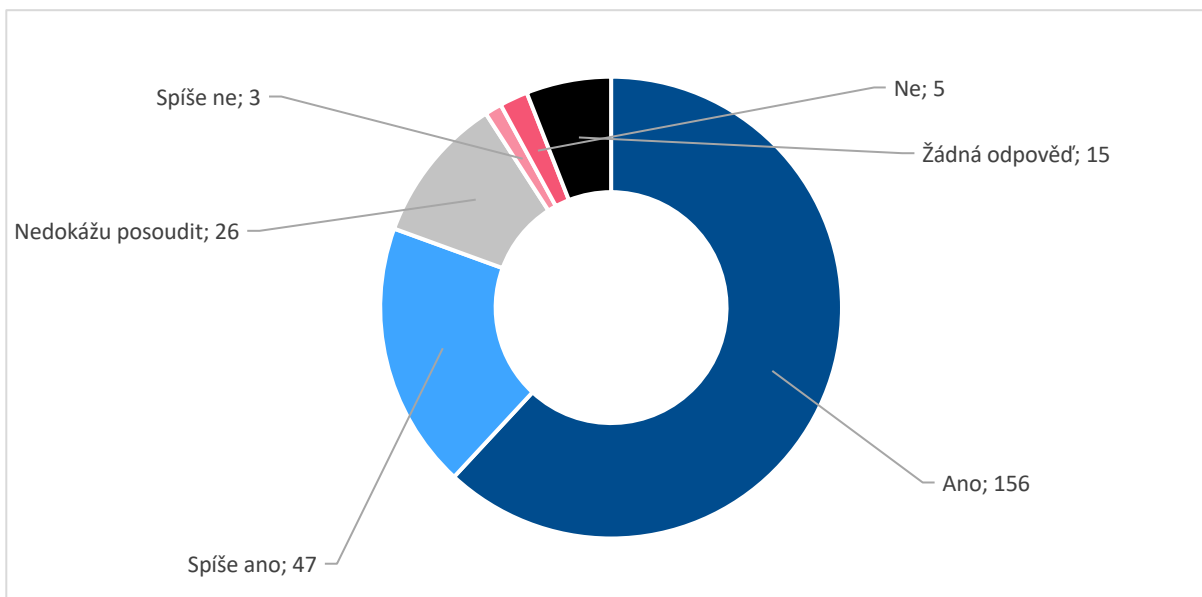
Mezi dalšími službami, jejichž přítomnost v dané lokalitě značně přispívá k atraktivitě obce a její odolnosti vůči krizovým situacím (z pohledu zabezpečování potřeb občanů), byly zmiňovány také **prodejna potravin či pošta**.

„To by vám potvrdili starostové malých obcí – když chcete mít doktora, obchod, poštu... tak to musíte podporovat. Ani jeden z těchto subjektů například neplatí nájem. Obchod v zimě i penězi podporujeme, jinak by nevydělali. Vydělají až v sezóně díky rekreantům. Finanční částka je příspěvek na energie. Už nyní jsme tuto položku v rozpočtu navýšili.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střezimíř)

„Odpouštěli jsme 80 % nájmů u nebytových prostor, které pronajímáme podnikatelům, kteří byli zasaženi opatřeními. Snažíme se jim vyjít vstříc, abychom je zde udrželi. (...) Snažíme se je podporovat, tak si od nich objednáváme jídlo, chceme, aby zde vydrželi.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

Zástupci samospráv uváděli, že i přes úsilí, které občas zřízení podobných služeb v menších obcích stojí, jsou ochotni za tímto účelem vyvíjet aktivitu, respektive **vyjednávat spolupráci se sousedními obcemi a soukromými subjekty**.

Graf 4: Význam stravovacích zařízení pro komunitní život. Zdroj: Dotazník

Dotázané obce stejně tak potvrzují **důležitou roli stravovací zařízení pro komunitní život** v daném místě. Zástupci samospráv si uvědomují, že jsou tato zařízení místy pro setkávání občanů. Užívání stravovacích zařízení často navazuje na aktivity spolků, jejichž činnost byla po dobu pandemie též pozastavena.

„Hospoda na vesnici je místem, kde lidé se scházeli a diskutovali. Je to výrazné omezení společenského života, když restaurace nefungují a když lidé nemůžou ani s tím pivem postávat před. Kulturní a společenský život často vytvářely ty organizace – hasiči, chovatelé, zahrádkáři, sportovci, nově vzniklý spolek kulturistů. Pořádají plesy, své akce, ale to teď nemůžou. Je to výrazný zásah pro venkovský život.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

„Jako na každém malém městečku nebo na vsi – ti lidé se tam scházejí, baví se spolu, vyměňují si názory, jako v každé venkovské hospodě, a to plní sociální roli. Teď to má negativní dopad, že se ti lidé nemají kde sejít. Jsou tu asi 4 cukrárny, to je tady taky poměrně rozvinuto. Tam se schází ta dámská část, zejména ty starší spoluobčané, babičky se tam rády scházejí na kávičko, dají si zákusek, teď tam samozřejmě spolu komunikují, to byla před covidem velmi rozvinutá věc, ta samozřejmě teď padla. Uvidí se, jestli budou mít obavu, jestli se nepřerušila tradice, jestli se to rychle vrátí, to se uvidí.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

„Má to pro mě dopad takový, že si nemůžou sednout na předzahrádku, nebo do restaurace s nějakým známým a povykládat si, protože ta služba je zajištěná u těch hospod tak, že to jídlo rozváží, takže to není problém omezení toho stravování, ale spíše těch kontaktů.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

V rozhovorech navíc zazněly **obavy**, jestli po konci omezení bude možné **vrátit komunitní život** v obcích na dřívější úroveň. Ty souvisí s tím, že občané v mezidobí našli alternativu ke službám místních stravovacích zařízení, ale také s potřebou aktivizace občanů k účasti na společenském životě v obci.

2.3 Obecní budovy a budovy občanské vybavenosti

Kapitola zaměřená na obecní budovy je rozdělena do čtyř podkapitol. Jejich cílem je postihnout **komplexní pohled na přístup k obecním budovám při krizových situacích**, jakou je bezesporu i koronavirová epidemie.

První podkapitola (Příprava stavebních projektů a uplatnění zkušeností z pandemie) sahá ještě před využívání samotných budov a přináší pohled na proces přípravy stavebních projektů, jejichž potenciální proměna a dopad zkušeností z aktuální pandemie byly v odborných především zahraničních médiích často zmiňovány.

Druhá podkapitola (Změna funkce a využití obecních budov) identifikuje a popisuje zachování důležitých funkcí pro obce skrze vhodné využití budov, které mají ve svém majetku. Nechybí ani pohled na přístup k volným kapacitám, které vznikly omezením či uzavřením některých služeb.

Třetí podkapitola (Obecní byty) je věnována opatřením v bytech vlastněných obcemi. Toto téma bylo součástí dotazníkového šetření v podobě otázky zaměřené na přístup obcí k vlastním nájemním bytům a jejich nájemníkům při zavádění preventivních opatření nebo opatření za účelem zmírnění dopadů koronavirové epidemie. Téma obecních bytů bylo zařazeno jako doplňkové, protože se nejedná o budovy občanské vybavenosti, ale zároveň tyto budovy představují v některých případech významný podíl na budovách v majetku obce. Podle *Analýzy struktury obecních bytů v ČR (11)* z roku 2016 vlastní cca 53 % obcí nějaké nájemní byty (48 % obcí s méně než 1 000 obyvateli, 81 % obcí s počtem obyvatel mezi 1 000 a 4 999, téměř 100 % obcí s 5 000 a více obyvateli). Téma obecních bytů jsme v rozhovorech již dále nerozvíjeli.

2.3.1 Příprava stavebních projektů a uplatnění zkušeností z pandemie

Ve většině případů **ke změnám připravovaných projektů nedošlo**. A to napříč různě velkými obcemi. Příprava stavebních projektů je poměrně komplexní záležitost a výsledná stavba slouží po mnoho let. Koronavirová epidemie v tomto srovnání představuje jen malý podíl času.

„Ne k žádným změnám nedošlo i když stavíme nyní stavby týkající se veřejnosti, dobrý projekt je základ.“ (Jarmil Adamec, starosta, Rohatec)

„Ne, časový úsek pandemie je krátký.“ (Markéta, Balková, starostka, Hvoždany)

V některých obcích se v tuto chvíli **žádné stavební projekty nepřipravují**, nebo nepřipravují žádné projekty, které by byly považovány za relevantní a kde by se zkušenosti z koronavirové epidemie mohly uplatnit.

„Nemáme v současné době rozpracované žádné stavební záměry, které by vyžadovaly změny dispozic v důsledku získaných zkušeností z řešení koronavirové epidemie. Nebylo a není nutné ani měnit dispozice objektů naší stávající a využívané občanské vybavenosti.“ (Josef Škvor, starosta, Teplýšovice)

„Nejsou připravovány takové objekty, na které by opatření a zkušenosti z pandemie měly vliv.“ (Petr Toman, starosta, Oldřišov)

Občas docházelo při realizaci staveb k **prodlevám** především **z důvodů onemocnění** pracovníků dodavatelských firem. Tyto prodlevy však neměly vliv na podobu připravovaného projektu, jelikož už šlo typicky o stavební fáze.

„Posunul se termín započetí stavebních prací na stavbě tělocvičny ZŠ.“ (Jana Zaoralová, starostka, Samotíšky)

„V období koronavirové epidemie firma provádějící stavební činnost omezila z důvodu nakažení svých zaměstnanců svou činnost.“ (Jana Machučová, starostka, Štítná nad Vláří-Popov)

V některých obcích došlo k **omezení stavebních projektů**, jejich **odložení**, nebo k jejich úplnému **zrušení** v důsledku nedostatku financí či kvůli nejistotě získání potřebných finančních prostředků.

„Ne, pouze budeme muset plánované stavební akce omezit.“ (Helena Tučková, starostka, Nová Ves u Nového Města na Moravě)

„Některé investiční akce byly posunuty na další rok, některé rozděleny na více etap.“ (Karel Macků, starosta, Dačice)

„Odložena výstavba klubovny pro rybáře.“ (Blatno)

„Pozastavili jsme ty finančně náročnější realizace – bytový dům, obecní infocentrum a polyfunkční dům.“ (Milan Hloušek, starosta, Plavý)

„V loňském roce i vliv na stavební investice, hlavně zpočátku panovala nejistota. Dnes už se zase investice rozjíždějí.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

Významný podíl na realizaci stavebních projektů mají dotace z různých zdrojů a schopnost obcí je získat. I přes značné zvýšení pracovního vytížení zaměstnanců obce během koronavirové epidemie vnímají zástupci některých obcí projekty financované například z evropských fondů jako stěžejní prostředek rozvoje svého území.

„Jsme opatrnější, příjmy budou menší. Neudělali jsme pár parkovišť a chodníků. Dneska jdeme jenom do těch investic, které jsou podpořeny z dotací. Myslím si, že nám to hodně pomáhá. Mám okolo sebe lidi, kteří v tom umí chodit, takže umí napsat projektovou žádost, umí udělat výběrové řízení.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

„Rok 2020 byl v projektech slabší, i když jsme nevypustili všechno a něco stále dělali. Soustředili jsme se spíše na přípravu projektů, hlavně projekčních, ale i dotačních, než že bychom řešili kontrolní dny na stavbách nebo něco podobného. Koncem roku se schvaluje rozpočet, schválené akce se během prvních tří měsíců chystají k soutěžím a realizaci, a to bylo hodně utlumeno. Po opadnutí první vlny v letních měsících se zase některé věci rozjely.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

„Ačkoliv práce je 2x-3x tolik, tak nezastavit běžící projekty, je nové dotační programové období. Neusnout, ačkoliv je doba zakuklená a uzavřená. Nepřestat dělat rozvojové věci. EU na boj s covidem přidělila tuším finance, sledovat to a využívat. Kdo to nebude dělat, ten bude mít problém.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

Kroky k úpravě připravovaných stavebních projektů v důsledku zkušeností z koronavirové epidemie a jejich důsledků **byly** spíše **výjimečné**. Konkrétně šlo o zvětšení rekonstruovaných půdních prostor školy, posílení vodárenské soustavy a ubytovnu pro lidi bez domova.

„Člověk už si zvykl mít větší odstupy ... Osobní prostor, bublina se nám trochu zvětšila. I s těmi učiteli nám přišlo, že jsou tam prostě moc nasáčkovaní, dřív bychom si řekli, že to asi nějak zvládnou jednou za čas. Půda se bude moci využít i pro jiné příležitosti – děti tam budou moct hrát divadlo.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

*„Ano. Upravovali jsme parametry vyhlášené soutěže na posílení vodárenské soustavy.“
(Miloš Jelínek, starosta, Střeziměř)*

*„Ano, městská ubytovna na izolaci bezdomovců.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ,
Valašské Meziříčí)*

V jednom případě se obec pustila do realizace již dříve odloženého projektu, a to do **rozšíření kapacit místního krematoria**, v důsledku nedostatečné kapacity kremačních pecí na území České republiky.

„Jedním z projektů, které naše obec před koronavirem připravovala se společností Vysočanské zahrady a.s. je zvýšení kapacity místního krematoria (přístavba, do které by bylo možné nainstalovat 1-2 další kremační pece – v důsledku dlouhodobého výpadku kapacit krematoria v Karlových Varech). V roce 2019 se ukázalo, že zvýšení této kapacity pravděpodobně nebude potřeba a ekonomicky se nevyplatí. (Karlovy Vary se rozhodly masivní investicí obnovit činnost svého krematoria, které nebylo od roku 2018 v provozu.) Nicméně po vzniku pandemie v roce 2020 jsme se k tomuto projektu vrátili, neboť je již dnes jasné, že v případě různých epidemií (a to mohou přijít i daleko horší epidemie) je kapacita kremačních pecí v ČR nedostatečná. Nicméně je potřeba tyto nové kapacity brát, jako kapacity rezervní, kdy není možné požadovat po stávajících majitelích, nebo provozovatelích krematorií, aby tuto rezervní kapacitu vytvářeli za své prostředky a očekáváme, že stát bude podporovat zvyšování této kapacity, a tím se i připravovat na případnou další epidemii, nebo jinou katastrofu.“ (Petr Šmíd, starosta, Hrušovany)

2.3.2 Změna funkce a využití obecních budov

V rámci této podkapitoly bylo popsáno **pět hlavních funkcí** související s koronavirovou epidemií, pro které obce zajišťovaly vhodné prostory nebo řešili jejich udržení provozu:

- Nouzové ubytování
- Zázemí pro výrobu, skladování a distribuci hygienických potřeb
- Zasedání zastupitelstva a dalších kolektivních orgánů obce
- Prostory pro testování a očkování
- Školy a školky

Šestá část (Volné budovy a budovy vytipované pro různé účely řešení krizové situace) je věnována přístupu starostů k budovám v majetku obce a popisu volných prostorových kapacit.

Nouzové ubytování

Prostory vhodné pro nouzové ubytování byly v některých obcích **vytipovány na základě požadavku příslušného kraje či hygienické stanice v případě obcí s rozšířenou působností**. V případě dalších obcí **byly obce osloveny příslušnými ORP**. V některých případech v daném místě již prostory pro nouzové ubytování v nějaké podobě existovaly.

Pro účely nouzového ubytování byly **využity budovy, které slouží jako ubytovací kapacity i mimo krizové situace**, například hotel, městská ubytovna či kemp. Byly využity i **ubytovací kapacity s nižším standardem vybavení**, například obytné kontejnery.

„Pro potřeby umístění do karantény vyčleněny pokoje v hotelu patřícímu městu. Využito jednou z příkazu Jihomoravského kraje.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

„Ano – městská ubytovna, dočasně, izolace pozitivních bezdomovců.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

„Pro bezdomovce máme připravený obytný kontejner se sociálním zázemím.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

„Museli jsme zařídit karanténní středisko pro dělníka vráceného z Norska – neměl, kam jít. Máme svoje zařízení (Formanku), kde je kapacita 20 lůžek, tak jsme ho dali tam. Součástí krizové a plánovací dokumentace, tohle je i evakuační centrum a místo nouzového ubytování, ten zákon to vyžaduje tato specifika. Snažili jsme se zabránit zbavení našeho objektu – menší hotel, restaurace, vyvařovna, chatičky = bývalého kempu, zmodernizovali jsme ho, provozuje to soukromá fyzická osoba, ale máme tam zadní vrátka, že v krizi nám vyjdou vstříc a ubytují potřebné – vykázaní, výbuch domu, lidé bez domova, kteří musí do karantény. Dokonce se nám stalo, že došlo k výbuchu bytovky, to máme jako záložní místo, kde můžeme okamžitě rozhodnout, že se tam ty lidi můžou ubytovat. Můžeme tam nouzově ubytovat až 400 lidí. Vychází to z havarijních plánů průmyslové zóny, tam je asi 400 lidí, které by bylo třeba evakuovat. Nikdo si to ale nemůže dovolovat udržovat prázdné, jsou to naši nájemníci, musí s tím počítat.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

Některé obce použili pro nouzové ubytování i **objekty, jejichž původní účel není/nebyl ubytování**. Jedná se například o budovu bývalé pošty, výdejnu oblečení provozovanou organizací Charita, nebo sportovní areál.

„Prostor po bývalé poště byl vyhodnocen jako prostor pro nouzové ubytování bezdomovců. Nemuseli jsme ho využít. ORP po nás chtělo (a po ORP to zase chtěl kraj), nouzové ubytování tyto osoby. (...) Prostor byl jako jediný vhodný pro bydlení, ale byl to holoprostor. Není tam třeba kuchyňka ani postel, pouze toaleta a sprcha. Přijely paní z hygieny a vytipovali různé objekty v ORP. Dostali jsme z ORP rozkládací postel, matraci, povlečení a základní vybavení pro nouzové ubytování. Naštěstí jsme to nemuseli použít.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

„Jinak jsme jednali spíše ohledně těch prostor, kdyby celá rodina byla zasažená – máme prostor Šatníku U sv. Rafaela z Charity – oni mají celý prostor tak, že ten šatník lze stáhnout na jednu část – tam by se vešly minimálně 2 rodiny, o které by se perfektně postarali – měli by tam sociální zázemí důstojné.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

Obce tyto prostory zřizovaly pro několik cílových skupin obyvatel. Mezi zmíněnými skupinami byli **lidé bez domova, vykázané osoby⁴, rodiny v nouzi, záchranné složky, nebo pacienti, pro které by nevystačila kapacita nemocničních lůžek**.

„V našem ORP byly vytipovány 4 objekty ve vlastnictví obcí pro nouzové ubytování. Jedna z těchto budov byla využita k ubytování Armády ČR, která vypomáhala se zajištěním péče o klienty Domova pro seniory sv. Hedviky.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kravaře)

„Pouze zřízení prostor pro osoby vykázané policií a bezdomovce (nebyly využity).“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

„Kdybychom měli něco takového řešit (lidi bez domova) – máme jednu osobu, která by byla izolovaná tam, kde pobývá, protože i s covidem/bez covidu jsme mu museli propůjčit bytové prostory, protože zima byla krutá a on už není mladík.“ (Kateřina Halašková, starostka, Krhová)

⁴ Vykázaní dle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (41).

„Pro bezdomovce máme připraveny obytné kontejnery – aby měli nějakou hygienu a zásobování jídlem, aby se nepotulovali. Ten obytný kontejner máme od charity, která ho používá, když někoho vytopí, když někdo vyhoří – jsou tam čisticí prostředky (ty jsme vystěhovali), jsou tam lehátka, dva lidé se tam vejdou, dali jsme tam TOITOI a kdyby byla potřeba, dovezeme mobilní sprchu.(...) V srpnu minulého roku jsme byli ohniskem a trošku jsme si to vyzkoušeli, jak to funguje (...) Vyzkoušeli jsme si ten katastrofický scénář, takže oni už jsou postupně připravováni – charita má prostory, my máme v budově sportovního areálu vyčleněnou jednu místnost, pokud by nemocnice nestíhaly.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

Některé z kapacit zřízených pro nouzové ubytování **nebyly dosud využity**. Při jejich zřizování a provozování je také **důležité zohlednit náklady**. **Místa** pro nouzové ubytování **vznikala** primárně **pro obyvatele příslušného ORP**, a tudíž byla hrazena z jejich rozpočtu. Pokud se do takové zařízení dostali **i obyvatelé z jiného ORP, nebylo možné je převážet**, a tudíž docházelo k nárůstu nákladů pro dané ORP. Zástupci dotčených obcí se pak snažili o dohodu a vyjednání sdílení nákladů s dalšími obcemi.

„Zřízení dvou krizových lůžek pro bezdomovce – nakonec zatím nevyužito.“ (Jiří Regner, místostarosta, Červený Kostelec)

„Od hygieny (v rámci Zlínska) jsme dostali pokyn, že všechny ORP musí vyhradit nějaké prostory pro případ, že se vyskytne osoba bez přístřeší, zajistit ubytování a péči, ale netýkalo se to jenom osob, které jsou v území toho ORP. (...) Asi 40 % osob, které se dostaly do té ubytovny, mělo trvalý pobyt mimo to ORP. V tu chvíli, kdy se to živelně řešilo, tak to nebylo možné řešit a někomu volat, ať si pro něj přijedou. Většinou měli trvalý pobyt na obecním úřadě. Potom jsme požádali ty příslušné ORP, co tam byly ty osoby z jejich území, jestli by nám finančně nepřispěly na zajištění péče, protože ty náklady se pohybovaly asi kolem 200 tisíc korun. (...) Do budoucna, víceméně kdykoli nebo kdokoli může zavolat, a sice ověříme, kde ta osoba bydlí, ale je těžký nějaký transport, když ta osoba je nakažená a musíte ho hnedka pořešit a ubytovat, nebo zajistit někoho, kdo by ho měl převézt.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

Kromě sdílení nákladů mezi obcemi se do zařizování prostor nouzového ubytování **zapojily i další subjekty**, například místní pobočka Charity.

Zázemí pro výrobu, skladování a distribuci hygienických potřeb

Především v souvislosti s první vlnou koronavirové pandemie na jaře 2020 řešily obce problémy s nedostatkem ochranných a hygienických pomůcek – roušky/respirátory, dezinfekce a další ochranné pomůcky. Například pro výrobu roušek vznikaly rukodělné dílny, ve kterých dobrovolníci šili na strojích látkové ústenky. Ručně vyrobené roušky, ovšem i ty zdravotnické, bylo potřeba skladovat a také zajistit místo pro jejich výdej. Výroba, skladování a následná distribuce se týkala také dezinfekčních prostředků.

Pro tyto účely byly využívány různé prostory podle možností a volných kapacit jednotlivých obcí. Jednalo se například o **prostory obecního úřadu, volnočasové centrum, obecní hospodu, dům dětí a mládeže či obecní sklad**.

„Vytvoření místa v prostorách úřadu pro odběr hygienických pomůcek.“ (Miloš Brabec, starosta, Tři Studně)

„Klubové centrum – v jarní vlně zde vznikla dílna na šití roušek, dále zde probíhala distribuce přes výdejní stůl.“ (Markéta Balková, starostka, Hvoždany)

„Obecní pohostinství: během jarního nouzového stavu zde byly vyráběny látkové roušky, které byly následně distribuovány občanům městyse a dále byly poskytnuty domovu pro seniory Hvězda v Nových Hvězdlicích, nemocnicím Hodonín, Kyjov a Vyškov, dvěma okolními obcím.“ (Vladimír Procházka, starosta, Brankovice)

„V domu dětí a mládeže jsme měli zázemí, kde byl šicí stroje – pan ředitel nám poskytl 12 šicích strojů – jely naplno, takže jsme si mohli nejdříve vyrobit roušky.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

„Rozšíření skladu obecního úřadu o regály s dezinfekčními a ochrannými pomůckami.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střeziměř)

„Pro řešení takových krizí (spíš povodní) máme sklad civilní ochrany v bývalých kasárnách, máme tam i nějaké ochranné prostředky, po té jarní vlně v loňském roce se to stalo takovým skladem ochranných prostředků, kde máme prostředky v rezervě na řešení této situace.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

Další prostory bylo potřeba vyhradit také jako **zázemí pro týmy, které pomáhaly s koordinací pomoci a s trasováním nemocných osob.**

„Některé prostory byly zřízeny pro pomoc s trasováním, šitím roušek – vše dočasně.“ (Martin Horák, místostarosta, Bystřice nad Pernštejnem)

Zasedání zastupitelstva a dalších kolektivních orgánů obce

Současné prostory pro zasedání zastupitelstva, které mají umožnit také účast veřejnosti, v mnoha případech nestačily na zvýšené hygienické nároky. Ty byly dané především požadavkem na větší vzájemné rozestupy ve snaze minimalizovat šíření nemoci COVID-19. Starostové pro účely zasedání využívaly často jiné prostory než běžně mimo epidemickou situaci. Šlo zejména o společenský sál kulturního domu, sokolovnu, promítací sál kina, školu, případně prostory obecní restaurace.

„Nemáme vhodné prostory pro zasedání zastupitelstva. Zasedali jsme třeba v sále restaurace, v zimě je ale problém to vytopit. Restaurace si prostory pronajímá od města, za sál pro zastupitelstva jsme tudíž neplatili. Byla tam dvě nebo tři zasedání. Provozovateli jsme i s ohledem na tuto dobu snížili nájemné. (...) Jednou se nám stalo, že přišlo tolik lidí, že se ani do toho poměrně velkého sálu nevešli kvůli těm rozestupům. Lidé tak stáli v předsálí, venku na parkovišti.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

„Přesunuli jsme se do velkého prostoru, abychom dodrželi rozestupy. Obecní sál – kapacita pro cca 100 lidí. Zasedání zastupitelstva jen když to bylo nutné, jednou se ani nedodržel ten zákonný termín tři měsíce, zasedalo se až po čtyřech měsících, protože to prostě jinak nešlo.“ (Elen Malchárková, starostka, Strahovice)

„Při zasedáních se přesunuli do kulturního domu – relativně velký, bylo to tam možné Sál, kde se konají tanečnické a plesy vyklidili V jedné části sezení pro zastupitele, v druhé části rozestavěli židle po dvou metrech od sebe Nainstalovali stojan s dezinfekcí a zásobník na roušky a respirátory – občané si mohli vzít Nebylo to pro ně tak těžké – ten prostor byl k dispozici, běžně se pronajímá, konají se oslavy a svatby – v této době prázdný.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

Zprostředkovaně jsme se také dozvěděli o zasedání ve venkovních prostorách v některých malých obcích.

„Obce to mají těžší. Zasedali venku, na hřištích, v tělocvičnách, školách apod., ale ta zastupitelstva jsou menší.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

Velké společenské prostory nebyly využívány jen pro zasedání členů zastupitelstva, ale byly zřizovány také pro veřejnost, někdy dokonce jen pro ni. Zastupitelé pak mohli být na jiném místě či několika jiných místech a jejich vstupy byly přenášeny online do jedné budovy přístupné veřejnosti a promítány na plátno v kině.

„Když jsme měli to on-line zastupitelstvo – promítali jsme ho v kině pro obyvatele (nikdo nepřišel – možná jeden až dva lidé). Ta možnost veřejného přístupu neměla ten efekt. Ted' se scházíme v sokolovně, která je velkým sálem (ještě větším, než to kino) 19 se nás rozmístí – máme stolky od sebe daleko, máme roušky Auditorium – židle daleko od sebe, mohou se účastnit vedoucí odborů Může se účastnit (i když se moc neúčastní) i veřejnost.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

Prostory pro setkávání využívaly nejen zastupitelé pro svá zasedání, ale i jiné organizace, například rada obce či výkonná rada svazku obcí.

„Změna místa konání zastupitelstva, v sále národního domu „kulturáku“, velký prostor s vysokými stropy, zasedačka na úřadě je malá. Zasedání výkonné rady svazku obcí Horní Labe se tu koná také.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

S rostoucím počtem zastupitelů⁵ také vzrůstají nároky na velikost prostoru i na technické vybavení místa zasedání. To by mělo umožnit, aby se účastníci dobře slyšeli a viděli, a aby mohla probíhat kvalitní komunikace bez zbytečných potíží. Důležitou roli proto hrála také audio-video technika (obrazovka, projektor, mikrofony, reproduktory apod.). V případě zajištění online přenosu také kvalitní internetové připojení. Kromě technického vybavení bylo také důležité poskytnout na místě všechny potřebné hygienické prostředky (roušky, respirátory, dezinfekci aj.).

„Dříve jsme měli malou zasedačku, kde se zasedání konala, nyní už máme velký sál pro 200 lidí, kde sedíme dál od sebe a je to v pohodě. Část pravomocí přešla v nouzovém stavu na Radu. Od léta se zase omezení snížila, zastupitelstva se už konat mohla (alespoň v nezbytných případech). Snažíme se o setkání alespoň 1x za 3 měsíce. Sál je technicky dobře vybavený (projektor a další technika), takže tam zasedání pořádat lze.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

„Nejdřív jsme zasedali ve velkém kulturním sále s dodržáním vládních nařízení, dnes je tam očkovací centrum. Měli jsme plátno a online přenos, 2 přenosné mikrofony, maximálně 2-3 zastupitelé online – když někdo byl v karanténě nebo doktor měl službu, ale většinou se nám dařilo “face to face”. Měli jsme místa pro občany, zvládali jsme i emotivnější jednání s občany. Máme nově rekonstruovanou budovu kina, tam se nám to líbí (vidíte na auditorium, je tam podium), únoru jsme tam měli zasedání (máme každé 2 měsíce). Dubnové zasedání bude také tam“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

Prostory pro testování a očkování

Očkování a testování obvykle probíhá **ve zdravotnických zařízeních** jako jsou nemocnice, zdravotní střediska, polikliniky či ordinace lékařů. Kvůli navýšení kapacity došlo k **přeměně některých budov**

⁵ Počet zastupitelů je stanoven v § 68 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) (42). Nejnížší počet (5-15) je pro obce do 500 obyvatel, nejvyšší pak v sídlech nad 150 000 obyvatel (35-55). V rámci cílové skupiny vymezené v našem výzkumu mají nejpočetnější obce cca 35 000 obyvatel, a tudíž se dá očekávat nejvyšší počet zastupitelů v rozpětí 15-35.

na kapacity pro testování lidí na nemoc COVID-19 a poskytnutí očkování. Kromě zdravotnických zařízení byly využity také například **prostory kulturního sálu či sportovní haly**.

„Zajistili jsme očkování seniorů 80+ přímo u nás na poliklinice, aby nemuseli jezdit daleko.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

„Nejdřív jsme zasedali ve velkém kulturním sále s dodržením vládních nařízení, dnes je tam očkovací centrum. Bývalý společenský dům, který je před rekonstrukcí, ale zcela funkční, tam není žádný problém. V suterénu centrum – kapacita asi 160 antigenních testů denně, pomáhají hasiči, provozuje to nemocnice Tišnov. O patro výš je očkovací centrum, které funguje samostatně.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

„Nemocnice v Trutnově zase nabídla testování našich občanů, takže tam jsme zajišťovali městskou sportovní halu a podmínky, aby se nikdo při testování nenakazil. Testování v městské sportovní hale, domluvili jsme se s armádou a nemocnicí Trutnov a hledali jsme velký prostor. Potřebovali jsme velký prostor, aby při testování nedošlo k nákaze. Používali jsme volební plently, tam probíhaly odběry, vytvořili jsme sektory.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

Vhodný výběr budovy měl rovněž podíl na rychlost zprovoznění místa pro testování nebo očkování. K vlastnostem vhodného objektu patří například **dobrý technický stav, dostatečná velikost pro zajištění odstupů a umístění veškerého vybavení a zázemí, možnost různého uspořádání vchodů, jejich oddělení či propojení, vhodné povrchy, které lze z hlediska dodržování hygienických opatření dobře udržovat a dezinfikovat, dostupnost parkování u objektu, technické vybavení jako tekoucí voda nebo internet**. Dodatečné dobudování představuje kromě nákladů také časovou prodlevu.

„Všechno má vlastní vchod, ale dá se i propojit. Restaurace byla pronajata pro kurzy vaření, ale nestihli udělat ani jeden, před tím velký prostor pro parkování. Mají samostatné vchody a východy, což je výhodné. Jihomoravský kraj s námi může být spokojen. V Břeclavi to mají horší, museli to tam předtím ale zrekonstruovat, obrovské investice. U nás se nemuselo upravovat skoro nic. Jihomoravský kraj musel vydat nulový náklad na očkovací centrum.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

Pro vznik testovacích i očkovacích center byla klíčová **spolupráce s dalšími subjekty**, ať už se jednalo o zdravotnické organizace (například nemocnice), nebo další typy organizací jako hasiči, Armáda ČR či inovační centrum. Z důvodu nedostatku, a tudíž i nedostupnosti odborného personálu, pak v některých plánovaných místech očkovací centra nevznikla, ačkoliv pro ně byly vytipovány vhodné objekty. Subjekty spolupracující na vzniku a provozu testovacích i očkovacích center jsou blíže popsány v kapitole 2.1.7 Spolupráce s dalšími subjekty.

„Pro očkovací centra máme namyšlené nějaké čtyři městské objekty, ale je to zatím jen nástřel pro kraj a uvidí se, jestli se to využije, protože největší problém je stejně s tím personálem. Není problém to otevřít, zprovoznit a vybavit nějakýma technickýma prostředkama (internet, počítače), ale kraj by pak musel řešit, jak zajistí ten personál k tomu.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

„U zřizování očkovacího centra bylo i Jihomoravské inovační centrum.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

Školy a školky

Školy a školky patří do kategorie služeb, jejichž **provoz byl často měněn a upravován** podle aktuální koronavirové situace. Zároveň je **fungování** školy a školky silně **provázáno s možností práce rodičů**

zejména mladších dětí. Když došlo k zavření škol a školek, znemožnilo to některým lidem vykonávat svou práci. **V případě zaměstnanců integrovaného záchranného systému** a jejich dětí bylo sice myšleno na **zřízení speciálních škol a školek**, ale **v některých lokalitách** představovala **zhoršená dostupnost** výrazné omezení. Řešením bylo vyjednání výjimky jako například v případě školky pro zaměstnance rehabilitačního ústavu.

„Jedna MŠ zůstala otevřená pro pracovníky zdravotnických zařízení – my jsme nebyli vytipováni v první vlně. V Hostinném je velký rehabilitační ústav, který zaměstnává asi 120 zdravotníků, kteří by své děti museli vozit dál. Vyšli jsme jim vstříc. Administrativní kolečko s krajem – musel to schválit a zařízení zapsat do seznamu povolených školek pro IZS.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

V jiném místě, kde například vznikla takzvaná **krizová škola** pro děti pracovníků spadajících do IZS, **příliš využívána nebyla**. Zatímco **udržení provozu běžné školy by bylo větším přínosem**.

„Zmíním to, co má dopad teď a co bude mít dopad na budoucnost – zavřené školy. Uvítali bychom, aby škola byla otevřená v nějaké formě. Paní ředitelka by tomu také byla nakloněná. Škola krizová – někteří pracovníci mohou své děti do školy dávat, ale to není úplně masově využíváno.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

Volné budovy a budovy vytipované pro různé účely řešení krizové situace

V důsledku vládních protikoronavirových opatření docházelo od února 2020 do dubna 2021 k **omezování provozu některých služeb a s tím souvisejícímu uzavírání budov**. Některé služby byly přerušeny téměř po celou dobu patnácti měsíců, jiné služby více kopírovaly epidemiologický stav a byly provozovány přerušovaně s různými omezeními. V některých obcích tak vznikla **volná prostorová kapacita**, kterou bylo možné využít pro účely krizové situace.

Část z těchto uvolněných obecních budov byla vytipována na žádost příslušné obce s rozšířenou působností, kraje nebo hygienické stanice pro různé potřeby řešení koronavirové situace. Stěžejními účely byly (viz kapitoly uvedené výše):

- Nouzové ubytování
- Zázemí pro výrobu, skladování a distribuci hygienických potřeb
- Prostory pro testování a očkování

Níže uvedená zjištění představují prostory, které byly **vytipované jako vhodné** pro účely zajištění pomoci při koronavirové epidemii, **ale nakonec využity nebyly**. Představují tak popis určité **prostorové rezervy**, které by mohly být využity při zhoršeném průběhu epidemie.

„My jsme měli představu, že vyčleníme nějaké budovy celkové (třeba školy byly nevyužité, protože se zavřely) – měli jsme v rámci scénáře připraveno, že bychom je nějak využili, měli jsme místnosti pro polní nemocnici – postupně mi to opadalo, když jsem viděl, že to naše nemocnice perfektně zvládají. (...) Nebyla potřeba řešit něco dál – měli jsme nabídky škol, domu dětí a mládeže – nedošli jsme k takovému stavu, že by nám bylo málo to, co jsme vyčlenili.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

„Díky občanské vybavenosti máme velkou sokolovnu. Je to sportovní i kulturní zařízení a je bezbariérová. Lze využít prostory školy i školky. V Čeňovicích máme obecní budovu – bývalá hospoda, která disponuje vhodnými prostory. Většina budov je bezbariérová, včetně obecního úřadu (...) Uvažovali jsme, že když bude potřeba očkovat – prostor s

nějakým takovým zázemím (teplo, teplá voda, na co si sednout), okamžitě bychom to zařídili.“ (Josef Škvor, starosta, Teplýšovice)

Mezi budovy, které obce zmiňovaly, patřily především **kulturní domy se společenskými sály, sokolovny, část prostor obecního úřadu, vzdělávací zařízení jako školy a školky, zejména pak tělocvičny, volnočasová centra jako domy dětí a mládeže, nebo objekty obecních hospod a restaurací.**

„Skončily společenské akce, rok předtím jsme dostavěli obecní dům, je to velká stavba se sálem. Rozjízďeli jsme tam plesy a akce, to s korunou padlo. (...) V první vlně jsem vydal nařízení starosty, aby se spolky nescházely v obecních budovách, budovy osiřely.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

„Uzavření kulturního domu.“ (Blatno)

„Dva měsíce před pandemií jsme z jednoho prostoru na úřadu udělali dětský/hrací koutek, náhrada za hřiště v zimě. Děti i maminky tam mají zázemí, aby se mohly v širších skupinách potkávat. Zázemí – kuchyňka, sedačka, hrací prvky, to krásně fungovalo. Zámek mohli otevírat pomocí aplikace, abychom nemuseli řešit klíče, hlídáme tak vstupy, je to obecní budova. Během covidu jsme to museli zavřít, pak jsme tam pouštěli vždy jen jednu rodinu, což trochu ztratilo efekt. V zasedací místnosti zastupitelstva pro veřejná jednání jsme udělali cvičení pro seniory, jedenkrát týdně přišla fyzioterapeutka, museli jsme to ale také ukončit.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

„Krizové scénáře, řešení nejhorších variant – měli jsme vytipovanou tělocvičnu základní školy.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

„Máme další restauraci v obecním domě, ta je uzavřená kvůli koruně, je v majetku obce.“ (Elen Malchárková, starostka, Strahovice)

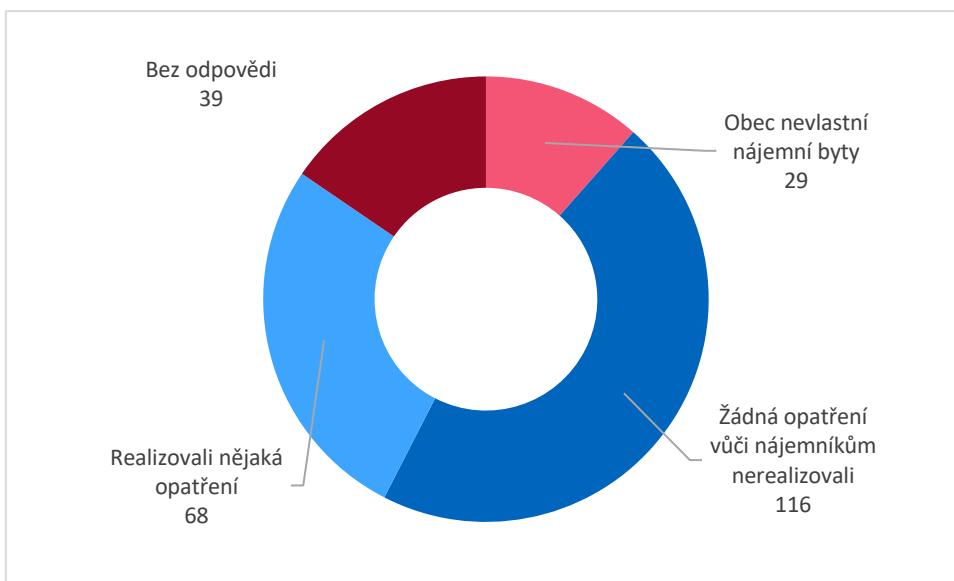
Jak se v rámci výzkumu také ukázalo, **některé obce nemají žádné budov občanské vybavenosti.**

„Nemáme žádné budovy občanské vybavenosti.“ (Bohuslav Kodým, starosta, Klášterská Lhota)

2.3.3 Obecní byty

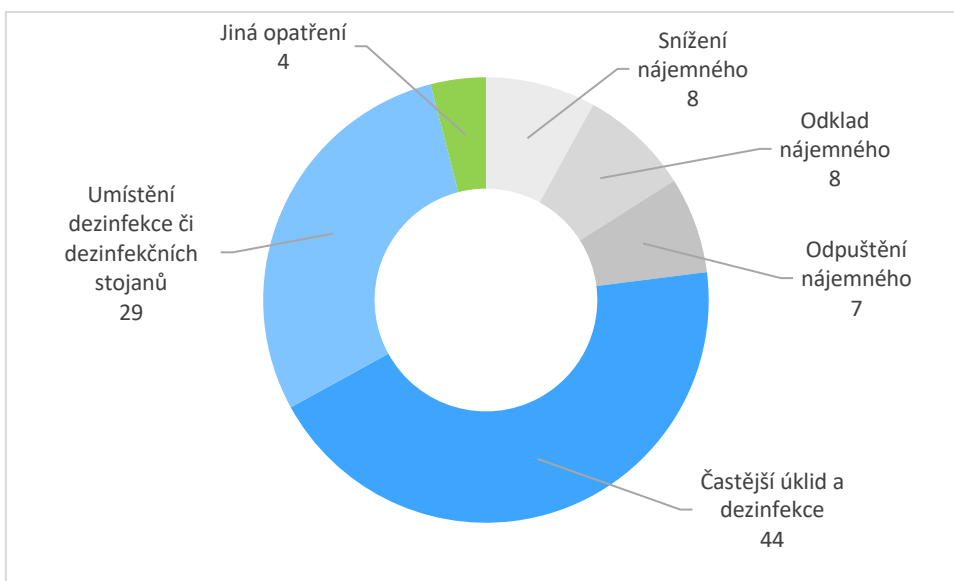
Z celkového počtu 252 dotázaných obcí nevlastní žádné nájemní byty 29 z nich. Jedná se kromě tří případů o obce do 1 000 obyvatel. Dá se předpokládat, že nějaké obecní byty vlastní 184 obcí. Většina z obcí, které disponují nějakými nájemními byty, nerealizovala vůči nájemníkům obecních bytů žádná preventivní ani mitigační opatření v souvislosti s koronavirovou epidemií – jedná se o 116 případů. Pouze asi třetina obcí nějaká preventivní či mitigační opatření zavedla – to se týká 68 obcí.

Graf 5: Přístup obcí k přijetí opatření v obecních bytech (N = 252). Zdroj: Dotazník

Starostové obcí, které nějaká opatření realizovaly (N = 68), nejčastěji zavedli častější úklid a dezinfekci prostor, a to zhruba ve 29 případech. Druhým nejčastějším opatřením bylo umístění dezinfekce či dezinfekčních stojanů do prostor domů s obecními byty (44 obcí). K pomoci skrze finanční nástroje (odpuštění, odklad nebo snížení nájemného) došlo zhruba ve třetině obcí (23 obcí). Pouze starostové čtyř obcí uvedli ještě jiná opatření.

Graf 6: Opatření realizovaná obcemi: obecní byty a nájemníci (N = 68). Zdroj: Dotazník

Dva případy z jiných opatření se týkaly **finančních nástrojů**, **jeden dezinfekčních prostředků** a **jeden poskytnutí informací**.

„Odpuštění navýšení o inflaci, v některých případech domluva o odložení nájemného.“
(Libor Pokorný, starosta, Bystřice nad Pernštejnem)

„Odklad zvýšení nájemného.“ (Jiří Zavřel, starosta, Radešinská Svratka)

„Bezplatné poskytnutí dezinfekce pro domácnosti.“ (Jan Sobotka, starosta, Vrchlabí)

„Informační letáky pro obyvatele, informace o krizové lince.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

2.4 Příprava na krizové situace

2.4.1 Povinnosti obcí

Povinnosti obcí týkající se přípravy na krizové situace a jejich řešení jsou upraveny § 18-24 a § 24b zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) (12) a dále v § 8-16 a 19 zákona č. 462/2000 Sb., nařízení vlády k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) (13). Vzorem pro přípravu krizových plánů je také Metodika zpracování krizových plánů vydaná Generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru ČR (14). Níže uvedené povinnosti jsou pouze výběrem z legislativy, plné znění je obsahem zmíněných právních předpisů.

Obce s rozšířenou působností

- starosta obce ve spolupráci s ostatními orgány obce zajišťuje připravenost správního obvodu ORP na řešení krizových situací
- starosta plní úkoly stanovené hejtmánem a dalšími orgány krizového řízení při přípravě na krizové situace a při jejich řešení
- starosta zřizuje a řídí bezpečnostní radu ORP pro území správního obvodu ORP, bezpečnostní rada jedná nejméně dvakrát ročně
- bezpečnostní rada projednává krizový plán ORP, starosta ho poté schvaluje, zpracovává ho HZS kraje v součinnosti s obecním úřadem ORP a dalšími subjekty krizového plánování
- starosta zřizuje a řídí krizový štáb ORP pro území správního obvodu ORP
- obecní úřad ORP zřizuje pracoviště krizového řízení za účelem zajištění připravenosti správního obvodu ORP na řešení krizových situací

Ostatní obce

- může zřídit krizový štáb jako pracovní orgán za účelem přípravy na krizové situace a jejich řešení
- plní úkoly starosty ORP a dalších orgánů krizového řízení při přípravě na krizové situace a při jejich řešení a úkoly a opatření uvedené v krizovém plánu ORP
- poskytuje obecnímu úřadu ORP podklady a informace potřebné ke zpracování krizového plánu ORP
- plní úkoly stanovené krizovým plánem obce s rozšířenou působností při přípravě na krizové situace a jejich řešení

Krizový štáb je svoláván třeba v případě vyhlášení krizového stavu či stavu nebezpečí vztahující se na oblast působnosti ORP, potřeby koordinace záchranných či likvidačních prací, výzvy ze strany Ministerstva vnitra či v situaci, kde je to nutné pro řešení mimořádné události.

2.4.2 Závěry z rozhovorů

Z výpovědí oslovených starostů plyne, že v rámci krizové přípravy obcí jsou adresovány především situace pro český kontext běžnější, jmenovitě záplavy, bleskové povodně či třeba sněhové kalamity. Řešena bývá také reakce na havárii průmyslových či chemických závodů, pokud se takové v okolí obce nachází.

„Máme průmyslovou zónu, kde jsou chemický podniky, opravdu tam záleží na každé minutě. (...) Můžeme nouzově ubytovat až 400 lidí. Vychází to z havarijních plánů

průmyslové zóny, tam je asi 400 lidí, které by bylo třeba evakuovat.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

V rámci krizové přípravy obce dále adresují také obecná témata, jakými jsou třeba určení aktérů, jež by se měli na řešení situace podílet, jejich sebranost či způsob informování občanů.

V rámci krizové přípravy průběžně probíhají školení iniciovaná krajem, ORP, HZS či svazky obcí.

„Chválím Sdružení Hlučinsko, zrovna rok předtím jsme v jeho rámci měli dvoudenní školení na krizové situace, simulovali jsme různé krize, nikdo ale nepočítal s pandemií. Spíš se jednalo o záplavy, bleskové povodně, sněhovou kalamitu. Pandemie mě teda vůbec nenapadla, ale i tohle školení k tomu bylo užitečné. Nikdo na to moc připraven nebyl. Dobré bylo, že jsme uměli psát zprávy pro ORP o tom, co se u nás děje, které po nás chtěli. ORP to dává na kraj a kraj možná někam dál.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

V rámci koronavirové krize se v některých případech uskutečnila i evaluační školení zaměřená na zhodnocení dosavadního průběhu koronavirové krize a přípravu na její pokračování. Realizoval ho například Mikroregion Hlučinsko-západ. Účastnili se ho všichni starostové mikroregionu, zástupce krajského úřadu, krizový pracovník z městského úřadu ORP Kravaře, zástupce akademické sféry – odborník na geoinformatické systémy z Ostravské univerzity a zástupci hasičského sboru. Proběhlo okolo června 2020.

„Školení bylo zaměřeno na zhodnocení situace a sestávalo z teoretické části a praktické části. První část se věnovala tomu, jak by krizové řízení mělo probíhat s ohledem na zákony, paragrafy a předpisy. Praktická část zase řešila, jak to ve skutečnosti probíhalo, co zajišťovaly obce, co ORP.“ (Elen Malchárková, starostka, Strahovice)

Nezkušenost českých měst s řešením pandemické situace měla za následek, že obce byly nuceny improvizovat a hledat řešení situace „za pochodu“.

„Připravujeme se na mimořádné události, na povodně, ale na pandemii ten krizový plán moc nemyslel. Víme, jak máme mobilizovat, ale najednou přišlo něco, s čím krizové plány úplně nepočítaly. Řeší se to za pochodu, ale obce se s tím podle mě vypořádají dobře, znají tu místní situaci, ví, jak na to. Jsme zvyklí pružně reagovat na to, když se něco někde stane. Příprava moc žádná nebyla, ale myslím si, že se s tím většina těch subjektů veřejné správy vyrovnala dobře. Zejména na té nejnižší úrovni – menší obce, ale i kraje se pak vzpamatovaly a zvládaly to nějakým rozumným způsobem.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

„Nemyslím si, že by byla připravenost na pandemii, bylo to daleko živelnější než příprava na povodně. Na povodně jsme připraveni a víme, kdy, jak a co máme dělat. Neříkám, že to máme zažité, pokaždé je tam něco jiného, ale nějaký ten základ, od kterého se odrazíte. Minulý rok v září to byla jedna velká živelná hmota a podle toho se fungovalo.“ (Kateřina Halaštová, starostka, Krhová)

„Na koleni jsme tvořili krizový plán, operativně ve chvíli, kdy už to šlo na tu krizi.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

Důležitým tématem při krizové přípravě obcí je vyhrazení prostor, které by v případě krize mohly sloužit jako evakuační či nouzové centrum. Zvláště pro menší obce je nepraktické a finančně náročné držet takové prostory dlouhodobě prázdné. Typickým řešením je vhodné prostory za běžného stavu využívat k jiným účelům, případně pronajímat soukromníkům a smluvně ošetřit, že tyto prostory budou v případě

potřeby využity k řešení krize. Více se roli obecního majetku při řešení věnuje kapitola 2.3 Obecní budovy a budovy občanské vybavenosti.

„Snažili jsme se zabránit zbavení našeho objektu. Je tam menší hotel, restaurace, vyvařovna a chatičky, je to bývalý kemp, zmodernizovali jsme ho. Provozuje to soukromá fyzická osoba, ale máme tam zadní vrátka, že v krizi nám vyjdou vstříc a ubytují potřebné – v případě vykázaní, výbuchu domu, lidí bez domova, kteří musí do karantény... Dokonce se nám stalo, že došlo k výbuchu bytovky. Máme to máme jako záložní místo, kde můžeme okamžitě rozhodnout, že se tam ty lidi můžou ubytovat.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

Za klíčový komunikační kanál v případě krizové situace a potřeby rychle informovat občany je považován obecní rozhlas.

„Klíčový je pro nás rozhlas. Hustopeče se rozrůstají. Už bychom během pár minut nedokázali varovat všechny obyvatelé, proto ho znovu zavádíme. Máme průmyslovou zónu, kde jsou chemický podniky, opravdu tam záleží na každé minutě. To byl taky jeden z impulsů, proč se vrátit k rozhlasu a zavést ho i do nových čtvrtí.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

Mezi oslovenými obcemi také zazníval názor, že na řešení krize obce vyčleňují spíše méně prostředků a že do budoucna by mělo dojít ke zvýšení finančních i materiálních rezerv pro případ opakování podobných situací.

„Určitě budeme více myslet na to, že se taková věc může opakovat a budeme na to mít finanční a materiální rezervy. (...) Chceme posílit vybavení zásahové jednotky hasičů.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střezimíř)

K řešení budoucí krize by také dle oslovených měla přispět důkladnější práce s informacemi o vlastních obyvatelích, tedy konkrétně sdružování kontaktů a informací o stavu ohrožených obyvatel obce.

2.5 Finance obcí v době koronaviru

Jako jedno z hlavních témat týkající se finančního dopadu byla zmiňována **nejistota ohledně vývoje epidemické situace a nepředvídatelnosti legislativních úprav příjmů obcí**. Jednalo se především o **dopad na obecní rozpočty**, jejichž podstatný díl tvoří příjmy z tzv. rozpočtového určení daní. V období, kdy současně docházelo k výpadkům dalších příjmů, vedla tato nejistota k přehodnocování plánovaných investic a plánování rozpočtu jako takového.

„Problémy očekáváme, na přelomu roku se vytvářel rozpočet obce. Nevěděli jsme, jak to bude – vloni došlo ke změně legislativy, se kterým jsme se neztotožnili, přišlo nám to jako populistické snížení daňové zátěže. Z hlediska toho, jak je postaveno přerozdělování peněz na základě zákona o rozpočtovém určení daní, není plnění obecního rozpočtu takové, jako dřív.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střezimíř)

„Máme obavy o dopad krize na náš rozpočet. Nebudeme moci některé plány realizovat v původním rozsahu ... Čekám, jak se fyzicky krize dotkne rozpočtu, počítám s tím, že bude méně peněz z veřejného rozpočtu, nyní se mluví o 20 %, ale já jsem skeptik. Znovu se dívám na navržené investice a koukám se, zda nejdou nějak snížit náklady. Přemýšlíme například nad lokální čistírnou místo připojení na vodovod. V půlce roku se podíváme na příjmy a budeme přehodnocovat, které projekty jsou nutné a které je možné odložit.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

Některé obce proto byly **při plánování rozpočtu opatrnější** a pokud nebude situace ohledně příjmů jasnější, zaměří se převážně na neodkladné investice, které jsou například navázány na čerpání dotací.

„Jsme opatrnější – příjmy budou menší.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

„A také snížené daňové příjmy, zpomalí se ekonomika a nebudou nám do obce chodit peníze. Nejistota v rámci plánování a financování akcí.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

„Ponížili jsme příjmy na -10 % než byla předpokládaná skutečnost loňského roku. Nevím, jestli toto snížení bude dostatečné, věštíme z křišťálové koule, protože ani paní ministryně financí neví, jaký bude schodek a jak to bude vypadat. Snažíme se situaci sledovat a odhadovat. V polovině roku si sedneme na rozpočet a budeme se bavit o tom, jestli jsme schopni to zvládnout, jestli jsme schopni ho naplnit, jestli jsou nějaké úkoly neodkladné – intenzifikace provozu čistírny odpadních vod, likvidace chemické skládky – na to jsme dostali dotace, to nemůžeme odložit. Když se obci dobře daří, snažíme se dělat hodně investic, ve Voticích jsme si kromě toho také ukládali – tzn. kousek po kousku jsme si dělali nějaký polštář (80-90 milionů) – zdá se to jako hodně, ale při 250milionovém rozpočtu to není tolik peněz. Ve chvíli, kdy jsou obrovské výpadky a zvýšené výdaje, dá se tím přikrýt to, že se připravíme na krizi. Budu vysvětlovat zastupitelům a bude to velmi komplikované vzhledem k politice státu, že zábava skončila, musíme se chovat jako v ekonomické krizi, nesmíme investovat do věcí, které nejsou nezbytně nutné.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

Jiné obce zastihla epidemie v procesu realizace rozsáhlejších investičních projektů, kvůli kterým není teď v rozpočtu prostor pro další úspory. Prostor pro optimalizaci provozu je pro menší obce těsnější než pro velká města. A to vytváří velký tlak na plánování rozpočtu.

„Největší problém – peníze. Jsme v nebyvale veliké investici – budujeme to v rámci svazku obcí. Sdružení 7 z 21 obcí, které společně realizují vodovod za neskutečně těžké peníze. Většina obcí si na to musela půjčit (úvěr). Tam jsou špatné ekonomické vyhlídky. Když jsem připravoval rozpočet na příští rok, s mírou opatrnosti, dělalo se mi to hodně špatně. Když se na to koukám teď – na konci prvního kvartálu, těžko se mi to realizuje.“ (Josef Škvor, starosta, Teplýšovice)

„Musíme udržet provoz, který je velmi nákladný. Úřad prostě musí fungovat a stát nám na něj nedává peníze v dostatečné výši, musí fungovat to, aby se lidi dostali po silnicích do práce, musí téct voda, musí odtékat špinavá voda. Když se tyto věci uváží v rozpočtu, na ty investice příliš prostředků poté, co se sníží daňový výnos firem, a poté, co se dělají daňové experimenty ve sněmovně – nebudeme mít prostředky. To bude velmi složité, bude se muset jít s kůží na trh. Jsem na to připravený, ale nevím, jak ti zastupitelé, potažmo občané, tohle pochopí. (...) Možná velké obce a magistrátní města mají na to, něco ušetřit v provozu, ale my, kteří hospodaříme normálně, nemáme téměř žádné provozní výdaje, nehýříme, do provozu dáváme to, co je nezbytně nutné. Nevím, jak bych šetřil na provozu svého úřadu, když potřebujeme rozsvítit, zatopit, jako správný hospodář nemám úředníky navíc, kteří by se flákal.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

Z pohledu příjmů jsou **dotace** považovány za jejich **důležitý zdroj**, který mají obce využít. Ty ale zároveň představují finanční závazek v průběhu jejich realizace. Pokud se obcím naskytne možnost dotace získat, nechtějí propásnout šanci je využít, protože jejich získání předchází vysoká nejistota a často i roky čekání.

„Dneska jdeme jenom do těch investic, které jsou podpořeny z dotací. Myslím si, že nám to hodně pomáhá – mám okolo sebe lidi, kteří v tom umí chodit, takže umí napsat projektovou žádost, umí udělat výběrové řízení.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

„EU na boj s covidem přidělila tuším finance, takže sledovat to a využívat.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

„Bude propad v ekonomické situaci a příjmech obce. V roce 2020 byl propad skoro 2 miliony korun oproti roku 2019. To bude pro všechny obce problém. Máme rozpracované investice, ale nevím, co s nimi bude. To cítím jako velké nebezpečí. (...) Určitě, vždy je spoluúčast. Dotace se snažíme získat na maximum věci, které realizujeme.“ (Elen Malchárková, starostka, Strahovice)

„Tohle se u nás nestalo, máme po auditu hospodaření obce, a i auditoři konstatovali, že de facto pro nás byl rok 2020 z hlediska toho, co se podařilo dostat do obce za dotační peníze na investiční akce, úspěšný. Protože o některé věci jsme žádali dřív bez úspěchu a v roce 2020 nám to zrovna všechno vyšlo. ... Dostat ty peníze sem znovu už by se nám třeba nemuselo povést.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střezimíř)

U realizace projektů podpořených dotacemi jsou zásadní **prostředky na spoluúčast**, které jsou v době **snížených příjmů ohroženy**. Někdy se tak musí obce poohlížet po různých finančních nástrojích, aby zvládli investice z hlediska peněžních toků.

„Na konci roku jsem i jednal s bankou o kontokorentu, měl jsem ho v záloze, protože jsem měl strach, že možná nebudeme stíhat cash flow. Chtěli jsme ty úspěšné dotace realizovat i za cenu toho, že bychom si museli půjčit peníze na spoluúčasti, byla na tom shoda se zastupiteli. ... Nakonec to nebylo třeba, ufinancovali jsme to.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střezimíř)

Koronavirová epidemie přinesla pro obce **zvýšené náklady** zejména **při zajišťování hygienických pomůcek, dezinfekci prostor a testování zaměstnanců**. Tyto náhlé výdaje pak tolik nepřekvapily obce, které si odkládaly prostředky do krizového fondu již před vypuknutím pandemie. Na jejím začátku, kdy ještě nebylo tolik informací o vlastnostech viru COVID-19 a účinných opatřeních, bylo ovšem pro starosty obtížné nastavit vhodná opatření, aby neutráceli peníze zbytečně.

„Museli jsme udělat rozpočtové opatření (roušky, dezinfekce a podobně.). Vloni jsme dali milion korun na ochranné prostředky, vyčerpalo se asi 600-700 tisíc. Letos jsme plánovali 200 tisíc korun a zvedli jsme to o dalších 500 tisíc korun. Kvůli respirátorům, povinnosti testovat apod.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

„Vytvářeli jsme navíc větší položku pro krizový fond pro nákup ochranných prostředků, abychom byli lépe zásobováni, to na začátku všichni podcenili (...) Ze zákona každá obec tuto věc mít musí, je na to ze zákona i položka v obecním rozpočtu. Myslím si, že obce na to ale vyčleňovaly příliš málo peněz.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střezimíř)

„Ne, že bysme něco nechtěli, ale spíš ty zkušenosti postupně ukazovaly, že to nebude třeba a že za to [různá opatření] třeba vyhodíme hodně peněz. ... Najít kompromis, najít zlatou střední cestu, abychom neutráceli zbytečně, ale na druhou stranu, abychom nepřišli pozdě.“ (Jiří Hamrozi, starosta, Jablunkov)

Během vyhlášeného nouzového stavu také docházelo k **opakovanému omezení pohybu osob** venku, mimo své bydliště, nebo později k zákazu cestování mezi oblastmi obecních katastrů či okresů. To se projevilo zejména v rekreačních oblastech, kam se začali přemísťovat lidé, kteří sem jezdí na chaty

a chalupy a nemají tu trvalé bydliště. **Zvýšené náklady na infrastrukturu** pak dopadaly nejen na místní obecní rozpočty, ale i na vnímání rekreatantů obecně. Řešením toho bylo například vyčíslení nákladů a dohoda na daru obci v této výši.

*„(...) Navýšení produkce odpadu a problém s jejich likvidací, zejména od rekreatantů. Nemyslím si, že jsou zátěží pro obec obecně, ale v tuto chvíli to tak bylo. Než jsme se adaptovali, bylo to obtížné, odpadu bylo víc a byl produkován v jinou dobu než obvykle. (...) Problém s vodou, jsme v suché oblasti, obec provozuje dva vodovody. Jeden ve Střezimíři a jeden v místní části Bonkovice. Ta byla a je enormně vytižená lidmi, kteří se sem během pandemie ukryli. (...) Vypočítali jsme ztrátu pro obec, kterou způsobilo, že tu nemají trvalé bydliště, oni pak v této výši obci poskytnou dar. Místní je pak lépe uznávají.“
(Miloš Jelínek, starosta, Střezimíř)*

Některé **obce** v rámci pomoci místním podnikatelům, aby udrželi důležité služby, dokonce **doplácely nájemné či přispívaly na energie**. Někde k podpoře přistupovali plošně, jinde na základě individuálního posouzení.

*„To by vám potvrdili starostové malých obcí – když chcete mít doktora, obchod, poštu... tak to musíte podporovat. Ani jeden z těchto subjektů například neplatí nájem. Obchod v zimě i peníze podporujeme, jinak by nevydělali. Vydělají až v sezóně díky rekreatantům. Finanční částka je příspěvek na energie. Už nyní jsme tuto položku v rozpočtu navýšili.“
(Miloš Jelínek, starosta, Střezimíř)*

„Na jaře jsme odpustili nájemné a další náklady jako stočné a podobně. (...) „Aktuálně máme na zastupitelstvu program na odpuštění nájmu a snížení aspoň na další rok, nevím, zda se po krizi lidi do restaurace vrátí. Nájem měli odpuštění na první kvartál, teď funguje i covid nájemné, kde musí aspoň část zaplatit – obec půlku, stát půlku.“ (Kateřina, Charvátová, starostka, Rybníky)

„Zařízení, která byla v našich objektech, tak těm jsme odpustili čtyři měsíce nájmu za loňský rok.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

„Přes radu se schválilo oprostění od nájemného pro kosmetičku. To nájemné jsme jí odpustili v celkové výši.“ (Kateřina Halaštová, starostka, Krhová)

„Ta pomoc se týkala při té loňské jarní vlně, kdy se podporovali podnikatelé – byl to vždycky individuální přístup na základě nějaké žádosti živnostníka, který byl omezený nějak těmi opatřeními, dávalo se až do výše 10 000 korun na nájem a na energie. Pak byla druhá podpora u podnikatelů nebo živnostníků, kteří byli v nějakých městských objektech v podnájmu – odpouštělo se jim nájemné za určité období, v případě, že nemohli podnikat.“ (Josef Matocha, tajemník MěÚ, Valašské Meziříčí)

„Doplácíme nájem do 50 % covidu nájemného.“ (Hana Potměšilová, starostka, Hustopeče)

„Odpouštěli jsme 80 % nájmu u nebytových prostor, které pronajímáme podnikatelům, kteří byli zasaženi opatření.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

K omezování pohybu nedocházelo jen v případě trávení volného času, ale také v případech studia či možnosti výkonu práce, ať už to bylo kvůli vládním nařízením, nebo kvůli rozhodnutí jednotlivých organizací. **Volnou kapacitu řemeslníků a studentů využili v jedné obci pro opravy mobiliáře a úpravy veřejných prostranství.**

„Lidé, co pracovali s vlastním živnostníkem pro firmy, přišli během koronaviru o práci. Firma buď přišla o zakázky nebo chtěla omezit počet lidí na pracovišti kvůli přenosu viru. Jsou to ale třeba mladí kluci, co mají rodinu a splácí hypotéku. Obec je v rámci podpůrného programu zaměstnala na dohodu (to jsem mohl, ověřoval jsem si to). Za dobu pandemie jsme udělali tolik práce... Já bych je normálně neurval, jsou to poptávaní tesaři, zedníci... Měl jsem seznam malých úprav bez výběrka, všechno se to krásně stihlo. Pak mě podnítil syn, který zrovna končil VŠ, že je spousta studentů VŠ i SŠ, co zůstali doma. Nakoupil jsem barvy a štětce, zaměstnal jsem je na vedlejší pracovní poměr a dal jsem jim natírat plot u tenisového kurtu a naučnou stezku. Přivydělali si a mělo to i sociální aspekt – obec jim dokázala v této době pomoc.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střezimíř)

V důsledku omezení služeb a veřejného života **došlo k propadu příjmů obcí z hospodářské činnosti**, například snížením či odpuštěním nájmu v nebytových prostorech, přerušením provozu parkovacích automatů či snížením tržeb v obecních restauracích a podobně.

„Menší příjmy pro obec z hospodářské činnosti.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střezimíř)

„Snížení příjmů z parkovacích automatů – to bylo i nařízení vlády, že se to muselo vypnout, aby nedocházelo k dotykům a přenosům. Pokračovali jsme v tom, i když to vláda už nevyžadovala (na podzim). Ale když se neplatilo parkovné, tak tu pak stáli místní, ale nedalo se zaparkovat, když chtěl někdo nakoupit. Zrušili jsme to těsně před Vánoci.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

„Propad v tržbách je veliký, snažíme se to neřešit z rozpočtu obce. Snažíme se propad pokryt nabídkou jídel, pochutin a nápojů a nebýt ztrátoví. Trochu se to daří.“ (Elen Malchárková, starostka, Strahovice)

Protikoronavirová opatření kromě snížení příjmů přinesla v některých případech také **snížení nákladů pro obecní rozpočty**, jednalo se například o úspory související s omezením provozu budov (vytápění, osvětlení, úklid apod.) a pořádáním společenských akcí pro veřejnost (poutě, plesy, koncerty, festivaly a další akce)⁶.

„Ponižoval se rozpočet na provoz školy – netopilo se ve škole, nesvítilo. (...) Máme tu pout, tam vždy vybereme 300 tisíc na nájmech, to letos nebylo. Zas jsme ale nedělali velký program, takže to byla nula od nuly.“ (Dagmar Sahánková, starostka, Hostinné)

Velkou **výhodu** z hlediska stability příjmů pak **měly obce, které mají trvalý příjem** pocházející z **oblastí nezasažených koronavirovou epidemií a souvisejícími omezeními**. Tyto zdroje jim umožňují realizaci některých projektů i bez dotací.

„Obecní rozpočet je díky skládce EKO Chlebičov luxusní a přináší peníze do rozpočtu. Skládka v blízkosti obce je významný přínosce příjmů. Snažíme se i o jiné zdroje příjmů, třeba se ucházíme o dotace, jak to jde. Ale můžeme si dovolit realizovat některé projekty i z vlastních zdrojů, nemusíme čekat roky na dotační titul. Pokud něco potřebujeme, dokážeme si to zrealizovat z vlastních peněz.“ (Zuzana Kašná, starostka, Chlebičov)

Z hlediska finančního plánování a hospodaření bude pro některé obce do budoucna důležité zaměření na **vytváření rezerv**.

⁶ Výsledná bilance záleží na přístupu jednotlivých obcí a nelze ji v rámci odpovědi našeho výzkumu zobecnit.

„Určitě budeme více myslet na to, že se taková věc může opakovat a budeme na to mít finanční a materiální rezervy.“ (Miloš Jelínek, starosta, Střezimíř)

Některé obce uváděly, že se po prvotní nejistotě začaly se už v situaci **začínají lépe orientovat** a tudíž ví, jak s ní pracovat.

„V loňském roce i vliv na stavební investice, hlavně zpočátku panovala nejistota. Dnes už se zase investice rozjíždějí. (...) Letos jsme začali dvě velké stavby – jednu jsme začali, druhou včera vysoutěžili. Jedna za 16 milionů, druhá za 19 milionů. Chystáme také tělocvičnu za 62 milionů, kterou bychom také letos chtěli začít. Nyní už trochu víme, jak se situací pracovat, takže se to trochu hýbe.“ (Lukáš Kubný, starosta, Kobeřice)

Zatímco někteří předpokládají, že se **důsledky koronavirové epidemie projeví na ekonomice až po delší době**.

„Ten dopad přijde s nějakým delším časovým odstupem.“ (Jiří Slavík, starosta, Votice)

ZÁVĚR

Cílem výzkumu bylo zmapovat zkušenost obcí v ČR jako důležitých aktérů při řešení koronavirové epidemie. Původně byly stanoveny tři hlavní oblasti zkoumání (Proměna fungování obecní samosprávy, Adaptační strategie a podpora ekonomického sektoru soukromých stravovacích zařízení a Obecní budovy a budovy občanské vybavenosti), nicméně v průběhu zkoumání byly identifikovány a popsány další dvě oblasti popsané ve stejnojmenných kapitolách – Příprava na krizové situace a Finance obcí v době koronaviru.

Uvedená zjištění slouží k aktualizaci indikátorové sady projektu Smart City Compass o prvky vedoucí z lepšímu zvládnutí krizových situací v obcích. Dále mají tato zjištění zprostředkovat síťovým organizacím zaměřeným na podporu měst a obcí přístup místních samospráv k nastavení opatření pro zvládnutí epidemické situace, což může usnadnit nastavení vhodné formy a zacílení pomoci. Jednotlivým obcím pak mají tato zjištění zprostředkovat vzájemnou inspiraci. Hlavní zjištění podle jednotlivých oblastí jsou uvedena níže.

Proměna fungování obecní samosprávy

- V rámci obecních úřadů byly zavedeny dva typy omezení – orientovaná na vnitřní chod úřadu a na kontakt s klienty. Všechny změny byly shodně motivovány snížením počtu osob v budově úřadu a omezením osobního kontaktu.
 - Mezi opatření orientovaná na klienty patřilo především omezení úředních hodin, přijímání předem objednaných klientů či přesun komunikace s klienty či části agendy do elektronické či telefonní podoby.
 - Mezi opatření zmařená na vnitřní chod úřadu se řadilo především zavedení práce na dálku, střídání skupin zaměstnanců na pracovišti či zavedení online komunikačních platforem.
- Zasedání zastupitelstva a dalších kolektivních orgánů obce se typicky přesunula do větších či venkovních prostor, začala se dodržovat hygienická opatření, omezila se četnost zasedání, došlo k částečnému přesunu do digitální podoby (opět s využitím online komunikačních platforem). Vzhledem k omezeným možnostem účasti veřejnosti na zasedáních došlo v některých případech k promítání pro veřejnost (například do velkého sálu místního kina), streamování na web či zveřejnění záznamu.
- Obce si zpočátku koronavirové krize stěžovaly na nedostatek informací o dění a návodů, jak má místní samospráva jednat. S postupem času se naopak množily zmínky o informační zahlcenosti obcí. Obce opakovaně uváděly potřebu rozříděných a interpretovaných informací reagujících na jejich situaci. Kapitola 2.1.3 Informovanost obcí obsahuje přehled klíčových informačních zdrojů a komunikačních kanálů, kterými k obcím proudily informace.
- Obce zmiňovaly vnímané informační zahlcení občanů – informací dle zástupců obcí bylo moc, často se měnily a pro občany byly mnohdy nesrozumitelné. Ti se pak ve zvýšené míře obraceli na obce s dotazy. Kapitola 2.1.4 Informovanost občanů obsahuje přehled klíčových komunikačních kanálů od obcí k občanům.
- ORP pro obce a další organizace ve svých správních územích zajišťovaly a distribuovaly ochranné prostředky, koordinovaly dobrovolníky, poskytovaly informační servis, konzultace a poradenství. Sdružovaly také informace z obcí a předávaly je vyšším orgánům veřejné správy. Podílely se také na zřizování prostor pro testovací a očkovací centra a pro nouzové ubytování.
- Meziměstská spolupráce probíhala často v rámci svazků obcí. Docházelo ke sdílení informací, zkušeností, dobré praxe a vzájemnému poskytování psychické podpory. Sdílen byl také materiál na tvorbu ochranných prostředků a samotné prostředky. Obce tyto prostředky také společně

nakupovaly a distribuovaly. Obce si také mezi sebe dělily náklady na provoz testovacích a očkovacích center.

- Většina úkonů jako například zajištění testování a očkování občanů, zřízení karanténních míst pro osoby vykázané nebo bez přístřeší, dovoz hotových jídel či potravin obyvatelům a mnohé další, byly výsledkem společné snahy více (i mimoobecních) subjektů. Obce spolupracujícím subjektům na oplátku nezřídka poskytovaly ochranné prostředky. Kapitola 2.1.7 Spolupráce s dalšími subjekty obsahuje přehled klíčových subjektů, se kterými obce na řešení situace spolupracovaly.

Adaptační strategie a podpora ekonomického sektoru soukromých stravovacích zařízení

- Většina dotázaných obcí považuje stravovací zařízení za důležitou součást místního podnikatelského prostředí. Zachování jejich provozu má významný sociální a komunitní dopad. Stravovací zařízení slouží jako místa pro setkávání občanů a jejich užívání je často navázáno na aktivity spolků.
- Ačkoliv jsou stravovací zařízení považována za důležitou součást pro místní dění, zhruba polovina dotázaných obcí jim v době krize neposkytla žádnou podporu.
- Ti, co podporu poskytovali, tak činili nejčastěji skrze odpuštění, slevu, nebo odklad nájmu, případně jiných plateb obci. V některých případech pokračovaly slevy na nájmech i po spuštění vládního programu „Covid nájemné“. Některé obce plánují pokračovat s touto formou pomoci místním podnikatelům i po případném rozvolnění platných omezení.
- Některé obce přijímaly aktivní roli v propagaci místních podniků a zdarma zpřístupňovaly svoje komunikační kanály a zároveň tak vytvářely potřebný informační servis o dostupnosti stravování pro obyvatele. Oslovení zástupci z oboru stravování a pohostinství hodnotili spolupráci se samosprávou v oblasti propagace a marketingu v obecné rovině jako nedostatečnou.
- Zpočátku první vlny pandemie byla klíčová pomoc pro stravovací zařízení poskytována formou zajišťování dezinfekce a ochranných pomůcek, které umožnily udržení provozu těchto zařízení.
- Iniciativa některých obcí spočívala ve snaze přijmout na sebe aktivní roli za účelem propojení nabídky a poptávky. Některé obce samy zajišťovaly rozvoz jídel, jiné zastávaly koordinační roli, aby zajistily stravování lidem, kteří nejsou schopni své potřeby zabezpečit samostatně nebo pomocí svých blízkých. Toto řešení přispělo k částečné kompenzaci výpadku poptávky. Objevily se i případy postupného snižování zájmu o tuto službu, jelikož neodpovídala potřebám cílových skupin především cenami či nabídkou jídel.
- Existují obavy, zda po konci omezení bude možné vrátit komunitní život na dřívější úroveň, protože část občanů si v mezidobí našla alternativu ke službám místních stravovacích zařízení. Některé obce proto považují za důležité zaměřit se na aktivizaci občanů k účasti na společenském životě v daném místě.

Obecní budovy a budovy občanské vybavenosti

- Budovy občanské vybavenosti, které bývají obvykle v majetku obcí, představují zásadní kapacitu a příležitost pro řešení či zmírnění dopadů krizových situací.
- Ve většině oslovených obcí, které nějaké stavební projekty během pandemie připravovaly, nedošlo ke změně jejich parametrů.
- Ke změnám ve stavebních projektech (pozastavení či zrušení) docházelo zejména kvůli snížení příjmů obcí anebo z obavy, že k tomu dojde.
- Zřízení nouzového ubytování se týkalo různých cílových skupin obyvatel (například rodiny v nouzi, vykázané osoby, záchranné složky a pacienti nad kapacitou nemocnic), nikoliv jen lidí bez domova.

- Dle možností obcí je možné k nouzovému ubytování využít jak objekty, jejichž primární funkcí je poskytování ubytování (hotel, kemp, ubytovna a podobné), tak i objekty určené k jiným funkcím.
- Pro zvládnutí koronavirové epidemie, zvláště v jejím začátku, bylo důležité zřídit prostory, odkud se koordinovala pomoc a kde se vyráběly či distribuovaly hygienické prostředky.
- Velké prostory s kapacitou desítek či stovek osob (kulturní domy, kina, restaurace a jiné) představují nepostradatelné zázemí pro jednání orgánů obce bez nutnosti vyloučení veřejnosti; zároveň umožňují dodržovat přísnější hygienické požadavky.
- Pro testovací a očkovací centra bylo kromě zdravotnických zařízení možné využít některé budovy občanské vybavenosti (například kulturní domy či sportovní haly); k rychlejší adaptaci a nižším nákladům na úpravy přispěly vhodné vlastnosti budovy (možnost přizpůsobení provozu, vhodné materiály z hlediska zajištění hygieny, dostupné technické vybavení a další).
- Zprovoznění očkovacích a testovacích center se dělo ve spolupráci s dalšími klíčovými subjekty, které mají znalosti a zdroje v oblasti zdravotnictví (například nemocnice, kliniky) a jsou schopny rychle rozhodovat a jednat (například Armáda ČR, inovační centrum).
- Školy a školky jsou velmi důležitá společenská zařízení, jejich omezení provozu má velký celospolečenský dopad⁷, jelikož zajišťují poměrně komplexní nabídku služeb pro děti a studenty.

Příprava na krizové situace

- Obce v rámci krizové přípravy řeší pro český kontext běžnější situace (záplavy, bleskové povodně, sněhové kalamity, havárie v průmyslových zónách atd.), na epidemie či pandemii se často vůbec nezaměřují.
- Nezkoušenost českých měst s řešením pandemické situace měla za následek, že obce byly nuceny improvizovat a hledat řešení situace „za pochodu“.
- Obce považují za klíčový komunikační kanál v krizových situacích obecní rozhlas.
- K řešení budoucích krizí přispěje také důkladnější práce s informacemi o vlastních obyvatelích, tedy konkrétně sdružování kontaktů a informací o stavu ohrožených obyvatel obce.

Finance obcí v době koronaviru

- Zásadní vliv na finanční plánování, kromě zvýšení výdajů na opatření, snížení příjmů z hospodářské činnosti a rozpočtového určení daní, měla nejistota způsobená nepředvídatelností legislativních úprav příjmů obcí.
- Dotace jsou pro investiční projekty vnímány jako zásadní zdroj příjmů.
- Snížení příjmů představovalo pro obce vysoké riziko nedostatku prostředků na finanční spoluúčast při realizaci projektů z dotací. Spoluúčast se obce snažily zajistit i skrze vyjednání úvěru.
- Menší obce vnímají udržení místních služeb jako svůj důležitý úkol; rovněž na to vynakládají finance z rozpočtu (skrze odpuštění nájmu, příspěvku na energie a další podobná opatření). Tyto náklady se v období pandemie ještě zvýšily vzhledem k horší ekonomické situaci některých služeb.
- V několika případech znamenala pandemie úsporu na výdajích v důsledku omezení provozu některých budov (například nižší spotřeba energií v zavřených budovách).
- Velkou výhodou z hlediska stability příjmů pak měly obce, které mají trvalý příjem pocházející z oblastí nezasažených koronavirovou epidemií a souvisejícími omezeními.
- Některé obce se do budoucna plánují zaměřit více na vytváření finančních i materiálních rezerv.

⁷ Předmětem našeho výzkumu byly spíše krátkodobé dopady způsobené omezením provozu školských zařízení. Ovšem již nyní lze sledovat zásadní dopady na bio-psycho-sociální úroveň žáků a studentů.

PŘÍLOHY

Vývoj koronavirové epidemie a dopad na města a obce ČR

Prvním městem v ČR, které bylo konfrontováno se šířícím se virem SARS-CoV-2, byla Praha, a to sice z důvodu zvýšeného rizika nákazy na pražském letišti, jak kvůli turistům navštěvujícím Prahu, taktéž kvůli Čechům vracejícím se ze zimních dovolených. K tomuto tématu byla 26. ledna 2020 svolaná na letišti tisková konference, během které ministr zdravotnictví Adam Vojtěch a hlavní hygienička Eva Gottvaldová představili preventivní opatření, která budou na letišti platit. Ředitel české kanceláře WHO Srđan Matić uvedl situaci na letišti Václava Havla do globálního kontextu začínající pandemie a zdůraznil, že WHO v tuto chvíli nedoporučuje jakékoli omezení v mezinárodním pohybu osob a zboží. Již 31. ledna byla zmíněná opatření rozšířena i na mimopražská letiště (Ostrava, Karlovy Vary, Brno, Pardubice), která se tímto způsobem dostala na seznam dalších měst postižených pandemií.

V průběhu února letiště zůstala hlavní arénou událostí souvisejících s novým typem koronaviru. Kromě rušení dalších leteckých spojů s oblastmi, které se nově vyhodnocovaly jako rizikové (jednotlivé regiony Číny, Jižní Korea, následně severní Itálie), nedocházelo k významným událostem, který by v souvislosti s šířením viru ovlivňovaly život měst a obcí v ČR. Teprve koncem měsíce se ve městech kvůli spekulacím o možném lockdownu a problémech se zásobováním vyskytla „nákupní horečka“, v jejímž výsledku byly v lékárnách vykoupené ochranné pomůcky a volně přístupné léky, v supermarketech hygienické potřeby a základní trvanlivé potraviny (15).

První případy nakažení novým typem koronaviru byly Ministerstvem zdravotnictví potvrzeny 1. března 2020 u dvou občanů z Prahy a 1 z Ústí nad Labem, přičemž oba byli hospitalizováni na infekčním oddělení pražské Nemocnice Na Bulovce. Nicméně na začátku března se dopad na města nadále omezoval na jednotlivé případy, ve kterých byly kvůli obavě z šíření koronaviru nebo na doporučení zodpovědných orgánů odloženy, nebo zrušeny významné události, např. světový pohár v biatlonu v Novém Městě na Moravě.

Za jistý zlomový bod, zvláště pro rodiny, se dá považovat pozastavení prezenční výuky na základních, středních, vysokých i vyšších odborných školách od 10. března. Výuku dětem měly částečně zajišťovat školy dálkově a částečně rodiče. Od stejného dne se zakázaly akce pro více než 100 osob; u řady událostí pořadatelé proto omezili kapacitu na 99 osob. I to ale nemělo dlouhého trvání, když byl od 12. března vyhlášen nouzový stav a pouze několik dnů platící omezení otvírací doby restaurací a podobných provozoven do 20 hod. se od 14. března zpřísnilo na jejich celkové uzavření.

V pondělí 16. března byl vládou svolán ústřední krizový štáb. Zároveň byl vyhlášen zákaz volného pohybu osob na území České republiky s výjimkou cest do zaměstnání, do zdravotnických zařízení, za rodinou a dalších nezbytných cest. Seniorům bylo doporučeno, aby po dobu trvání nouzového stavu nevycházel z domova s výjimkou cest za účelem zajištění nutné zdravotní péče. V souvislosti s tímto opatřením vláda nařídila starostům obcí zajistit osobám starším 70 let pomoc při zvládnutí základních životních potřeb, včetně nákupů potravin a léků. V oblasti podnikání došlo naopak k vyjmutí ze zákazu otevírání provozoven prodávajících textilní galanterii a další podobný sortiment. Vláda schválila záruku na podporu podnikatelů a živnostníků.

Hlavním ohniskem nákazy byla sice po celou tuto dobu Praha, nicméně ohniska s vysokým procentuálním výskytem onemocnění se začala objevovat v Olomouckém kraji, kde došlo na základě

vyhlášky Krajské hygienické stanice dokonce k „neprodyšnému uzavření“ několika měst a obcí⁸. Dnem 19. března byla vyhlášena povinnost si mimo bydliště zakrývat ústa a nos rouškou, šátkem či jinou pokrývkou.

Navzdory dříve citovanému Matícovu výroku musela brzy česká města, pro která představují cizinci důležitou součást fungování, čelit dalším výzvám. Kromě výše zmíněného rušení leteckých spojů probíhalo postupné uzavírání možnosti cest do a ze zahraničí. Od 13. března se při vjezdu do České republiky měřila teplota a v případě zjištění teploty zvýšené nad 38 stupňů Celsia, se dotyčným nařizovala 14denní karanténa. K úplnému uzavření hranic došlo 16. března. Výjimku obdrželi jenom řidiči a další pracovníci dopravních služeb. Omezení se nicméně vztahovala na tzv. „pendlery“, tj. zaměstnance, kteří dojíždí za prací za hranice (platilo až do 14. dubna).

Zvláštní dopad to mělo na města, pro jejichž hospodaření hraje významnou roli příhraniční obchod, cestovní ruch, lázeňství. Zasaženy byly zejména menší města a obce (zvláště lázeňské lokality), kde je daný segment hlavním pilířem hospodářství. Ve větších městech neměl sociální a ekonomický dopad těchto opatření tak obecný charakter, týkal se především některých branží (ubytování, gastronomie) a osob, jejichž životy a přežití se už beztak ocitlo na okraji společenského zájmu, např. drogově závislých (16) a sexuálních pracovníků (17).

Dá se tedy konstatovat, že od pondělí 16. března fungovala Česká republika v jakémsi módu státu uzavřeného jak uvnitř, tak zvenku. Ve městech se zrušily zóny placeného parkování a parkování jen pro rezidenty. Vláda doporučila zaměstnavatelům, aby umožnili pracovníkům práci na dálku (18). Během druhé poloviny měsíce řada měst různé velikosti omezovala spojení MHD a zaváděla prázdninové jízdní řády (např. Praha, Brno, Zlín, Hradec Králové, Žďár nad Sázavou).

Dále byla města konfrontována s novými potřebami v oblasti zajišťování péče pro sociálně slabé skupiny obyvatelstva, které by se mohly podílet na nebezpečném růstu výskytu koronavirového onemocnění – např. pro bezdomovce, což v krátkém horizontu zapříčinilo způsob využívání některých složek městského majetku (19).

Poté, co Češi před obavou ze zavření obchodů, využili posledních možností udělat větší nákup v kamenných prodejnách, ulice měst se vyprázdnily a život se do velké míry přesunul na internet, což mělo v tomto případě globální dosah. Lidé uzavření doma začali tedy představovat jakousi podobu nové normality. Časem mimo „národního šití roušek“, díky kterým profesionální medicínský ochranný materiál – jako například věhlasná dodávka, která na pardubické letiště z Číny dorazila na palubě ukrajinského dopravního letadla 23. března (20) – zůstal ve větší míře k dispozici pracovníkům zdravotnictví, začali lidé vyhledávat i jiné druhy zábavy, o čemž vypovídají neobvyklé trendy v tržbách internetových obchodníků s různými druhy zboží a služeb.

Kromě skokového nárůstu tržeb řetězců obchodujících s potravinami během „nákupní horečky“ v posledním únorovém a druhém dubnovém týdnu, se zvýšení příjmů týkalo mimo jiného poskytovatelů zábavního obsahu (např. online televize) (21). Jeden z poskytovatelů pornografického obsahu zahájil propagační akci, při které svůj placený obsah zpřístupňoval v lokalitách postižených karanténními opatřeními zdarma. Mezi kategorie podnikání, které pandemie ovlivnila v krátkém horizontu, pozitivně patřily také on-line supermarkety, různé internetové obchody, mobilní operátoři a další. Restaurace, které dosud podobnou službu poskytovaly, začaly do velké míry nabízet rozvoz jídel a „okénkový prodej“ s sebou, což platilo i pro řadu podniků, jejichž hlavním byznysem bylo čepování piva.

⁸ Chořelice, Chudobín, Litovel, Myslechovice, Nasobůrky, Nová Ves, Litvle, Rozvadovice, Savín, Tři Dvory u Litvle, Unčovice, Víška u Litvle, Benkov u Střelice, Brníčko, Dětrichov, Dolní Sukolom, Horní Sukolom, Nová Dědina u Uničova, Renoty, Střelice u Litvle, Uničov, Červenka (44).

Poslanecká sněmovna přijala 7. dubna vládní návrh na prodloužení nouzového stavu až do 30. dubna. Avšak za další průlomový bod lze považovat vládou schválený (14. dubna) Harmonogram uvolňování opatření ve školství i v podnikatelských aktivitách, jehož první fáze měla začít už 20. dubna. Tento krok byl odpovědí na nezvyšující se denní počty nově nakažených, přestože velikonoční svátky a příznivé počasí přispěly k přirozenému uvolnění a častějšími vznikly situací, ve kterých se ochranná opatření ani sociální distancování nedodržovaly, a to při stabilním počtu testů okolo 8 tisíc za den. Harmonogram byl v následujících 2 týdnech několikrát revidován, pokaždé za účelem zkrácení dříve stanovených lhůt, po které měla platit dříve nařízená preventivní opatření. Vedle harmonogramu pro hospodářskou činnost a ostatní aktivity, byl přijat i separátní harmonogram pro školství. Navíc byla rozhodnutím Městského soudu v Praze ze dne 23. dubna zrušena s účinností od 27. dubna čtyři vládní opatření týkající volného pohybu osob a omezení maloobchodu. Zároveň toto soudní rozhodnutí umožnilo občanům a firmám podle krizového zákona požadovat po státu náhradu škody, pokud ovšem nevyužily jinou formu podpory, např. tzv. „Kurzarbeit“ (22). V reakci na to byla vládní opatření znovu schválena, ačkoliv se tak stalo na základě jiné právní normy (krizový zákon) a jejich udržení v platnosti vyžadovalo souhlas Sněmovny s prodloužením nouzového stavu. Sněmovna žádosti vlády vyhověla a dne 28. dubna prodloužila nouzový stav do 17. května. Přestože od 28. dubna vláda městům umožnila opětovně vybírání parkovného v zónách placeného stání, rozhodly se Praha a Brno dosavadní opatření prodloužit až do 11. května.

S účinností od 24. dubna zmírnila vláda omezení cestovat do zahraničí. V předchozím období (od 14. dubna) bylo umožněno cestování jen ze závažných důvodů (např. pracovních), nově se povolily i turistické cesty. Nicméně bylo po osobách vracějících se ze zahraničí vyžadováno, aby se prokázaly nejdéle 4 dny starým negativním testem na COVID-19 anebo nastoupily 14denní karanténu (23).

Dalším krokem k otevření hranic bylo schválení systému tzv. „semaforu“ vládou dne 1. června. Dle něj se na týdenní bázi vyhodnocovalo riziko nákazy v jednotlivých zemích, od čehož se následně odvíjela opatření, zda bude při návratu do ČR vyžadován test/karanténa. Přičemž pro občany jiných států cestujících do ČR se pravidla stanovovala přísněji než pro české občany vracějící se ze zahraničí. Pravidla cestování podle tohoto semaforu vstoupila v platnost dne 15. června (24).

Přestože na přelomu dubna a května začal počet zotavených trvale převyšovat počet nově nakažených pacientů a uvolňování postupovalo dle oznámeného harmonogramu, stále docházelo ke krokům, které negativně ovlivňovaly hospodaření měst. Mezi ně patří například rušení festivalů, k čemuž se odhodlali mimo jiné pořadatelé Mezinárodního filmového festivalu v Karlových Varech (25) či jednoho z největších českých hudebních festivalů Colours of Ostrava (26).

Během léta dovolily nízké počty nakažených fungování státu v poměrně uvolněném režimu. Od 25. května bylo opět umožněno fungování gastronomie. Od tohoto dne nebylo už venku při zachování rozestupů vyžadováno zakrytí úst a nosu a po 1. červenci zůstalo povinné už jenom v prostorách pražského metra a ve vlacích v Moravskoslezském kraji. Už v srpnu Ústav zdravotnických informací upozorňoval na rostoucí reprodukční číslo, ministru zdravotnictví se však nepodařilo politicky prosadit návrat některých opatření, např. povinného zakrývání úst a nosu. To se (s výjimkami např. pro žáky ve společných třídách a zaměstnance ve společných prostorech) tak jako tak od 10. září vrátilo, což představovalo předzvěst opatření doprovázejících náběh druhé, podzimní vlny pandemie. Dne 18. září byla zrušena výjimka z povinnosti nošení roušek pro žáky, studenty a učitele během výuky. Zároveň byla omezena otevírací doba stravovacích zařízení a klubů na dobu mezi šestou hodinou ranní a půlnocí.

Po krajských a senátních volbách 2-3. října změnila vláda svůj dosavadní poměrně liberální kurz. Zaprvé už od pondělí 5. října vyhlásila na území České republiky 30denní nouzový stav (27), pak 8. října schválila řadu plošných opatření pro zamezení šíření koronaviru. Od 9. října byl zakázán provoz heren a kasin, provoz a používání vnitřních sportovišť (s výjimkou tělocviku na prvním stupni základních škol), provoz umělých koupališť a veškerých wellness zařízení, pokud se nejedná o zdravotní služby, a také návštěvy

a prohlídky zoologických zahrad, veškeré organizované zájmové, rekreační a další kroužky pro děti od šesti do 18 let (28). Provoz gastronomických podniků, vyjma výdejních okének, byl omezen do 20 hod., povolený počet osob u jednoho stolu byl snížen na 4. Ve vnitřních prostorách těchto zařízení byla zakázána živá produkce hudby a tanec. Dále byly od 12. října zrušeny kulturní, sportovní, společenské a náboženské akce, omezily se počty povolených osob na svatebních a smutečních obřadech a také byla (s výjimkami) omezena prezenční výuka na vysokých, středních a vyšších odborných školách. Dne 12. října vláda opět rozhodla o zpřísnění preventivních opatření v podobě uzavření restaurací, barů a podobných stravovacích zařízení s možností obsluhy přes výdejové okénko pouze do 20 hod., zákaz konzumace alkoholických nápojů na veřejnosti, zrušení prezenční výuky na základních školách a omezení shromažďování se na 6 osob (s výjimkou zasedání politických stran, zastupitelstev apod.) s účinností od 14. října (29). Tato opatření měla platit do konce nouzového stavu, tj. 3. listopadu. Už po týdnu od vstoupení těchto restrikcí v platnost nařídila vláda další zpřísnění s platností od 22. října. Jednalo se o výrazné omezení maloobchodu a služeb s výjimkou prodeje potravin, pohonných hmot, drogerie či novin, tabáku a časopisů, autoservisů, čistíren, lékáren, pohřebních služeb či květinářství. Zároveň bylo zavedeno omezení volného pohybu osob podobné jako během jarní vlny pandemie (30). Od 28. října k tomuto opatření přibyl zákaz vycházení mezi 21 hod. a 5 hod. s výjimkou neodkladných cest. Otvírací doba pro maloobchod byla rovněž plošně zkrácena na dobu mezi 5 hod. a 20 hod. I když v souladu s nálezem Ústavního soudu nebyl zaveden zákaz překračování hranic, po celou tuto dobu fungovala omezení pro cestování mimo hranice České republiky (např. povinné testy nebo karanténa), která zaváděla buď česká vláda nebo vlády sousedních zemí s ohledem na zhoršující se situaci v Česku.

Dne 30. října prodloužila vláda na základě souhlasu Poslanecké sněmovny nouzový stav a s ním všechna platná nařízení do 20. listopadu a následně o dalších 30 dnů do 20. prosince. V odpovědi na námitky nepředvídatelnosti jednání vlády představil ministr zdravotnictví dne 13. listopadu nový systém PES, na jehož základě mělo zavádění a rušení protiepidemických opatření získat systémový charakter⁹. Už 24. listopadu vláda bez konzultací s odborníky rozhodla o změně způsobu výpočtu skóre v tomto systému Pět dnů poté bylo hlasováním vlády rozhodnuto, že před Vánoci bude snížena úroveň systému PES a budou některá opatření rozvolněna, byť data týkající se šíření nákazy pro to neposkytovala jasné odůvodnění. Podle vládního rozhodnutí byly od 3. prosince znovu otevřeny stravovací zařízení a obchodní centra. Brzy po této vlně změkčování platných opatření se pandemická situace zhoršila a vláda se snažila tento kurz korigovat. Co se týče možnosti prodeje nápojů z výdejních okének, chybné formulace v nařízení způsobily značný chaos a ministr průmyslu a obchodu musel skutečný záměr vlády tlumočit občanům prostřednictvím médií. Nakonec došlo k plošnému zakazu prodeje rozlévaných nápojů (detailněji v kapitole Organizační změny). Přejít do nižšího stupně PES znamenal zároveň návrat studentů do škol (střední a vyšší odborné). Ve výsledku ale vedla rozvolnění v době zhoršující se situace k opětovnému návratu do stavu jako před 3. prosince o dva týdny později (31). Dne 23. prosince byl o dalších 30 dnů prodloužen nouzový stav a po vánočních svátcích (27. prosince) byl v souvislosti s rapidním nárůstem počtu nakažených vyhlášen nejvyšší, pátý stupeň, systému PES.

Začalo probíhat první očkování, nicméně na rozdíl od jiných zemí česká vláda nezřídila post vládního zmocněnce nebo koordinátora pro celoplošné očkování. Tuto roli zastal sám předseda vlády ve spolupráci s ministerstvem zdravotnictví. Dne 5. ledna 2021 byl představen centrální systém pro registraci zájemců o očkování, který hned po spuštění (15. ledna) na několik hodin zkolaboval. K představení upraveného systému došlo 21. ledna. I přes další omezení přestávala mít dosavadní opatření patrný vliv na data popisující pandemickou situaci v zemi, a to zřejmě v důsledku výskytu nových mutací viru (první výskyt tzv. britské mutace byl zaznamenán 18. ledna). Navzdory nezlepšujícímu stavu odmítla Sněmovna další prodloužení nouzového stavu (hlasování z 11. února), který musel tím pádem skončit 14. února. Bezprostředně na něj (15. února) ale navázal „nový“, 14denní

⁹ Na název systému naráží název sdružení „Otevřeme Česko – Chcíp PES“, které se zmiňuje v kapitole věnované dopadu na stravovací služby.

nouzový stav vyhlášený vládou na žádost hejtmanů. Díky tomu zůstala protiepidemická opatření nezměněna. Od 12. února došlo k úplnému uzavření okresů Cheb a Sokolov v Karlovarském kraji a okresu Trutnov v Královéhradeckém kraji (32). Média upozorňovala na přetížení kapacit zdravotnického systému a současně rostoucí počty nevyužitých vakcín. Od 25. února byla zavedena ve vnitřních prostorech prodejen, provozoven služeb, mezinárodních letišť, MHD včetně nástupišť, čekáren a v motorových vozidlech (pokud v nich necestují osoby z jedné domácnosti) povinnost zakrývání úst a nosů ochrannými prostředky s filtrační účinností alespoň 94 % (např. respirátor FFP2/KN95, nebo rouška z vhodného nanomateriálu), nebo dvěma přes sebe přeloženými zdravotnickými obličejovými maskami (33). Další prodloužení nouzového stavu (od 27. února do 29. března) přineslo zároveň zpřísnění dosavadních pravidel. Nově přibyl zákaz opouštění okresů na území celé České republiky (s výjimkou zaměstnavatelem potvrzených cest do zaměstnání a cest za příbuznými za účelem zajištění nutné péče), zákaz rodinných návštěv v rámci okresů s výjimkou zajišťování neodkladných potřeb. Došlo také k redukci výjimek pro maloobchod, takže mohly zůstat otevřeny jenom prodejny potravin, drogerie, lékárny a výdejny zboží. Opět byly kompletně uzavřeny školy.

Začátkem března bylo zavedeno povinné testování zaměstnanců podniků zaměstnávajících nad 50 osob před vstupem na pracoviště, následně přibýlo povinné testování i pro pracovníky veřejné správy a OSVČ. Bylo umožněno stravování v závodních jídelnách s podmínkou dodržování rozestupů. (34) Kvůli vysokému zatížení nemocnic byla uložena pracovní povinnost ambulantním lékařům a studentům medicínských oborů (35). Dne 18. března prodloužila vláda všechna dosud platná opatření do 28. března a povinnost testování rozšířila i na firmy s méně než 50 zaměstnanci (36). Poslední prodloužení nouzového stavu proběhlo na základě dříve vyjádřeného souhlasu Sněmovny 28. března. Nouzový stav byl tím pádem ukončen 11. dubna. Od této chvíle se další kroky veřejných úřadů související s potlačováním pandemie řídí zákonem č. 94/2021 Sb. o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19 a o změně některých souvisejících zákonů, tj. takzvaným pandemickým zákonem. I přes ukončení nouzového stavu stále zůstává v platnosti většina opatření. Zrušen byl například noční zákaz vycházení či zákaz cestování mimo okres.

Dotazník

Koronavirová opatření v městech a obcích ČR

Vážená paní, vážený pane,

dovolte mi, abych Vás jménem výzkumného týmu požádal o vyplnění dotazníku, který se zaměřuje na protikoronavirová opatření a s tím související změny v městech a obcích napříč Českou republikou.

Dotazník mapuje následující oblasti: 1) fungování orgánů města/obce, 2) změny v budovách občanské vybavenosti, 3) podpora soukromých stravovacích zařízení, 4) spolupráce s jinými obcemi, 5) opatření zaměřená přímo na občany a 6) finanční dopad koronavirové epidemie.

Při odpovídání na otázky berte prosím v potaz období od vyhlášení prvního letošního nouzového stavu (12.3.2020) do současnosti.

Pokud je to možné, můžete nám do odpovědi vložit i odkaz na materiály, ve kterých se o zavedených změnách a opatřeních ve Vašem městě/obci můžeme dočíst více.

Průzkum pořádá Univerzitní centrum energeticky efektivních budov ČVUT v Praze ve spolupráci se Svazem měst a obcí České republiky. V případě dotazů pište na igor.kytka@cvut.cz.

Základní informace

1. Název obce
2. Příslušná ORP
3. Počet obyvatel
4. Vaše jméno a funkce v obci
5. Kontakt na Vás (pro případné doplnění informací)

Orgány města/obce

Tato sada otázek se věnuje proměnám a opatřením ve fungování orgánů měst/obcí a městských/obecních úřadů.

6. Která opatření týkající se zasedání zastupitelstev a jiných kolektivních orgánů byla ve Vaší obci přijata a na základě čeho jste je přijali?
 - Horizontální osa:
 - Přijali jsme na základě cizího nařízení (vláda)
 - Přijali jsme na základě vlastního rozhodnutí
 - Nepřijali jsme
 - Vertikální osa:
 - Omezení četnosti zasedání (například pouze v nezbytných záležitostech)
 - Zavedení nových forem zasedání s využitím prostředků komunikace na dálku
 - Vyloučení osobní účasti veřejnosti ze zasedání
 - Zavedení nových prostředků komunikace na dálku umožňujících účast veřejnosti na zasedání
 - Změna místa konání zasedání (venku, ve větší místnosti apod.)
7. Uplatnili jste ještě jiná než výše uvedená opatření týkající se zasedání zastupitelstev a jiných kolektivních orgánů? Pokud ano, prosím uveďte která.
8. Která opatření týkající se fungování městského/obecního úřadu byla ve Vaší obci přijata a na základě čeho jste je přijali?
 - Horizontální osa:
 - Přijali jsme na základě cizího nařízení (vláda)
 - Přijali jsme na základě vlastního rozhodnutí

- Nepřijali jsme
 - Vertikální osa:
 - Omezení agendy úřadu (prioritizace nezbytných úkonů)
 - Zavedení nových forem elektronické komunikace uvnitř úřadu
 - Zavedení nových forem elektronické komunikace navenek
 - Snížení počtu zaměstnanců na pracovišti (práce na dálku)
 - Snížení počtu zaměstnanců na pracovišti (střídání skupin zaměstnanců)
 - Omezení úředních hodin
 - Přijímání pouze předem objednaných klientů
9. Došlo k proměně agendy zaměstnanců úřadu (příklad: zaměstnanci, kteří nemuseli vyřizovat neakutní agendu se podíleli třeba na distribuci dezinfekce a podobně)? Pokud ano, prosím popište.
10. Potkaly Vás při zavádění těchto změn (viz otázky 5-9) nějaké problémy? Prosím označte všechny problémy, které Vás potkaly.
- Nedostatek financí
 - Nedostatek času
 - Nedostatečné personální kapacity
 - Organizační omezení
 - Chybějící znalosti
 - Žádné problémy nás nepotkaly
 - Jiné
11. Označte hlavní zdroje informací ohledně koronavirové epidemie a zaváděných opatření. Máme na mysli správní orgány, ale i jiné zdroje, ze kterých jste získávali informace o aktuálním stavu a o povinnostech obcí. Vyberte maximálně 3 odpovědi.
- Síťové organizace (SMO ČR, SMS ČR...)
 - Ministerstvo vnitra
 - Ministerstvo zdravotnictví
 - Ministerstvo práce a sociálních věcí
 - Vláda
 - Hasiči
 - Záchraná služba
 - Policie ČR
 - Kraj
 - ORP
 - Dobrovolný svazek obcí
 - Jiné obce
 - Jiné
12. Pro ORP obce: Poskytujete či poskytovali jste obcím ve svém správním obvodu nějaké služby související s koronavirovou epidemií? Pokud ano, uveďte tři hlavní služby.
13. Pro ostatní obce: Poskytuje či poskytovala Vám obec s rozšířenou působností, do jejíhož správního obvodu spadáte, nějaké služby související s koronavirovou epidemií? Pokud ano, uveďte tři hlavní služby.

14. Spolupracujete či spolupracovali jste v souvislosti s koronavirovou epidemií s DSO či dalšími obcemi? Může se jednat třeba o sdílení dobré praxe, zdrojů, ochranných pomůcek, dobrovolníků a podobně. Pokud ano, uveďte 3 hlavní způsoby spolupráce.
15. Došlo ve Vaší obci u připravovaných stavebních projektů ke změnám jejich parametrů v důsledku zkušeností z koronavirové epidemie? Máme na mysli například změnu velikosti prostor, změnu uspořádání, změnu využití v případě další epidemie atd. Popište prosím krátce vlastními slovy tyto změny.

Budovy občanské vybavenosti

Následující sada otázek se věnuje úpravám a proměnám fungování budov občanské vybavenosti.

16. U každého typu budov označte, která opatření pro udržení provozu nebo snížení rizika nákazy se na ně vztahovala. Zajímají nás opatření dočasná i trvalá, ve kterých hrála Vaše obec či její organizace podstatnou roli. Relevantní jsou buď změny na budovách v majetku obce či jejích organizací nebo změny na jiných budovách iniciované, spolufinancované či koordinované obcí či jejími organizacemi.
- Horizontální osa:
 - Snížení počtu návštěvníků
 - Poskytnutí ochranných pomůcek při vstupu
 - Snížení, odklad nebo odpuštění nájemného
 - Častější úklid a dezinfekce
 - Kombinace více opatření nebo jiné opatření (popište níže do otázky 17)
 - Vertikální osa:
 - Školská a výchovná zařízení
 - Kulturní zařízení
 - Tělovýchovná a sportovní zařízení
 - Zdravotnická zařízení
 - Zařízení sociální péče
 - Maloobchodní provozy
 - Ubytovací zařízení
 - Stravovací zařízení
 - Zařízení nevýrobních služeb
 - Zařízení výrobních a opravárenských služeb
 - Zařízení správy a administrativy
 - Zařízení církví (kostel, kaple, modlitebna, klášter atd.)
 - Vědecká a výzkumná zařízení
17. Popište prosím další uplatněná opatření, která nejsou uvedena výše, a zařízení, ke kterým se vztahují.
18. Změnily některé budovy občanské vybavenosti v důsledku koronavirové epidemie zcela svou funkci? Zajímají nás dočasné i trvalé změny. Může jít třeba o zřízení krizových lůžek v místním hotelu, vytvoření odběrového místa v prostorách úřadu či cokoliv podobného. Pokud ano, změny krátce vlastními slovy popište.
19. Zrealizovala Vaše obec nějaká opatření směřovaná vůči nájemníkům obecních bytů? Může se jednat o preventivní opatření nebo opatření za účelem zmírnění dopadů koronavirové epidemie.
- Snížení nájemného

- Odklad nájemného
- Odpuštění nájemného
- Častější úklid a dezinfekce
- Umístění dezinfekce či dezinfekčních stojanů
- Žádná opatření vůči nájemníkům jsme nerealizovali
- Jiné

Stravovací zařízení

Tato sekce otázek se věnuje změnám v činnosti soukromých stravovacích zařízení. Jedná se především o typ zařízení: restaurace, hospoda, bar, kavárna, veřejná jídelna a podobně.

20. Označte formy podpory soukromých stravovacích zařízení či spolupráce s nimi, jež Vaše obec zavedla v důsledku koronavirové epidemie.
- Snížení, odklad nebo odpuštění nájmu
 - Vypsání dotačních programů zaměřených na soukromá stravovací zařízení
 - Zadání veřejné zakázky soukromému stravovacímu zařízení
 - Poukázka pro místní obyvatele na konzumaci v místních stravovacích zařízeních
 - Žádné formy podpory či spolupráce jsme nezavedli
 - Jiné
21. Některé obce v důsledku koronavirové epidemie zavedly izolovaná opatření na podporu místních soukromých stravovacích provozů, jiné vytvořily systematický plán podpory tohoto podnikatelského sektoru s předem danými podmínkami, na jejichž základě mohli podnikatelé počítat s konkrétními formami podpory v dalších fázích krize. Objevil se nějaký podobný plán podpory ve Vaší obci? Pokud ano, krátce ho vlastními slovy popište.
22. Považujete soukromá stravovací zařízení za důležitou součást místního podnikatelského prostředí?
- Ano
 - Spíše ano
 - Spíše ne
 - Ne
 - Nedokážu posoudit
23. Považujete soukromá stravovací zařízení za důležitou součást místního komunitního života?
- Ano
 - Spíše ano
 - Spíše ne
 - Ne
 - Nedokážu posoudit

Spolupráce s jinými obcemi

Tato sekce se věnuje spolupráci v rámci dobrovolného svazku obcí nebo v rámci jiných obcí.

24. Sdílíte či sdíleli jste v rámci DSO či s okolními obcemi nápady, zkušenosti či znalosti týkající se podpory místního podnikání v důsledku koronavirové epidemie? Pokud ano, krátce vlastními slovy tuto spolupráci popište.

Opatření pro občany

Tato sekce se věnuje opatřením směřovaným přímo na obyvatele Vaší obce.

25. Která opatření realizovala Vaše obec pro občany v rámci koronavirové epidemie?

- Poskytování informací
- Distribuce ochranných pomůcek, dezinfekce
- Zajišťování základních potřeb (potravin, léky, drogerie)
- Koordinace dobrovolníků
- Podpora neziskových organizací za účelem zvýšení kapacity
- Žádná opatření jsme nerealizovali
- Jiná

Finance

Poslední sekce se věnuje změnám v příjmech a výdajích Vaší obce souvisejícím s koronavirovou epidemií.

26. O kolik celkem klesly v letošním roce příjmy Vaší obce (daně, nájmy, vstupné z akcí, příjmy ze zařízení jako jsou školní jídelny, sportoviště a další)? Pokud nevíte přesně, pokuste se prosím o odhad.

27. Jaké jsou náklady Vaší obce na přijatá koronavirová opatření za letošní rok (ochranné pomůcky, dezinfekce, příspěvek na dopravu a další)? Pokud nevíte přesně, pokuste se prosím o odhad.

28. S jakým poklesem příjmů a případným nárůstem výdajů počítá Vaše obec na rok 2021?

Doplňující informace

29. Uveďte další informace, které považujete v souvislosti s koronavirovými opatřeními za důležité, ale nebyl jim v dotazníku věnován prostor.

Zohlednění zjištění v hlavních výstupech projektu Smart City Compass

Na základě provedeného výzkumu a zjištěných informací byly identifikovány dvě oblasti. Pro každou z nich byl vytvořen jeden nový cíl, který rozšířil původní indikátorovou sadu vytvořenou v rámci hlavního projektu Smart City Compass:

- Zajišťovat dostatečné prostorové kapacity pro nouzové/krizové situace
- Zajistit připravenost klíčových zaměstnanců města a dalších osob nezbytných pro chod města na okamžitý přechod na práci z domova

Tyto dva cíle popisují důležité oblasti, které by měly města a obce ošetřit v rámci přípravy na krizové situace, nikoliv jen ty způsobené rozsáhlou pandemií. Každý z těchto cílů obsahuje jak podrobnější popis, tak i popis indikátoru včetně způsobu vyhodnocení.

Zajišťovat dostatečné prostorové kapacity pro nouzové/krizové situace

Popis cíle

Město udržuje dostatečnou prostorovou kapacitu v budovách na území obce, která umožní co nejrychlejší dostupnost v případě krizové situace při zachování hygienických opatření bez nutnosti stavebních úprav. Dle typu krizové situace může jít např. o jednání zastupitelů obce při dodržení vyšších nároků na vzájemné odstupy, sídlo krizového štábu, nouzové ubytování obyvatel, členů integrovaného záchranného systému, poskytování základní zdravotní péče.

Pro jednotlivé potřeby má připraven akční/implementační plán s uvedením kroků pro realizaci a s popisem kapacit.

Indikátor cíle

Název indikátoru	Dedikovaná prostorová kapacita pro krizové situace
Definice	Připravenost dedikované prostorové kapacity budov pro krizové scénáře vyjádřená na škále 1-5.
Popis	Indikátor hodnotí, do jaké míry je město připraveno využít v případě krizové situace prostor v rámci městských budov. Záleží nejen na reálné dostupnosti prostor, ale na existenci plánu jejich využití v případě krizové situace a organizačního zajištění pro jejich přípravu. Může se jednat o prostory, které jsou běžně používány k jinému účelu, ale v případě potřeby je lze do 24 hodin transformovat dle potřeby bez nutnosti stavebních úprav.
Typ výsledku	Likertova škála
Stanovení hodnoty	Do jaké míry je město připraveno poskytnout v případě krizové situace prostorovou kapacitu (například pro jednání zastupitelů obce při dodržení vyšších nároků na vzájemné odstupy, sídlo krizového štábu, nouzové ubytování obyvatel, členů integrovaného záchranného systému, poskytování základní zdravotní péče). Na škále vyberte popis, který nejlépe odpovídá současné situaci: 1 - Město nemá žádné prostory, které by bylo možné bez stavebních úprav do 24 hodin využít pro řešení krizové situace. 2 - Město má prostorovou kapacitu, kterou dokáže v případě potřeby uvolnit do 24 hodin pro některé typy využití v případě krizové situace – tyto prostory byly identifikovány jako vhodné, neexistuje však podrobnější analýza pro jejich využití.

	<p>3 - Existuje analýza prostorové kapacity města využitelné v případě krizových situací. Prostory a možný způsob jejich využití jsou popsány v dokumentu města.</p> <p>4 - Město má dedikovanou prostorovou kapacitu popsanou v rámci dokumentu města. Existuje pověřená osoba, která v případě potřeby koordinuje využití prostor. Existuje scénář transformace prostor v případě krizové situace.</p> <p>5 - Město má dedikovanou prostorovou kapacitu popsanou v rámci dokumentu města. Existuje pověřená osoba, která v případě potřeby koordinuje využití prostor. Existuje scénář transformace prostor v případě krizové situace. Správci dotčených budov byli zapojeni do návrhu tohoto scénáře a je schopný poskytnout v případě potřeby součinnost.</p> <p>Požadovaný rozsah funkcí budov a možnost zapojení kapacity právnických a podnikajících soukromých osob vychází z analýzy potřeb a kapacity v dané obci a ze zákona § 18 až § 22 zákona 240/2000 Sb., o krizovém řízení.</p>
--	--

Zajistit připravenost klíčových zaměstnanců města a dalších osob nezbytných pro chod města na okamžitý přechod na práci z domova

Popis cíle

Město by mělo zajistit připravenost klíčových zaměstnanců města a dalších osob nezbytných pro chod města na co možná nejrychlejší plnohodnotný přechod na práci z domova. Připravenost se skládá ze čtyř částí: 1. klíčová agenda musí být elektronizovaná a interní procesy musí být nastaveny tak, aby šlo vše obsluhovat na dálku, 2. město musí mít přehled o osobách nezbytných pro chod města, 3. tyto osoby musí mít k dispozici potřebné technické a programové vybavení a 4. musí mít potřebné znalosti a kompetence pro ovládání technologických prostředků.

Indikátor cíle

Název indikátoru	Připravenost úřadu na práci z domova
Definice	Procento klíčových zaměstnanců úřadu, kteří jsou připraveni na práci z domova.
Popis	Indikátor hodnotí, do jaké míry je úřad připraven zajistit práci na dálku u osob, které jsou klíčové pro chod úřadu. Souvisí s připraveností města zajistit chod úřadu v případě krizových scénářů – poškození budova úřadu či technické překážky jejího využívání, omezení související s pandemií, bariéry přístupu zaměstnanců do budovy apod.
Typ výsledku	Procento
Stanovení hodnoty	<p>Výpočet:</p> $\frac{\text{Počet klíčových osob připravených na práci z domova}}{\text{Celkový počet klíčových osob úřadu}} * 100$ <p>Klíčové pracovníky identifikuje město dle vlastního klíče, na základě kterého připraví seznam. Jedná se o ty pracovníky, kteří jsou zásadní pro chod úřadu a zároveň o ty pracovníky, kteří jsou klíčoví pro řešení krizových situací dle § 18 až § 22 zákona 240/2000 Sb., o krizovém řízení.</p> <p>Připravenost na práci z domova vyžaduje u každého pracovníka splnění následujících kritérií:</p>

	<ul style="list-style-type: none">a) Agenda daného pracovníka je digitalizována a dokumenty či data potřebná pro výkon jeho práce je možné v případě potřeby zpřístupnit online.b) Daný pracovník má k dispozici potřebné technické vybavení a software pro práci z domova, či existuje jasně definovaný způsob, jak mu jej v případě potřeby do 24 hodin zajistit.c) Daný pracovník má dostatečné kompetence pro práci z domova (používání technického vybavení a programů). <p>Výpočet indikátoru vyžaduje vytvoření seznamu klíčových pracovníků a analýzu jejich připravenosti na práci z domova.</p>
--	---

Příklady dobré praxe z Česka a zahraničí

Venkovní učebny pro výuku žáků základní školy ZŠ Letců R.A.F.

Obrázek 4: Venkovní učebny pro žáky ZŠ Letců R.A.F. v Nymburce (37)

Místo: Nymburk

Oblast: Školství

V areálu Základní školy Letců R.A.F v Nymburce vznikly nové venkovní prostory pro výuku, pobyt školní družiny i pro účely mateřské školky. Jedná se o tři pergoly s možností sedět u stolu a další dřevěné prvky, které poslouží kromě výuky také pro hraní. Areál je vybaven výukovými tabulemi, broukovištěm, hmyzím hotelem, hmatovým chodníčkem či dendrofonem. Tyto výukové prostory jednak mají za cíl podpořit vztah žáků k přírodě, pomoci s názornou výukou a zároveň snížit riziko nákazy pobytem mimo uzavřené a často špatně větrané školní třídy.

Venkovní třídy byly také realizovány například v několika mateřských a základních školách v Praze (38), na základní škole v Dobříši (39), ZŠ a MŠ Horní Heřmanice (40).

Využití dronů pro informování občanů o platných opatřeních

Místo: Cannes a Nice, Francie

Oblast: Informování občanů, bezpečnost

Dron opatřený mikrofonem vysílá do okolí zprávy o aktuálně platných opatřeních a instrukcích. Dron nebyl využíván k monitorování občanů, pouze k připomínání platných opatření.

Zdroj: <https://www.intelligentcitieschallenge.eu/enforcing-lockdown-drones>

Zřízení YouTube kanálu s videi o cvičení pro seniory

Místo: Vitoria-Gasteiz, Španělsko (k podobnému kroku se uchýlilo více měst)

Oblast: Veřejné zdraví

Sociální odbor města (Department of Social Policies, the Elderly and Children) spustil v reakci na koronavirovou pandemii vlastní YouTube kanál s instruktážními videi zaměřenými na domácí cvičení seniorů. Program „Věk nás nezastaví“ (No hay edad que nos pare) se snaží seniory udržet v aktivní kondici i během pandemie. Podobnou iniciativu realizoval také například portugalský Lisabon.

Zdroj: <https://www.intelligentcitieschallenge.eu/no-hay-edad-que-nos-pare-online-exercices-elderly>;
<https://www.intelligentcitieschallenge.eu/move-life-senior-sport>

Koronavirový update mobilní aplikace určené pro informování uprchlíků a migrantů

Místo: Norimberg, Německo

Oblast: Informování obyvatelstva, zaměření na menšiny

Regionální mutace aplikace používá více než 60 německých obcí. Norimberk aplikaci v reakci na koronavirovou pandemii obohatil o modul informující o koronaviru v němčině, angličtině, francouzštině, ruštině, ale také arabštině, perštině či amhářštině.

Zdroj: <https://www.intelligentcitieschallenge.eu/integreat-update-covid19-mobile-app>

Web a mobilní aplikace pro sebediagnostikování COVID-19

Místo: Madrid, Španělsko (k podobnému kroku se uchýlilo více měst)

Oblast: Veřejné zdraví

Web a mobilní aplikace, které po zadání symptomů vyhodnotí, zda člověk nejspíš trpí koronavirem či nikoliv. Řešení mělo vést ke snížené zátěži pro nemocnice.

Zdroj: <https://www.intelligentcitieschallenge.eu/coronamadrid-website-and-mobile-app>

Odnos odpadků seniorům a dalším potřebným

Místo: Madrid, Španělsko

Oblast: Ochrana rizikových skupin

Iniciativa studentů z místní univerzity ve spolupráci s municipalitou sdružovala dobrovolníky, kteří starším osobám a osobám v rizikových skupinách zajišťovali odnos odpadu. Opatření mělo vést k omezení rizikových kontaktů těchto osob.

Online prohlídka výstav či historických památek

Místo: Atény, Řecko

Oblast: Kultura

Řecké Národní centrum dokumentace a elektronických zdrojů (The National Center for Documentation and Electronic Content) zpřístupnilo materiály týkající se Akropole a Pantheonu několik online výstav. Ačkoliv iniciativu zastřešovala národní agentura, podobná aktivita by byla možná i na úrovni municipalit. Zpřístupněny by takto mohly být sbírky městských muzeí a galerií.

Zdroj: <https://www.intelligentcitieschallenge.eu/parthenon-frieze-repository-online-visit-cultural-heritage-site>; <https://www.intelligentcitieschallenge.eu/online-art-exhibitions>

Podpora online výuky ze strany města

Místo: Helsinky

Oblast: Vzdělávání

Město na svém webu zřídilo informační portál určený pro podporu online výuky, který obsahuje návody a rady týkající se dálkového vzdělávání. Zřízena byla také helplinka formou chatu a telefonního hovoru. Pomoc byla určena žákům i učitelům z různých organizací.

Zdroj: <https://www.hel.fi/uutiset/en/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/helsinki-opens-education-helpline>

Vypnutí tlačítek pro přechod vozovky pro chodce

Místo: Praha

Oblast: Doprava

Došlo k dočasnému vypnutí tlačítek pro chodce pro přivolání zelené na semaforu. Opatření se netýkalo novějších přístrojů s většími tlačítky, které lze stisknout i loktem. Cílem opatření bylo zamezení přenosu koronaviru dotykem. Praha v současné době testuje také zavedení bezkontaktního tlačítka pro přechod vozovky.

Zdroj: https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/sikana-mhd-prechody-praha-epidemie-koronavirus-tlacitko-cekejte-zelena-semafor.html

Opatření v hromadné dopravě

Místo: Praha

Oblast: Doprava

Dopravní podnik Prahy vypnul otevírací tlačítka dveří dopravních prostředků městské hromadné dopravy. Cílem opatření bylo zamezení přenosu koronaviru dotykem. Dále došlo k znemožnění nástupu a výstupu cestujících předními dveřmi a zahrazení první řady sedaček u některých druhů dopravních prostředků. Důvodem těchto opatření byla ochrana řidičů.

Zdroj: https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/covid-koronavirus-praha-mhd-tramvaj-tlacitko-dvere-rouska-mestska-policie-pokuta.html

Poukazový hub Vorfreude.kaufen

Obrázek 5: Webová stránka internetového hubu. Zdroj: Vorfreude.Kaufen

Místo: Rakousko

Oblast: Podpora pro podnikatelé v sektoru stravovacích zařízení

Jedná se o soukromou iniciativu zákazníků, kteří na podporu pro své oblíbené lokály vytvořili internetový hub. Ten poskytuje možnost zakoupit poukázku k využití po znovuotevření restaurací na území celého Rakouska, a to včetně těch renomovaných podniků. Navíc zakladatelé této iniciativy pro něj získali podporu ze strany významných výrobců potravin a nápojů, jejichž produkty jsou běžně dostupné také v restauracích.

Zdroj: <https://www.vorfreude.kaufen/>

10 bodů pro gastronomii v Essenu

Místo: Essen (Severní Porýní-Vestfálsko, Německo)

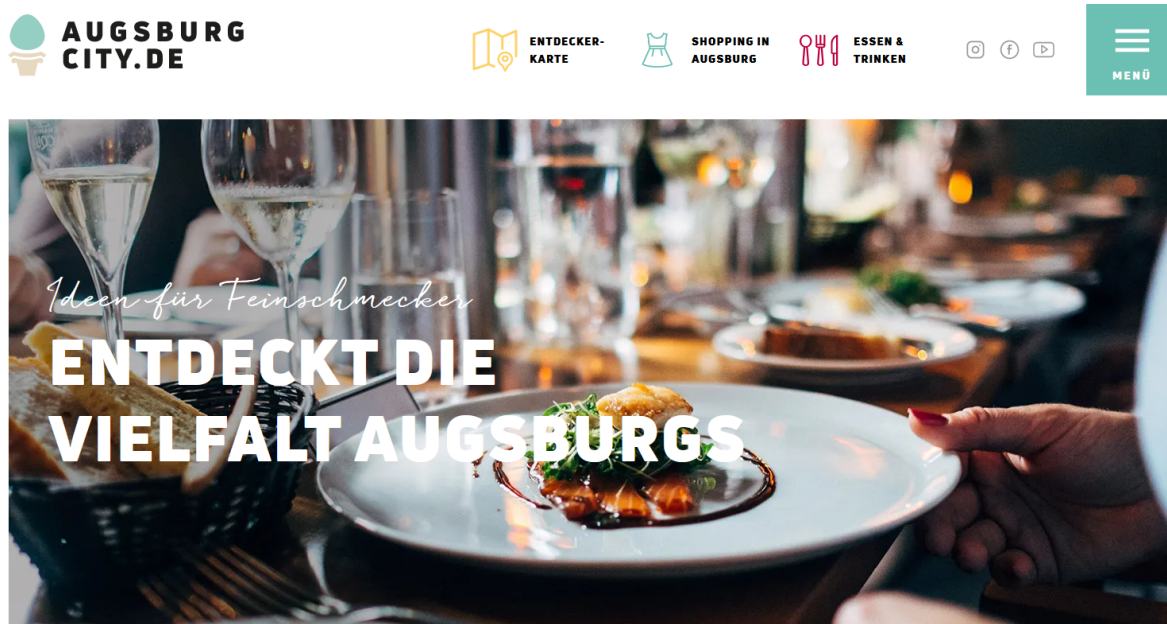
Oblast: Podpora pro podnikatelé v sektoru stravovacích zařízení

Město Essen schválilo 10bodový plán podpory pro krizí postižený sektor stravovacích zařízení. Plán obsahuje nejen opatření týkající se samotného období lockdownu (úlevy na daních a poplatcích, aplikace pro sledování kontaktů ve stravovacích zařízeních za účelem lepšího trasování šíření nákazy, zpřístupnění veřejných prostor a zjednodušení záborů pro usnadnění poskytování služeb a organizace událostí venku), nýbrž také řadu kroků, které mají za cíl podpořit navrácení k původní poptávce po daném druhu služeb. Patří mezi ně vytváření balíků služeb od různých poskytovatelů, zavedení poukazů na dané služby po vzoru jiných německých měst nebo strategie nalákání turistů do Essenu.

Zdroj: <https://www.ruhr24.de/ruhrgebiet/nrw-corona-essen-ruhrgebiet-restaurants-hotels-lockdown-plan-hilfe-oeffnung-thomas-kufen-dehoga-zr-90246851.html>

Informační web k dostupné gastronomické nabídce ve městě

Obrázek 6: Městská webová stránka s přehledem aktuální gastronomické nabídky. Zdroj: Augsburg-city.de

Místo: Augsburg (Bavorsko, Německo)

Oblast: Podpora pro podnikatelé v sektoru stravovacích zařízení – propagace

Město Augsburg vytvořilo v rámci svých webových stránek rozhraní, na kterém poskytovalo zájemcům přehledné informace na téma stravovacích zařízení, která nabízí svoje služby s dodržáním platných omezení. Restauratéri mohli této propagace využít zdarma.

Zdroj: <https://www.augsburg-city.de/entdecken/essen-trinken>

Zahrádky zdarma v St. Pölten

Místo: St. Pölten (Dolní Rakousko, Rakousko)

Oblast: Podpora pro podnikatelé v sektoru stravovacích zařízení

Město se rozhodlo zvětšit rozlohu veřejných prostranství, která mohou být používána gastronomickými podniky jako restaurační zahrádky. Dále město ustoupilo od vybírání poplatků za tento druh využití veřejných prostranství. Zároveň zdůrazňovalo, že větší rozloha zahrádek představuje nejen větší možnosti výdělků pro restaurace, ale také pomáhá zajistit bezpečné rozestupy a přispívá k omezení šíření nákazy koronavirem.

Zdroj: <https://www.st-poelten.at/news/15722-gebuehrenbefreiung-fuer-schanigaerten-bleibt-aufrecht>

Kulinářský průvodce městem Zabrze

Obrázek 7: Úvodní stránka Kulinářského průvodce městem Zabrze. Zdroj: Issuu.com

Místo: Zabrze (Slezský kraj, Polsko)

Oblast: Podpora pro podnikatelé v sektoru stravovacích zařízení

Magistrát vydal průvodce stravovacími zařízeními ve městě, nad kterým převzal záštitu jeden z nejznámějších šéfkuchařů v Polsku. Iničiátoři tohoto počínu zdůrazňují, že kromě dočasné propagační podpory pro místní restauratery, je cílem průvodce posílení turistické značky města, o což magistrát dlouhodobě usiluje.

Zdroj: <https://issuu.com/urzadmiejskiwzabrze/docs/aaazpk-net-s>

Za zmínku stojí též přehledy dobré praxe zaštitěné českými ministerstvy. První z nich vzešel ze soutěže Přívětivý úřad, kterou pořádá Ministerstvo vnitra. V rámci soutěže byla vydána publikace [PŘÍVĚTIVÝ ÚŘAD 2020: příklady dobré praxe obcí s rozšířenou působností](#) obsahující mimo jiné i přehled úspěšných příkladů zvládnutí pandemie covid 19. Patří mezi ně třeba **úspěšné využití mobilního rozhlasu pro informování občanů v Kyjově, balíček finanční podpory občanů Chebu, dezinfekce veřejných prostranství v Humpolci** a další. Druhou publikací je [COVID-19: Sborník dobré praxe z regionů a měst](#). Přináší příklady funkčních opatření na regionální a obecní úrovni z osmi tematických oblastí, kterými jsou třeba krizové řízení, hygienická opatření, mobilita či také pohřebnictví. Zahrnuty jsou aktivity krajů, měst, místních akčních skupin, občanských společností a ze zahraničí. Kvalitní přehled zahraniční dobré práce lze najít třeba v databázi [COVID-19: Good city practices](#) iniciativy The Intelligent Cities Challenge Evropské komise. Databáze obsahuje příklady z kultury, vzdělávání, podnikání, sociální oblasti a dalších.

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Přítomnost stravovacích zařízení v dotázaných obcích (N=252). Zdroj: Dotazník	35
Graf 2: Formy pomoci poskytnuté městy a obcemi stravovacím zařízením obcí (N=236; vícenásobný výběr). Zdroj: Dotazník	36
Graf 3: Význam stravovacích zařízení pro místní podnikatelské prostředí. Zdroj: Dotazník.....	40
Graf 4: Význam stravovacích zařízení pro komunitní život. Zdroj: Dotazník	41
Graf 5: Přístup obcí k přijetí opatření v obecních bytech (N = 252). Zdroj: Dotazník	53
Graf 6: Opatření realizovaná obcemi: obecní byty a nájemníci (N = 68). Zdroj: Dotazník.....	53

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Propagační předmět ke koupi od gastronomického podniku v podobě knihy vydané provozovatelem několika brněnských barů Janem Vlachynským. Zdroj: Lidizbaru.cz (7)	32
Obrázek 2: Příklad věrnostního programu založeného na spolupráci brněnských kaváren. Zdroj: Facebook (8)	33
Obrázek 3: Propagační banner Drive-in Food Festivalu spolku Jíme Jih. Zdroj: Facebook (10)	34
Obrázek 4: Venkovní učebny pro žáky ZŠ Letců R.A.F. v Nymburce (37)	78
Obrázek 5: Webová stránka internetového hubu. Zdroj: Vorfreude.Kaufen	81
Obrázek 6: Městská webová stránka s přehledem aktuální gastronomické nabídky. Zdroj: Augsburg-city.de	82
Obrázek 7: Úvodní stránka Kulinářského průvodce městem Zabrze. Zdroj: Issuu.com	83

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Stravování a pohostinství – základní finanční ukazatelé. Zdroj: ČSÚ (5) 30

ZDROJE

1. Technologická agentura ČR. Aktivity na podporu VaVaI COVID-19 . *Technologická agentura ČR*. [Online] 20. 3 2020. <https://www.tacr.cz/aktivity-na-podporu-vavai-covid-19/>.
2. Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha : Portál, 2005.
3. Česko. § 92 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení). *Zákony pro lidi.cz*. [Online] © AION CS, 2010-2021. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128#p92>.
4. Český statistický úřad. Ubytování, stravování, pohostinství. *Vybrané finanční ukazatele - roční*. [Online] 30. 04 2021. https://www.czso.cz/documents/10180/122621659/malavfucr060120_05.xls/97d67a33-311c-4d43-a4e2-0da194419243?version=1.1.
5. —. Ubytování, stravování, pohostinství. *Základní finanční ukazatele - čtvrtletní*. [Online] 29. 01 2021. https://www.czso.cz/documents/10180/90924470/malazfucr031620_7b.xlsx/3ad5188f-1cb5-4ac4-92c3-d254aa384b79?version=1.1.
6. Zrůst, Tomáš a Kubant, Vít. Tisková chyba, kočkoPES a kafe v pytlíku. Výklad nařízení o nápojích s sebou skončil nejasným patem . *irozhlas.cz*. [Online] 13. 12 2020. https://www.irozhlas.cz/zpravodomov/koronavirus-opatreni-restaurace-kava-pytlik-prodej-vyroky-pes_2012130634_tzr.
7. Lidi z baru. [Online] <https://www.lidizbaru.cz/>.
8. Facebook. *NEvěrná kartička - Fenstr tour*. [Online] 22. 10 2020. <https://www.facebook.com/events/park-lu%C5%BE%C3%A1nky/nev%C4%9Brn%C3%A1-karti%C4%8Dka-fenstr-tour/1255819461422288/>.
9. Danelová, Michaela. OBRAZEM: Akrobaté a hudebníci v ožvlých výlohách. Umělci podpořili zavřené obchody a kulturu . *iRozhlas.cz*. [Online] Český rozhlas, 21. 1 2021. https://www.irozhlas.cz/kultura/divadlo/praha-umelci-cirk-la-putyka-ozivle-vylohy-aktobate-herci-hudebnici_2101212215_dok.
10. Facebook. *Drive-IN food festival Jíme Jih*. [Online] 1. 05 2020. <https://www.facebook.com/events/z%C3%A1jezdn%C3%AD-hostinec-u-jiskr%C5%AF/drive-in-food-festival-j%C3%ADme-jih/545309649726454/>.
11. Foldynová, Ivana, a další. *Analýza struktury obecních bytů v ČR*. Ostrava : PROCES – Centrum pro rozvoj obcí a regionů, s.r.o., 2016.
12. Česko. Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). Praha : © AION CS 2010-2021, 2000.
13. —. Nařízení vlády k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). Praha : © AION CS 2010-2021, 2000.
14. Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. *Metodika zpracování krizových plánů*. Praha : Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2011. MV-76085-1/PO-OKR-2011.
15. Bolegová, Kamila. *Kupi.cz. Koronavirus oslabuje ekonomiku, ale vyprodává regály supermarketů*. [Online] 27. 02 2021. <https://www.kupi.cz/magazin/clanek/6110-koronavirus-oslabuje-ekonomiku-ale-vyprodava-regaly-supermarketu>.

16. Rychlíková, Apolena. Na úplném okraji: i na drogově závislé dolehla pandemie koronaviru. Docházejí totiž drogy. *a2alarm.cz*. [Online] 03. 04 2020. <https://a2alarm.cz/2020/04/na-uplnem-okraji-i-na-drogove-zavisle-dolehla-pandemie-koronaviru-dochazeji-totiz-drogy/>.
17. Tesárková, Alžběta. Ze dna společnosti ještě hlouběji. Virus připravil prostitutky o práci, každá druhá je matka samoživitelka. *lidovky.cz*. [Online] 08. 06 2020. https://www.lidovky.cz/byznys/slovaci-s-rakusany-to-nevytrhnou-to-mozna-osvezi-jizni-moravu-pandemie-pripravila-o-praci-i-prostit.A200607_162357_firmy-trhy_tesa.
18. Ly, Nguyen Thuong. Volný pohyb zakázán. Od pondělí nejlépe jen do práce a na nákup, požaduje vláda. *e15.cz*. [Online] 15. 03 2020. <https://www.e15.cz/domaci/volny-pohyb-zakazan-od-pondeli-nejlepe-jen-do-prace-a-na-nakup-pozaduje-vlada-1367663.>
19. Lederer, Benedikt. Města připravují karanténu pro bezdomovce, někteří odmítají nosit roušky. V Praze jsou ve hře karlínská kasárna. *ihned.cz*. [Online] 20. 03 2020. <https://domaci.ihned.cz/c1-66738460-mesta-pripravuji-karantenu-pro-bezdomovce-a-provizorni-ubytovani-nekteri-odmitaji-nosit-rouscky.>
20. Vaníčková, Kateřina. Letadlo naděje dosedlo. Ruslan dopravil miliony roušek a respirátorů. *idnes.cz*. [Online] 21. 03 2020. https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ruslan-letiste-pardubice-rouscky-respiratory-priletel-z-ciny.A200321_170815_domaci_chtl.
21. aktualne.cz. Kdo vydělává i za stavu nouze: placené televize, on-line prodejci her a operátoři. *aktualne.cz*. [Online] 18. 04 2020. [https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/jake-obory-na-covidu-naopak-mohou-vydelat/r~3a272e2a7a5d11ea80e60cc47ab5f122/v~sl:173332a60ee54c6a2c7b86d7a966a79c/.](https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/jake-obory-na-covidu-naopak-mohou-vydelat/r~3a272e2a7a5d11ea80e60cc47ab5f122/v~sl:173332a60ee54c6a2c7b86d7a966a79c/)
22. Klímová, Jana, Pokorný, Marek a Frouzová, Kateřina. Soud zrušil čtyři vládní opatření omezující volný pohyb a maloobchod. Jsou podle něj nezákonná. *ihned.cz*. [Online] 23. 04 2020. <https://domaci.ihned.cz/c1-66754670-soud-zrusil-ctyri-vladni-opatreni-omezujici-volny-pohyb-a-maloobchod-jsou-podle-nej-nezakonna.>
23. Česká tisková kancelář. Už nejen domů a do práce. Vláda mírní krizová opatření, nechce bránit ani cestování. *e15.cz*. [Online] 24. 04 2020. <https://www.e15.cz/domaci/uz-nejen-domu-a-do-prace-vlada-mirni-krizova-opatreni-nechce-branit-ani-cestovani-1369046.>
24. Beranová, Klára. Kam lze od 15. června cestovat? Vláda schválila tzv. semafor. *novinky.cz*. [Online] 01. 06 2020. <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/kam-lze-od-15-cervna-cestovat-vlada-schvalila-tzv-semafor-40326168.>
25. Daněčková, Aneta. Karlovy Vary letos v červenci nebudou filmové. Festival se kvůli koronaviru odkládá na příští rok. *irozhlas.cz*. [Online] 28. 04 2020. https://www.irozhlas.cz/kultura/film/karlovy-vary-mezinarodni-filmovy-festival-odlozen_2004280939_ada.
26. Bennetová, Karolína. Festival Colours of Ostrava letos nebude! Pořadatelé zveřejnili nový termín. *moravskoslezsky.denik.cz*. [Online] 30. 04 2020. https://moravskoslezsky.denik.cz/kultura_region/festival-colours-of-ostrava-letos-nebude-novy-termin-20200430.html.
27. Úřad vlády ČR. Vláda vyhlásila na území České republiky od pondělí nouzový stav na 30 dnů, do 18. října omezila hromadné akce. *vlada.cz*. [Online] 30. 09 2020. [https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-vyhlasila-na-uzemi-ceske-republiky-od-pondeli-nouzovy-stav-na-30-dnu--do-18--rijna-omezila-hromadne-akce-183879/.](https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-vyhlasila-na-uzemi-ceske-republiky-od-pondeli-nouzovy-stav-na-30-dnu--do-18--rijna-omezila-hromadne-akce-183879/)

28. —. Vláda kvůli šíření epidemie covid-19 omezí sportovní, kulturní a společenské akce, činnost úřadů i škol, rodičům prodlouží ošetřovné. *koronavirus.mzcr.cz*. [Online] 08. 10 2020. <https://koronavirus.mzcr.cz/vlada-kvuli-sireni-epidemie-covid-19-omezi-sportovni-kulturni-a-spolecenske-akce-cinnost-uradu-i-skol-rodicum-prodlouzi-osetrovne/>.
29. —. Vláda od středy zpřísní preventivní opatření, pošle ochranné pomůcky invalidním důchodcům. *koronavirus.mzcr.cz*. [Online] 12. 10 2020. <https://koronavirus.mzcr.cz/vlada-od-stredy-zprisni-preventivni-opatreni-posle-ochranne-pomucky-invalidnim-duchodcum/>.
30. —. Vláda rozhodla o dalším zpřísnění preventivních opatření proti šíření nemoci covid-19. *koronavirus.mzcr.cz*. [Online] 21. 10 2020. <https://koronavirus.mzcr.cz/vlada-rozhodla-o-dalsim-zprisneni-preventivnich-opatreni-proti-sireni-nemoci-covid-19/>.
31. Ministerstvo zdravotnictví ČR. Hodnota PES je 76, Česko se přesouvá do čtvrtého pohotovostního stupně. *koronavirus.mzcr.cz*. [Online] 18. 12 2020. <https://koronavirus.mzcr.cz/hodnota-pes-je-76-cesko-se-presouva-do-ctvrteho-pohotovostniho-stupne/>.
32. —. Epidemická situace v České republice je nadále nepříznivá, vláda ČR omezila pohyb na Chebsku, Trutnovsku a Sokolovsku. *koronavirus.mzcr.cz*. [Online] 12. 02 2021. <https://koronavirus.mzcr.cz/epidemicka-situace-v-ceske-republice-je-nadale-neprizniva-vlada-cr-omezila-pohyb-na-chebsku-trutnovsku-a-sokolovsku/>.
33. —. Od čtvrtka budou v obchodech, provozovnách služeb, ambulancích zdravotnických zařízeních nebo veřejné dopravě povinné respirátory FFP2. *koronavirus.mzcr.cz*. [Online] 21. 02 2021. <https://koronavirus.mzcr.cz/od-ctvrtka-budou-v-obchodech-provozovnach-sluzeb-ambulantnich-zdravotnickych-zarizenich-nebo-verejne-doprave-povinne-respiratory-ffp2/>.
34. —. Zaměstnanci se budou moci stravovat v závodních jídelnách, musí ale dodržet rozestupy. *koronavirus.mzcr.cz*. [Online] 02. 03 2021. <https://koronavirus.mzcr.cz/zamestnanci-se-budou-moci-stravovat-v-zavodnich-jidelnach-musi-ale-dodrzet-rozestupy/>.
35. —. Vláda povolává na pomoc s epidemií covid-19 ambulantní lékaře, uložila jim pracovní povinnost. *koronavirus.mzcr.cz*. [Online] 3. 03 2021. <https://koronavirus.mzcr.cz/vlada-povolava-na-pomoc-s-epidemii-covid-19-ambulantni-lekare-ulozila-jim-pracovni-povinnost>.
36. Úřad vlády ČR. Povinně testovat zaměstnance budou muset i malé firmy, odsouhlasila vláda. *koronavirus.mzcr.cz*. [Online] 15. 03 2021. <https://koronavirus.mzcr.cz/povinne-testovat-zamestnance-budou-muset-i-male-firmy-odsouhlasila-vlada/>.
37. Jilemnický, Miroslav S. Školáky z 'Rafky' čeká po návratu venkovní učebna i hmatový chodníček. *Nymburský deník*. [Online] 28. 2 2021. https://nymbursky.denik.cz/zpravy_region/skolaky-z-rafky-ceka-po-navratu-venkovni-ucebna-i-hmatovy-chodnicek-20210227.html.
38. Šetlík, Jaroslav. Magistrát podporuje stavby venkovních učeben. *TV Praha*. [Online] 16. 12 2019. <https://prahatv.eu/zpravy/praha/praha/11957/magistrat-podporuje-stavby-venkovnich-uceben>.
39. 2. ZŠ Dobříš. Nová venkovní učebna. 2. ZŠ Dobříš. [Online] 12. 8 2020. <https://www.2zsdobris.cz/zakladni-skola/fotogalerie/nova-venkovni-ucebna-253cs.html>.
40. MAS Orlicko. Venkovní učebna. *MAS Orlicko*. [Online] <https://www.masproorlicko.cz/projekty/detail/venkovni-ucebna>.
41. Česko. fragment #f3878295 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. *Zákony pro lidi.cz*. [Online] © AION CS, 2021. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273#f3878295>.

42. —. § 68 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení). *Zákony pro lidi.cz*. [Online] © AION CS, 2010-2021. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128#p68>.

43. Krajská hygienická stanice Olomouckého kraje. Nařízení mimořádného opatření při epidemii. [Online] 24. 03 2020. http://www.khsolc.cz/files/clanky/09649_24320.pdf.

44. Ministerstvo zdravotnictví ČR. Vláda uložila pracovní povinnost žákům a studentům zdravotnických škol, testování bude povinné i pro zaměstnance ve veřejném sektoru. *koronavirus.mzcr.cz*. [Online] 05. 03 2021. <https://koronavirus.mzcr.cz/vlada-ulozila-pracovni-povinnost-zakum-a-studentum-zdravotnickych-skol-testovani-bude-povinne-i-pro-zamestnance-ve-verejnem-sektoru/>.

T A
Č R

Projekt TJ02000344 byl spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci programu ZÉTA.